

Общ устройствен план на община Роман

ПРЕДВАРИТЕЛЕН ПРОЕКТ

2020г.

ВЪЗЛОЖИТЕЛ: ОБЩИНА РОМАН

ИЗПЪЛНИТЕЛ: НАЦИОНАЛЕН ЦЕНТЪР ЗА ТЕРИТОРИАЛНО РАЗВИТИЕ ЕАД

ОБЕКТ: ОБЩ УСТРОЙСТВЕН ПЛАН НА ОБЩИНА РОМАН

ФАЗА: ПРЕДВАРИТЕЛЕН ПРОЕКТ

	Съдържание	Стр.
1.	**Общи условия**	**4**
1.1.	Цели и задачи на разработката	4
1.2.	Кратка историческа справка	6
2.	**Представяне на област Враца. Обща характеристика на община Роман**	**8**
2.1.	Представяне на област Враца	8
2.2.	Общи сведения за община Роман	8
3.	**Екологично състояние и рискове**	**9**
3.1.	Екологично състояние	9
3.2.	Природни бедствия, аварии и рискове	15
4.	**Културно наследство**	**17**
4.1.	Обща културно-историческа характеристика на селищата в общината	17
4.2.	Нематериално културно наследство	23
4.3.	Материално движимо културно наследство	27
4.4.	Материално недвижимо културно наследство	27
4.5.	Проучване, опазване и използване на културното наследство	34
5.	**Демографска характеристика – количествени и качествени аспекти**	**44**
6.	**Обитаване и жилищен фонд**	**53**
7.	**Социална инфраструктура и услуги**	**58**
7.1	Образование	58
7.2.	Здравеопазване	60
7.3.	Социални грижи	61
7.4.	Култура	61
7.5.	Спорт	65
7.6.	Институционална инфраструктура	65
7.7.	Пазарна инфраструктура	65
7.8.	Туристическа инфраструктура	65
8.	**Анализ на състоянието на икономическата база на община Роман**	**66**
9.	**Комуникационно - транспортна система**	**76**
10.	**Инженерна инфраструктура**	**79**
10.1.	Електроснабдяване	79
10.2.	Водоснабдяване, канализация и пречистване на отпадни води	84
10.3.	Газоснабдяване	89
11.	**Урбанистична концепция**	**90**
12.	**Правила и нормативи за прилагане на ОУПО на община Роман**	**96**
13.	**Баланс на територията**	**102**
	Приложения – в отделна папка	

1. Общи условия

Общият устройствен план на община Роман е възложен за изпълнение на екип от експерти на НЦТР ЕАД с ръководител арх. Пламен Ценов, след спечелена обществена поръчка.

Целта на създаването на ОУП на община Роман е да се отразят настъпилите съществени изменения в социално-икономическата среда и условията, в които се развива нашата страна. Необходимостта да се осигури равнопоставеност на отделните субекти в икономическия живот, да се осигури защита и баланс на интересите и собствеността на всички участници в устройствения процес води след себе си и до промяна на политиката за устройство на територията.

Работата по етап "предварителен проект" е изпълнена в съответствие с изискванията на договора, заданието за изработването на ОУП и действащата нормативна уредба.

При изработването на плана е използвана предоставена информация от специалисти от дирекции, отдели и сектори на общинската администрация на община Роман, представители на експлоатационни дружества и ведомства. Използвани са материали от Национална концепция за пространствено развитие за периода 2013-2025, Национална стратегия за регионално развитие 2012-2022 г., Регионален план за развитие на Северозападен район от ниво 2 2014-2020 г., Областна стратегия за развитие на област Враца 2014-2020 г., Общински план за развитие на община Роман 2014-2020 г., Подробни устройствени планове на отделни имоти от територията на общината, КВС на землищата и др.

1.1. Цели и задачи на разработката

Рамковата цел на новия Общ устройствен план на общината е да предложи адекватен и съвременен пространствен модел за развитие на общината, както и да формулира подходяща политика и нормативни рамки за неговата реализация.

В обхвата на тази цел, подцелите се формулират като:

- ✓ Обвързване на развитието на общината с факторите от регионално, национално и над национално ниво;
- ✓ Определяне границите на териториите в община Роман, в зависимост от основното или конкретното им предназначение, както и допустимите и забранените дейности в тях и изискванията при използването, опазването и застрояването им;
- ✓ Определяне на насоките за териториалното развитие на урбанизираните територии и екологичното им съвместяване със земеделските, горските и защитените територии и зони с оглед постигане на оптимална териториална структура;
- ✓ Осигуряване на възможно най-добър баланс между частните и обществените интереси на територията на община Роман, при равнопоставяне на различните видове собственост и необходимостта от защита на обществения интерес
- ✓ Създаване на възможности за възстановяване на нарушените територии и определяне на последващото им предназначение;
- ✓ Определяне устройството на поземлените имоти, съобразно конкретното им предназначение и осигуряване опазването на недвижимото културно наследство;
- ✓ Предвиждане на подходящо развитие на техническата инфраструктура и обвързването и с националните инфраструктурни и европейски коридори;
- ✓ Определяне на правила и нормативи за прилагане на устройствените планове, съобразно местните и регионални характеристики на териториите - предмет на устройственото планиране, както и специфични правила и нормативи към тях;
- ✓ Увеличаване възможностите за управление на съществуващите към момента потенциални урбанистични процеси на територията на общината и контрол върху процесите на по-нататъшна урбанизация на територията и;

✓ Стимулиране на икономическото развитие на общината, чрез създаване на планова основа, подчинена на инструментариума на устройственото планиране;

✓ Опазване и използване на потенциала на природните дадености и културно-историческото наследство;

✓ Подобряване на жизнената среда на територията на общината, чрез осигуряване на съвременно ниво на обществено обслужване, обитаване, възможности за рекреация, спорт и др.

Общите устройствени планове[1] са основа за цялостното устройство на териториите на общините, на части от тях или на отделни населени места с техните землища. Предвижданията на общите устройствени планове, с които се определят общата структура и преобладаващото предназначение на териториите, видът и предназначението на техническата инфраструктура и опазването на околната среда и обектите на културно-историческото наследство, са задължителни при изготвянето на подробните устройствени планове.

Изхождайки от формулираните цели на ОУП и от схващането, че планът ще бъде управленски инструмент на община Роман в сферата на пространственото й развитие, се формулират и неговите задачи. Целите и задачите на ОУП са съгласувани със същите на Общинския план за развитие на общината за 2014-2020 г.

Основните задачи на плана са:

1) Определяне на общата структура на територията, местоположението, землищните граници на населените места и селищните образувания, на отделните урбанизирани територии и извънурбанизираните такива (изключителна държавна, публична държавна и публична общинска собственост), земеделските и горски територии, защитените зони, санитарно-охранителни зони на водоизточници, нарушените територии за възстановяване, водните течения и площи, както и териториите със специално, с друго или със смесено предназначение;

2) Разработване на общия режим на устройство на всяка от териториите по задача 1), който включва най-общи цели, мерки и изисквания за тяхното опазване, използване, изграждане и развитие, като се съблюдават режимите, които са установени със специални закони;

3) Усъвършенстване на мрежите и съоръженията на техническата инфраструктура и сервитутните им зони на територията на общината, връзките им с териториите на съседните общини и със системата от инфраструктурни мрежи и съоръжения на национално ниво;

4) Установяване на уязвими територии с вероятно разпространение на предвидими природни бедствия, както и регламентиране на превантивни мерки, методи за защита и начин на устройство на териториите;

5) Установяване на териториите, в които е необходимо активно прилагане на ландшафтноустройствени мероприятия и естетическо оформяне, в т.ч. териториите за превантивна устройствена защита;

6) Установяване на териториите за специални обекти, свързани с отбраната и сигурността на страната, и прилежащите към тях забранени и сервитутни зони;

7) Създаване на условия за балансирано устройствено развитие в урабанизираните и извънурбанизираните територии, чрез поддържане на екологично равновесие и опазване на околната среда;

8) Осигуряване на условия за опазване и социализация на обектите на културно историческото наследство и природните забележителности. Регламентиране на допустимото натоварване върху териториите с естествени рекреационни и други ресурси;

[1]Съгласно чл. 104, ал. 1 от ЗУТ

9) Определяне на последователност (етапност) за реализиране на приоритетни устройствени дейности.

1.2. Кратка историческа справка

Предвид това, че няма краеведско или историческо изследване за територията на общината като цяло е представена кратка историческа справка за населените места, за които има сведения.

село Камено поле

Днешното население на Камено поле е предимно българско и неговият диалектен говор се отличава от тези на съседните села. По време на османската власт тук не са живели турци, тъй като селото е било войнуганско и имало известни привилилегии. Благоприятните географски и климатични условия са дали възможност на праисторическия човек да се засели в района на Камено поле още в най-далечни времена.

През желязната епоха-първото хилядолетие пр. н. е., околностите на Камено поле са обитавани от траките. Богати останки от интересни тракийски селища са разкрити на няколко места.

След продължителна, почти двувековна съпротива, Тракия и Мизия паднали окончателно под римска власт в 46 г. на н. е.

Въпреки всичко това животът в тракийското селище в м. Осен продължил и по време на римското господсво.

Населението на античните селища при Камено поле преживяха нашествията на варварските племена, които се зареждат едно след друго от средата на третия до края на шестия век. През шестия и седмия век по нашите земи се настаняват завинаги славяни и прабългари. Събраните археологически материали сочат определено, че днешното с. Камено поле е основано по време на първата българска държава.

Първоначално селото се е намирало източно от средновековната (Пустата) църква.

По всичко изглежда, че след годините на византийското иго раннобългарското село Камено поле е преживяло трагични събития. Основание за такова предположение ни дават не само следите от разрушения и пожари в селището, но също така и една голяма находка от византийски корубести медни монети.

Камено поле остава на старото си място и по време на Втората българска държава (1186–1393 г.). През този период то се изявява като богата средновековно селища, като административен и духовен център на целия район.

С падането под османска власт в 1396 г. голямото и богато село Камено поле е ограбено и опожарено от нашествениците.

Една от причините за запазването на културните и народностни традиций в Камено поле по време на османската власт е относителната привилегированост на населението му. Част от неговите жители били войнугани.

През 1874 г. се започва строеж на училищна сграда, която е завършена през1877 г., когато за първи път в училището постъпили да се учат и момичета.

село Караш

В началото на XX в. в Караш е построено основно училище, в което са се учили деца от околните 16 села и махали. Сградата съществува и до днес. В селото е изградена и болница, която е закрита след изселване на населението през 1958 г. поради заболяване от нефрит. Откупените от държавата къщи са били ползвани като складове от Министерство на народното здраве до 1982 г. От 1996 г. имотите в Караш преминават в собственост на община Роман, която ги обявява за продажба.

село Кунино

Най-старите следи от човешко присъствие са установени през 1956 от Николай Джамбазов, който разкрива пещерното поселище Самуилица. Трите културни пласта в това поселище са датирани към края на средния и началото на късния палеолит.[2]

През 1922 г. Васил Миков разкрива останки от голямо селище, съществувало през неолита (новокаменна епоха) на платото Рудината и в пещерата Провъртенка, чийто вход е на платото.

През 1960 г. зад стария железопътен кантон, по време на изкопни работи по шосето за с. Радовене, е разкрито енеолитно селище (около 4000 г. пр.н.е.).

В края на бронзовата и началото на желязната епоха (около 1000 г. пр.н.е.) в българските земи се заселват тракийските племена. Кунинското землище попада в територията, заета от тракийското племе трибали. Изглежда тогава, на трудно достъпното и удобно за защита плато над с. Кунино, наричано от кунинчани Градището, е възникнало античното селище Трулензис. В края на IV век селището е разрушено от готите.

В средата на 6 век император Юстиниан I предприема грандиозно строителство по укрепване на Балканския полуостров. Възстановени или новопостроени са около 80 крепости. В книгата „За строежите“ на византийския историк Прокопий Кесарийски са изброени поименно голям брой от тези крепости, вкл. и кастелът Кунай. Васил Миков идентифицира Кунай с укреплението в местността Градище над с. Кунино.[3]

В местността Градище край с.Кунино съществува крепост до падането на България под османско владичество. Крепостта е надстроена върху укрепления от по-ранна епоха.

Името на селото се среща за пръв път като Конино в тимарския опис от 1479 г.

В началото на 16 век селото получава известно самоуправление и е обявено за войнушко.

През 1670 г. селото е опожарено от татарските орди на Селим Гирай, който отива на помощ на османската армия за войната срещу Австрия.

През 18 век отслабването на османската централна власт е съпроводено с кърджалийски обири и с ограничаване на правата, с които са се ползвали войнушките селища. В богатия на пещери район между Кунино и Карлуково започват да действат хайдушки чети, съставени от бивши войнуци.

Важна роля в обществено-политическия живот на Кунино в първите три десетилетия на 19 век играе влиятелният врачански търговец и възрожденски деец Димитраки Хаджитошев. В Кунино той е имал чифлик, дюкян за продажба на стоки от първа необходимост и пункт за изкупуване на селскостопанска продукция.

През последните две десетилетия от нашата съвременност обезлюдяването на селото и замирането на стопанската дейност водят до запустяване на височините около с. Кунино.

село Радовене

Село Радовене се споменава с днешното си име в османски документ от средата на XV в. като ленно владение с 26 домакинства.[4]

Радовене е основано по време на османската власт и е разположено върху останките на римския град Мъньов. Непосредствено до селото са открити пещи за печене на керамика от римско време. В близост до пещите се намират могили, които не са проучени.

В землището на Радовене са били земите на врачанския възрожденец Димитраки Хаджитошев.

---

[2]Джамбазов, Николай. Разкопки в пещерата Самуилица II. Сп. „Археология“, 1959, № 1 – 2

[3]Миков, Васил. Локализиране на някои изчезнали антични и средновековни селища и крепости в България. сп. „Археология“, 1968, № 4

[4]ИБИ, т. XIII, с. 271

град Роман

Роман получава името си от разрушената по време на турското нашествие крепост „Роман“, наричана сега „Романова крепост“. Първият писмен документ с името Роман е турски регистър от 1430 г.

Град Роман е освободен от османско робство на 27 ноември 1877 г. Развитието му започва със строителството на ж.п. линия София-Роман, която се открива официално на 20.II.1897г. и на ж.п. линията Роман-Плевен, открита на 18.VII.1899г. Тук идват от близки и по-далечни селища повече от хиляда души, които отварят дюкяни. Търговската дейност се засилва с откриването на големия железопътен мост на ж.п. линия София-Варна край Роман.

село Стояновци

Старото име на село Стояновци е Кирилово. Името Стояновци идва от братя Стоянови.

село Хубавене

Първото селище е било на 2 км от град Роман в близост до Батулската река и се е наричало Качичка.

На 3 април 1951 г., по време на колективизацията, жителите на селото организирано връщат добитъка си, иззет предишната година в Трудово кооперативно земеделско стопанство. След намесата на изпратени от Враца милиционери животните са върнати, трима души са осъдени на 10 г. затвор, а смятания за главен подбудител Цоло Диков - на 15.

2. Представяне на област Враца. Обща характеристика на община Роман

2.1. Представяне на област Враца

ОбластВраца е една от общо 28-те области на България, която заедно с още четири области - Видин, Ловеч, Монтана и Плевен, съставляват Северозападния район за планиране от ниво 2. Областта има следните административни граници:

- ✓ на изток - област Плевен;
- ✓ на запад - област Монтана;
- ✓ на север - Република Румъния;
- ✓ на югоизток - област Ловеч;
- ✓ на юг - Софийска област.

Административно областта е разделена на 10 общини: Борован, Бяла Слатина, Враца, Козлодуй, Криводол, Мездра, Мизия, Оряхово, Роман, Хайредин. Най-голяма по територия е община Враца, а най-малка община Хайредин.

Площта на областта е 3 619,77 км^2, което представлява 19% от площта на Северозападен район и 3,26% от площта на страната.

2.2. Обща характеристика на община Роман

Община Роман е разположена в Северозападна България и попада в обхвата на Северозападен район от ниво 2 (NUTS2), в област Враца (NUTS3).

Община Роман граничи със следните общини:

- ✓ на изток – общините Луковит и Ябланица (област Ловеч);
- ✓ на запад –община Мездра;
- ✓ на север – община Бяла Слатина;
- ✓ на североизток– община Червен бряг (област Плевен);
- ✓ на югоизток – община Правец (Софийска област);
- ✓ на юг – община Ботевград (Софийска област).

В административно отношение общината се състои от тринадесет населени места – 1 град и 12 села. Административният център е град Роман, обединяващ около себе си дванадесет населени места –Долна Бешовица, Камено поле, Караш, Кунино, Курново, Марково равнище, Радовене, Синьо Бърдо, Средни рът, Стояновци, Струпец, Хубавене.

Административен център на общината - гр. Роман е разположен непосредствено до вливането на р. Малък Искър и р. Искър. Град Роман отстои на 42 км източно от областния център – гр. Враца, на 29 км източно от гр. Мездра и на 120 км североизточно от гр. София по републиканската пътна мрежа.

Релефът на общината е ниско планински и хълмист, като територията ѝ изцяло попада в пределите на Западния Предбалкан. Тук са обособени седем броя физикогеографски обекта, които попадат частично в община Роман.

Районът на юг от река Искър и западно от десният ѝ приток река Малки Искър се заема от източните части на предбалканския рид Гола глава с максимална височина връх Могилата (654 m), разположен южно от с. Курново, на границата със Софийска област. Източно от река Малки Искър и южно от нейния десен приток Западна Батулска река се простират западните части на друг предбалкански рид Драгойца. Тук югоизточно от село Марково равнище, на границата със Софийска област се издига връх Балева могила (947 м) – най-високата точка на община Роман.

Северно от рида Гола глава се намират най-ниските, източни части на Мездренската хълмиста област, като тук надморската височина варира между 150 и 300 м. Районът заключен между река Искър на север и Западна Батулска река (десен приток на Малки Искър) на юг, в източната част на общината се заема от западните разклонения на Карлуковската хълмиста област с максимална височина от 535 м, разположена южно от село Стояновци, на границата с община Ябланица.

Териториите на север от долината на Искър се заемат от части от три физикогеографски обекта. Северозападно от общинския център град Роман се издигат крайните югоизточни разклонения на рида Веслец с връх Бачището (557 м), югозападно от село Долна Бешовица. Източно от него и северно от долината на Искър се простира забележителното със своите скални образувания Каменополско плато. Неговата максимална височина е 528 м, разположена северозападно от село Долна Бешовица. И накрая, най-северния ъгъл на общината се заема от най-южните части на рида Врачански Венец със своята максимална височина Орлов връх (506 м), разположен северозападно от село Камено поле.

На изток от село Кунино, в коритото на река Искър се намира най-ниската точка на общината – 129 м н.в.

3. Екологично състояние и рискове

3.1. Екологично състояние

3.1.1. Качество на атмосферния въздух

Опазване чистотата на атмосферния въздух е от изключителна важност, тъй като пряко влияе върху човешкото здраве Основните замърсители в атмосферния въздух вредни за човешкото здраве са азотен диоксид, серен диоксид, прах и фини прахови частици, бензин, олово, кадмий, арсен, поли ароматни въглеводороди, толуол, амоняк, фенол, серовъглеводород.

Община Роман има нисък потенциал на замърсяване. Като цяло качеството на атмосферния въздух на територията на общината е добро. Съществуващите източници на емисии са с незначителна мощност и са с локален характер. През зимните месеци има локални замърсявания, причинени от използване на въглища и дърва за огрев от местното население. В близост до пътищата се наблюдават локални замърсявания, но като цяло качеството на атмосферния въздух е добро, тъй като липсват производствени мощности. Съществуващите източници на емисии са с незначителна мощност.

На територията на Общината основния източник на вредни емисии в атмосферния въздух е "Метизи" АД, гр. Роман - специализирано в производството на стоманени телове и

въжета. При извършен регулярен емисионен контрол не са установени наднормени концентрации на изпусканите вредни вещества в атмосферния въздух.

Замърсяването на атмосферния въздух е свързано с лошото състояние на моторните превозни средства, качеството на използваните горива, организацията на движението, състоянието на улиците и пътищата. Този вид замърсяване на въздуха заема все по-голямо място в общото замърсяване, поради увеличението на броя на автомобилите, дългия срок на експлоатацията им, лошата материално - техническа база за поддържането им.

Замърсяването на въздуха от строителството е главно от прах и твърди частици. Практически то е с локално въздействие и не оказва съществено влияние за състоянието на атмосферния въздух в общината.

Едни от основните дейности, замърсяващи въздуха в общината са комунално-битовите дейности. Основното замърсяване е през отоплителния сезон. Причината за това е използването на лошокачествени твърди и течни горива - мазут, нафта, въглища, брикети.

Територията контролирана от РИОСВ-Враца е разделена на райони за оценка и управление на качеството на атмосферния въздух. Община Роман заедно д община Бяла Слатина попада в район Бяла Слатина. За района не се изисква изготвянето на програма за намаляване нивата на замърсителите. Това обстоятелство, както и липсата на пункт за наблюдение на състоянието на въздуха предполага, че КАВ в пределите на общината е с добро качество.

3.1.2. Води

Съгласно План за управление на речните басейни (ПУРБ) 2016-2021г. Община Роман попада в поречие Искър, в обхвата на следните водни тела:

А. Повърхностни водни тела

Код на водно тяло	Воден обект	Категория на водното тяло	Географски обхват	СМВТ/ИВТ/ Естествено водно тяло
По-голямата част отBG1IS135R1126	Искър	Река	р. Искър от вливане на р. Малък Искър при Роман до вливане на р. Златна Панега при Червен бряг	Естествено
Част отBG1IS200R1023	Малък Искър	Река	р. Малък Искър от вливане на р. Бебреш при Своде до устие при Роман, вкл. притока р. Батулска без зона питейни РВ "Говежди дол"; Своге	Естествено
Малка част отBG1IS135R1226	Искър	Река	р. Искър от вливане на р. Габровница при Елисейна до вливане на р. Малък Искър при Роман	Естествено

Б. Подземни водни тела

Код на подземно водно тяло	Име на подземно водно тяло	Населени места
Част от BG1G0000QAL017	Порови води в Кватернера - р. Искър	Караш; Кунино; Радовене; Роман; Струпец
Част от BG1G0000K2S037	Карстови води в Предбалкана	Камено поле; Кунино
Малка част отBG1G0000TJK044	Карстови води в Западния Балкан	
Част от BG1G0000TJK045	Карстови води в Централния Балкан	Долна Бешовица; Караш; Кунино;Радовене; Роман; Синьо бърдо;Смолевица; Средни рът; Стояновци;Струпец;Хубавене

Данни за екологичното състояние на повърхностните и подземните водни тела.

А. Повърхностни водни тела

Код	Воден обект	Екологично състояние/ потенциал	Химично състояние	Екологична цел
BG1IS135R1126	Искър	умерено	неизвестно	Постигане на СКОС за БПК5,N-съединения,P-съединения, Риби за добро екологично състояние до 2021г. Предотвратяване влошаване на екологичното състояние по останалите елементи за качество. Предотвратяване на замърсяването и постигане на добро химично състояние.
BG1IS200R1023	Малък Искър	много лошо	добро	Постигане на СКОС за БПК5, N-NO3,P-PO4,N-total, P-total, МЗБ, МФ,ФБ,Риби за умерено екологично състояние до 2021г. Предотвратяване влошаване на екологичното състояние по останалите елементи за качество. Предотвратяване на замърсяването и запазване на добро химично състояние.
BG1IS135R1226	Искър	умерено	добро	Постигане на СКОС за БПК5,N-съединения,P-съединения, МЗБ, ФБ,Риби за добро екологично състояние до 2021г. Предотвратяване влошаване на екологичното състояние по останалите елементи за качество. Предотвратяване на замърсяването и запазване на добро химично състояние.

Б. Подземни водни тела

Код	Име	Химично състояние	Количествено състояние	Екологична цел
BG1G0000QAL017	Порови води в Кватернера - р. Искър	добро	добро	Запазване на добро количествено и химично състояние.
BG1G0000K2S037	Карстови води в Предбалкана	добро	добро	Запазване на добро количествено и химично състояние.
BG1G0000TJK044	Карстови води в Западния Балкан	добро	добро	Запазване на добро количествено и химично състояние.
BG1G0000TJK045	Карстови води в Централния Балкан	лошо	добро	1. Запазване на добро количествено състояние; 2. Предотвратяване на влошаването на химичното състояние по показатели NO3 и NH4; 3.Запазване на добро химично състояние по останалите показатели.

Основни замърсители на повърхностните води в района на общината са градската канализация на гр. Роман, заустваща отпадни води в р. Малък Искър и битова и промишлена канализация на фирма "Метизи" АД, заустваща третирани в локални пречиствателни съоръжения отпадни води в р. Искър. Състоянието на водните екосистеми в р. Малък Искър е добро, а в р. Искър задоволително. Основни източници на замърсяване са попивните ями, речните води, прекомерно наторяване на селскостопански площи в миналото.

Основни замърсители за пукнатинните карстови води в района са изоставени животновъдни ферми и стопански дворове, интензивни наторявания, нерегламентирани сметища и други.

Санитарно-охранителни зони около водоизточници и съоръжения за питейно-битово водоснабдяване на територията на община Роман**.**

На територията на община Роман няма определени санитарно-охранителни зони в съответствие с изискванията на Наредба № 3/16.10.2000 г. за условията и реда за проучване, проектиране, утвърждаване и експлоатация на санитарно-охранителните зони около водоизточниците и съоръженията за питейно-битово водоснабдяване и около водоизточниците на минерални води, използвани за лечебни, профилактични, питейни и хигиенни нужди (ДВ, бр. 88 от 27 октомври 2000 г.).

Зони за защита на водите, уязвими и чувствителни зони на територията на община Роман.

Зони за защита на водите	Вид на зоната	В община Роман попада (код) / не попада в зона за защита
чл.119 а, ал.1, т.1 от ЗВ	Зона за защита на питейните води от повърхностни водни тела	Не попада
	Зона за защита на питейните води от подземни водни тела	Попада: Всички подземни водни тела са определени като зони за защита на питейните води.
чл.119а, ал.1, т.2 от ЗВ	Зона за отдих и водни спортове	Не попада
чл.119а, ал.1, т.3 от ЗВ	Чувствителна зона	Попада
	Нитратно уязвима зона	Не попада
чл.119а, ал.1, т.4 от ЗВ	Зона за стопански ценни видове риби	Не попада
чл.119а, ал.1, т.5 от ЗВ	Защитени територии	Попада: скално образувание Чуклите; пещери Самуилица едно и две; пещера Гълъбарника; скално образувание Червеница.
	Зона за местообитания	Попада: Карлуково - BG0001014; Бебреш - BG0000374.
	Зона за птици	Попада: Карлуковски карст - BG0000332.

Наличие на уязвими зони

Територията на община Роман не попада в уязвима зона, съгласно Заповед №РД 146/26.02.2015г. на Министъра на ОСВ за определяне на нитратно уязвимите зони. В приложения към заповедта са определени водните тела, които са замърсени или са застрашени от замърсяване с нитрати от земеделски източници, териториите на общините или части от тях в обхвата на уязвимата зона по надморска височина и карта на зоната.

Чувствителна зона

Територията на община Роман попада в чувствителна зона, съгласно Заповед №РД 970/28.07.2003 г. на Министъра на ОСВ. Чувствителните зони в повърхностните водни обекти в териториалния обхват на БДДР: с начало „р.Дунав, от границата при с.Ново село“ и край „р.Дунав, до границата при гр.Силистра“, както и „Всички водни обекти във водосбора на р.Дунав на територията на Р България“.

3.1.3.Почви

Разнообразните геоморфоложки, топографски и климатични условия обуславят многообразието на почвообразувателните процеси. Алувиално-ливадните почви са разположени предимно по поречието на реките. Широко разпространени в общината са хумосно-карбонатните почви.

През последните години в района се налагат добри земеделски практики, както и спазване на технологичните изисквания при употреба на пестициди и торове и намаляване опожаряването на стърнищата след прибиране на селскостопанската продукция, което довежда до замърсяване на земите. Контрола за ограничаване на емисионното замърсяване на въздуха, водите и управлението на отпадъците допринася за намаляване на замърсяванията на почвите в района Пунктовете за пробонабиране на почвите се определят от ИАОС гр. София. На този етап община Роман не разполага с данни за замърсени почви.

Важен елемент свързан с почвите е ерозията. Почвената ерозия е световен проблем, който оказва негативно влияние върху селското стопанство Развитието на биологичното земеделие и залесяването ще подобрят значително състоянието на почвите.

Годишна програма за мониторинг на почви на територията на община е извършено пробонабиране и изпитване от 1 пункта за почвен мониторинг:– пункт No 112 с. Кунино, община Роман. Всяка проба се взема в две дълбочини: 0-20 см и 20-40 см за обработваеми земи. Следят се следните показатели: активна реакция на почвата (pH), биогенни елемент - общ азот по Келдал, общ фосфор, органично вещество –общ въглерод и органичен въглерод, обемна плътност и 9 броя тежки метали и металоиди –мед, цинк, олово, кадмий, никел, кобалт, хром, арсен и живак. В се още не са готови анализите на взетите през есента на 2017г. проби.

От протоколите от изпитване през 2016г. е видно, че съдържанието на тежки метали и металоиди в почвата е под максимално допустимите концентрации (МДК), определени с Наредба №3 от 1 август за допустимо съдържание на вредни вещества в почвата. Поради намаляващия брой на промишлените предприятия в областта не са налице значими източници причинители на такъв тип замърсяване.

Няма данни за изследвания за замърсяване на почвите в района на общината над допустимата концентрация.

3.1.4. Биологично разнообразие и Национална екологична мрежа(НЕМ)

Биоразнообразието включва цялата жива природа на планетата. Биоразнообразието се опазва главно чрез Закона за защита на биологичното разнообразие, съгласно който закон биологичното разнообразие е неразделна част от националното богатство и опазването му е приоритет за държавните, общинските органи и гражданите. В тази връзка опазването на биологичното разнообразие в община Роман е един от приоритетите на общината.

Община Роман се намира в Мизийска-горско растителна област към Предпланинската област на Старопланинската сводово-верижна система. В географско отношение района обхваща най-източните части на Западния и най-западните части на Средния Предбалкан. Попада в два климатични района на Умерено континентална климатична подобласт на Европейско-континенталната област и нископланински район на Севернобългарската подобласт.

Дървесната и храстовата растителност е представена от съобщества на сухоустойчиви видове: различни видове дъб /летен дъб, благун, горун и др./, мизийски бук, цер и габър, клен липа, бяла акация трепетлика, череша и др. От иглолистната растителност преобладава бял бор. Във влажните места покрай реките се срещат влаголюбиви видове - топола, бряст, леска, люляк, шипка, обикновен глог и др. Има вековни дървета на повече от 150 г.

В горския фонд преобладават нискостеблените гори. Горският фонд включва и редица непродуктивни площи, като долини, скали, сипеи и др. Районът е богат на различни дървесни, храстовидни и лечебни диворастящи растения. Отделни видове са поставени под специален режим по опазване и ползване

Фауната в община Роман е разнообразна. Района се характеризира с голямо биоразнообразие. В реките се срещат скобар, бяла и черна мряна, клен и др. видове риби. Богата е и пещерната фауна. Като характерни и типични за района могат да бъдат посочени следните видове бозайници -сърна, дива свиня, таралеж, заек, полска мишка и др.

От крилатите пернати - бял щъркел, обикновен мишелов, керкенез, малък сокол, обикновена гургулица, 1 обикновена кукумявка, лястовица, синигер, полско врабче и други.

От семейството на влечугите най- характерни са: зелен гущер, ливаден гущер, водна змия, смок мишкар и др.

В района се срещат и някои защитени животински видове- малък креслив орел, сокол скитник, черен кълвач, ястреб и др.

На територията на община Роман няма природни паркове и природни резервати с национално значение, но има природни забележителности като вековни дървета, пещери, скални образования и др.

Вековните дървета са на средна възраст от 150 - 500 г.

Към природните забележи се отнасят следните скални образования и пещери:

✓ Червеница - скално образование в землището на с. Кунино; - Гълъбарника, Самуилица 1 и Самуилица 2 - пещери в землището на с. Кунино;

✓ Чуклите, Камарата и Каменния мост в землището на с. Камено поле.

Местата, попадащи в екологичната мрежа се определят в съответствие с две основни директиви за опазване на околната среда Директива 92 / 44 / ЕЕС за запазване на природните местообитания и на дивата флора и фауна наричана Директива на хабитатите и Директива 79 / 409 / ЕЕС са съхранение на дивите птици.

За екологичната мрежа в частта и за защитените зони от ЗБР/ Натура 20000 в частта и за опазване на птиците от Директива 79 / 409 // ЕЕС - Защитена зона „Карлуковски карст" BG000332.

За екологичната мрежа в частта и за защитените зони от ЗБР / Натура 2000 в частта и за опазване на природните местообитания и видове Директива 92 /43 / ЕЕС

✓ Защитена зона Карлуково BG0001014.От община Роман в защитената зона попадат землищата на Кунино, Камено поле, Долна Бешовица и Радовене;

✓ Защитена Зона Бебреш BG0000374. От община Роман попадат землищата на Каращ, Хубавене и Средни рът.

Общата площ на обектите от НЕМ заемат 31,07% от общата площ на община Роман, което е малко под следното нива за страната.Площа ва защитените територии е едва 0,04%, които изцяло попадат в защитените зони.

3.1.5. Отпадъци

Създадено е Регионално сдружение за управление на отпадъците – регион Луковит, което обхваща общините Тетевен, Луковит, Червен бряг, Ябланица и Роман.

На територията на общината няма установени нерегламентирани сметища.

По отношение на замърсяване на почвата с битови, строителни, растителни отпадъци и оборски тор е характерно, че замърсяването е с локален характер и засяга главно мери и пасища. Старото депо за ТБО на община Роман се намира в местността “Вълчов дол” на около 3 км от гр. Роман. Вследствие на разрастване на депото (сметището) то е заело площи от съседните имоти. Депото е в експлоатация от 1981 г. Капацитетът му е напълно изчерпан. Не се изпълнява никакво третиране на отпадъците, като компостиране или сортиране. Депото представлява няколко неуплътнени и непокрити фронта отпадъци на площ от 5420 кв.м.

След откриването на РДНО „Луковит” отпадъците се депонират на регионалното депо. Запръстяване на старото изцяло липсва или е много рядко. Няма инсталации или мерки за осигуряване защита на околната среда. Няма мерки за ограничаване на достъпа на животни и хора до площадката. В непосредствена близост до депото се съхраняват и строителните отпадъци.

Сметосъбирането, транспортирането и депонирането на домакинските отпадъци в община Роман се изпълнява от общината – отдел “Чистота”.

Общината отговаря за почистването на публичните площи и райони, за снегопочистването и поддръжката на зелените територии. На територията на община Роман не функционира система за разделно събиране на отпадъците. Извозването на същите се извършва по график от частна фирма на регионално депо - Луковит.

Общинските отпадъци се транспортират до регионалното депо. Площадката е разположена в местността Голия връх, на около 35 км от град Роман. Общината осигуряват контейнери и кофи за събиране на общинските битови отпадъци.

В община Роман контейнерите за смет и колите са собственост на общината. Битовите отпадъци от територията на общината се събират със сметовозна кола ротор преса.

Нормата за натрупване на община Роман е със сравнително устойчиви стойности през годините и средна стойност – 544 кг./ж./год.). При сравнителната съпоставка на данните за нормата на натрупване на отпадъците в общината се забелязва, че тя е сравнително близка до тази на областта и по-ниска от средната за страната

Количествата на строителните отпадъци варират през последните години между 800 и 1 000 т. годишно.

3.1.6. Шум

На територията на града производствена дейност развиват следните предприятия и дружества:

- ✓ „СТАЛ ИНВЕСТ" ЕООД;
- ✓ „ УАИЪРТРЕЙД „ЕООД;
- ✓ „ ЙОКРАЦЕС БИЛДИНГ ГРУП „ЕООД";
- ✓ „ АВТОСЕРВИЗ" ЕООД;
- ✓ „ КАМЕННИ ОБЛИЦОВАЧНИ МАТЕРИАЛИ" ЕООД;
- ✓ „ ПРЕДПРИЯТИЕ ЗА ПРЕРАБОТКА НА ВТОРИЧНА ПЛАСТМАСА" ЕООД;
- ✓ „ МЕТИЗИ" АД;
- ✓ - „ ХИМЕТ-2000" АД.

Съгласно Закона за защита на шума в околната среда в община Роман се осъществява контрол от РЗИ и РИОСВ Враца на промишлените обекти източници на шум, с цел спазване на граничните стойности за нива на шум в съответните зони и територии, както и в най-близките места за въздействие в околната среда. На територията на общината няма данни за превишаване на ПДС на шум в Метизи „АД. И СТАЛ АД, а от представените документи за мониторинг на шум в УАИЪР ТРЕЙД ЕООД, нивото на шума на работните места съответства на изискванията на нормативните уредби.

Шумовото натоварване както в гр. Роман, така и в останалите населени места в общината, е не по-маловажен проблем от останалите. Населеното място с най-високи нива на шум е гр. Роман. С повишено шумово натоварване и въздействие е ивицата около ж.п.линията София - Варна в района на ж.п. гара Роман.

С повишено шумово натоварване и въздействие е територията около индустриалните предприятия.

За високите стойности на шумовите нива допринасят:

- ✓ липсата на околовръстни пътища;
- ✓ липсата на защитни "зелени екрани";
- ✓ лошокачествена настилка;
- ✓ двустранно плътно застрояване по главните улици;
- ✓ остарелия автомобилен парк.

През последните години измервания на шумови нива в общината не са правени, но като цяло обстановката е спокойна.

3.1.7. Радиационна обстановка

На територията на община Роман няма налични данни да е извършен радиационен контрол, но не се и наблюдават източници на замърсяване и съответно може да се заключи, че радиационната обстановка е спокойна и няма йонизиращи лъчения, оказващи негативни влияния.

3.2. Природни бедствия, аварии и рискове

3.2.1. Райони с потенциален висок риск от наводнения

Дунавският район за басейново управление на основание чл. 146г от Закона за водите

са определени райони със значителен потенциален риск от наводнения (РЗПРН). Те са утвърдени със Заповед №88/21.08.2013г. на Директора на Басейнова дирекция „Дунавски район" и Заповед №РДД 744/01.10.2013г. на Министъра на околната среда и водите. РЗПРН са класифицирани в три степени на риск по отношение на човешкото здраве, стопанската дейност, околната среда и културно историческото наследство - нисък, среден и висок. Утвърдените РЗПРН съдържат само районите със степен на риск „висок" и „среден".

Територията на община Роман попада в район със значителен потенциален риск от наводнения с код BG1_APSFR_IS_011 - р.Искър при гр.Роман.

3.2.2. Райони с потенциален риск от наводнения поради преливане или скъсване на язовирна стена

Съгласно общинския план за защита при бедствия на община Роман при преливане или скъсване на язовирна стена ще бъдат залети площи, част от населени места (с. Стояновци и с. Радовене) и инфраструктура, попадащи в заливните зони, съгласно аварийните планове на язовирите.

3.2.3. Територии, засегнати от свлачища

По данни на Геозащита- Плевен на територията на община Роман са установени общо 6 свлачища:

1) съвременно, периодично активно *свлачище №VRC32.36436.01,* , с местоположение общински път VRC 1148 при км 2+350, в землището на с. Караш, площ от 1,650 дка;

2) старо, стабилизирано *свлачище №VRC32.40693.01,* , засяга участък от общински път SFO 2046 в регулацията на с. Курново, с обща площ 11,700 дка;

3) съвременно, потенциално *свлачище №VRC32.66576.01*, в югоизточната част на с. Синьо Бърдо, обща площ 3,600 дка;

4) съвременно, стабилизирано *свлачище №VRC32.66576.01.01,* съставно на *№VRC32.36436.0*, в района на УПИ XXV-364, кв.49 по плана на с. Синьо бърдо, с площ 150 дка;

5) съвременно, периодично активно *свлачище с код* VRC32.69972.01, проявено в участък от общински път VRC 1143 при км 6+850, с обща площ 2,100 дка;

6) съвременно, периодично активно свлачище с код VRC32.77493.01, обхваща участък от път III-308 при км 25+000, в землището на с. Хубавене , с обща площ 9,500 дка.

3.2.4. Земетресения

Съгласно общинския план за защита при бедствия на община Роман територията на област Враца попада в сеизмична зона от третостепенно значение, където максималните земетресения се очакват до VII степен по скалата Медведев – Шпонхоер - Карник. Оценено е, че земетресения с магнитуд над 6.5 могат да се очакват веднъж на 550-600 години.

3.2.5. Силна буря, градушка, снегонавяване, поледица

Съгласно общинския план за защита при бедствия на община Роман разнообразният релеф и рязката промяна на температурата през зимата при обилни снеговалежи, съпроводени със силен вятър довеждат до бедствени ситуации, като образуването на снежни преспи по пътищата, поледици, обледяване на далекопроводи и открити съобщителни съоръжения. Като най-застрашени от силни снежните бури и снегонавявания са с. Средни рът и Марково равнище.

3.2.6. Горски пожари и пожари в земеделски територии

Съгласно общинския план за защита при бедствия на община Роман на територията на общината, пожари могат да възникнат в редица високопланински, трудно достъпни горски масиви и да нанесат значителни материални и екологични щети.

За общината е определен среден риск, съгласно картата по степен на риск от горски пожари, като за рискови пожароопасни обекти отбелязани землищата на с. Средни рът и с. Марково равнище.

3.2.7. Опасност от завишен радиационен фон вследствие на авария в АЕЦ

Общинският план за защита при бедствия на община Роман отбелязва, че при авария в АЕЦ извън пределите на страната или в АЕЦ „Козлодуй“, която е съпроводена с изхвърляне на радионуклиди в околната среда, в зависимост от метеорологичните условия е възможно част от замърсените радиоактивни въздушни маси да достигнат и замърсят територията на общината.

3.2.8. Превантивни мерки и начин на устройство и защита

Съгласно Наредба №8 от 14 юни 2001 г. за обема и съдържанието на устройствените планове общият режим на устройство на всяка от териториите „включва най-общи цели, мерки и изисквания за тяхното опазване, използване, изграждане и развитие“.

Стриктното спазване на действащата нормативна уредба и плановете за защита от бедствия свързани с нея са задължително и незаобиколимо условие за опазването на живота и здравето на населението и предотвратяване на материални загуби причинени от бедствия.

Като необходими превантивни мерки и начин на устройство и защита всички устройствени зони попадащи в райони с потенциален висок риск от наводнения са обозначени като зони със специални изисквания в Таблицата за идентификация и спецификация на устройствени зони съгласно Наредба №8 от 14 юни 2001 г. за обема и съдържанието на устройствените планове. В ОУП е записано, че изработването на устройствени и инвестиционни проекти за тях трябва да става със завишени критерии за безопасност, устойчивост и допустимост. Целта е спазване на нормативната база и мерките за осигуряване на надеждна защита на живота и здравето на гражданите и тяхното имущество, на стопанските и културни ценности. Стремежът е по този начин да се гарантира снижаване и предотвратяване на вредните последици върху населението и околната среда в случаите на наводнения описани в „Карти на районите под заплаха от наводнения и карти на районите с риск от наводнения за Дунавски район на басейново управление“, както и съгласно Общинския план за защита при бедствия на община Роман.

Превантивна мярка свързана с опасността от снегонавяване върху транспортната инфраструктура са предложените крайпътни зелени пояси.

В допълнение Наредба №8 от 14 юни 2001 г. за обема и съдържанието на устройствените планове предвижда при изработването на подробни устройствени планове за регулация и застрояване да се ползват данни за кварталите и поземлените имоти с вероятно разпространение на предвидими природни бедствия.

4. Културно наследство

Община Роман заема югоизточната част на област Враца в Северозападна България, регион с наситено многопластово културно-историческо наследство. Общинският център – гр. Роман и околните села съхраняват свидетелства за антропогенна дейност и цивилизация, датираща от палеолита.

4.1. Обща културно-историческа характеристика на селищата в общината

Град Роман

Роман се споменава за първи път с днешното си име в един османски документ от 1430г. От 1969 г. придобива статута на град. Разположен върху равнината при вливането на р. Мали Искър в р. Голям Искър.

В землището на Роман са открити останки на селища от новокаменната и медно — каменната епохи. Намерен е калъп за отливане на бойни брадви от бронз. Днешният град Роман е разположен върху културен пласт от голямо тракийско селище. Разкрит е и тракийски некропол от желязната епоха(под №50 в списъка от НДА на НИНКН), в който са

засвидетелствани погребения, извършени чрез изгаряне на трупа върху клада и пепелта е поставяна в глинени погребални урни. В местността Равнището е намерен граничен камък с латински надпис от времето на император Адриан (117–138 г.). От надписа се разбира, че тук е била границата между римските провинции Мизия и Тракия. В самия град е намерена находка от няколко стотин медни монети, сечени по времето на император Валентиниан(376–378 г.). Тази монетна находка отразява времето на второто готско нашествие в пределите на Римската империя в края на IV в. На височината западно от Роман, където са лозята и вилната зона, има останки от римска вила рустика. На изток от Роман на височината Градище са развалините на Романова крепост (под №51 в списъка от НДА на НИНКН). Крепостният зид, правен от ломени камъни и бял варов разтвор, има запазена височина до 3 м. и дебелина 2 м. Намерените тук предмети и оръжия сочат един дълъг период на използване на тази крепост. Тя е служила като военен гарнизон през римската епоха, през времето на ранна Византия и през българското средновековие. Макар че на Романова крепост не са правени археологически разкопки и изследвания, ясно личат три строителни периоди на крепостните стени и в профилите на иманярските изкопи.

Село Долна Бешовица

Разположено върху терасовиден склон по десния бряг на река Косматица, която е ляв приток на Искър. В района на Долна Бешовица има неизследвани стари селища и исторически паметници. На запад от селото в местността Грънчерица са останките на римска вила рустика. Сред селото е намерена каменна колона с надпис на старобългарски. Колоната с надписа е използвана вторично за надгробен паметник и се отнася за местен владетел от първата половина на XIV в.

Южно от с. Долна Бешовица е вече в развалини манастирът „Св. Архангел Михаил“(под №3 в списъка от НДА на НИНКН). Селото и манастирът са основани заедно със село Горна Бешовица преди края на XIV в.

В списъка от НДА на НИНКН за с. Долна Бешовица фигурират още църквата „Св. Георги“(под №4 в списъка от НДА на НИНКН), построена през 1870г. и 19 къщи – архитектурно-строителни културни ценности(под №5 до 23 в списъка от НДА на НИНКН). Всичките се намират в строителните граници на селото.

Село Камено поле

Село Камено поле е установено върху камениста тераса по десния бряг на р. Ръчене, която е ляв приток на р. Искър. По терасите на живописната каньоновидна скалиста долина на р. Ръчене са открити следи от късния палеолит. В землището на Камено поле са известни три селища от новокаменната епоха. Техните останки са в местностите Челковец (под №28 в списъка от НДА на НИНКН, №10000648 и №10000646* от списъка на АИС-АКБ), Осен, Рогуля (под №27 в списъка от НДА на НИНКН, №10000651 от списъка на АИС-АКБ) и Селището (под №26 и №29 в списъка от НДА на НИНКН). Тук са живели човешки общества с произвеждаща икономика. Те били земеделци и скотовъдци. Сред останките на тези три селища се различават хромели (ръчни мелници), оръдия на труда от кремък и камък и типичната за неолитната епоха керамика. В местността Голям Целгов има укрепено праисторическо селище(под №25 в списъка от НДА на НИНКН, №10000649 от списъка на АИС-АКБ), което е обитавано през втория период на медно — каменната епоха или в четвъртото хилядолетие пр.Хр.

*Обект №10000646 от списъка на АИС-АКБ се намира извън територията на община Роман.

Останки от тракийски селища са разкрити на няколко места. Най-близко до днешното Камено поле е тракийското селище над извора Краловец и Кралова поляна. Намерени са останки от жилища, битови предмети и желязно въоръжение, които определят селището от желязната епоха или първото хилядолетие пр.Хр. Югозападно от това тракийско селище се издигат четири надгробни могили, които не са проучени. На 5 км. източно от Камено поле, в

местността Могилките има останки от друго тракийско селище и обширен могилен некропол. Тук са намерени бронзови украси за оглавника на ездитен кон и една бронзова двупримчеста фабула. Тези находки датират от VI в. пр. Хр. Местността Осен, в която има останки от неолитно селище, е обитавана продължително време и от траките. На една обширна площ около извора Осенска стубла, от двете страни на Осенски дол и на юг до Ръженик се намират останки от голямо тракийско селище. Намерените предмети сочат, че е било обитавано през първото хилядолетие пр.Хр. и през римската епоха. В разорана тракийска могила до това селище са намерени една бронзова дъговидна фибула и бронзова вотивна брадвичка, която е украсена с пластично изработени глави на животни. Тези находки датират погребението в могилата от VI пр.Хр. В същата местност е намерено друго тракийско погребение с част от железен меч и желязна юзда на лостове с двуделен зъбалец. Вместо осморки за окачване ремъците на оглавника на юздата са изработени железни куки. Близо до това тракийско селище е намерена колективна находка от сребърни тетрадрахми от Първа македонска област и сребърни драхми, сечени в град Дирахион на адриатическото крайбрежие. Монетите са от I и II век пр.Хр. Тракийското селище в местността Осен е продължило да съществува и през римската епоха. Потвърждават го многобройните находки и монети от I до IV в. Намерени са и плочи с латински надписи. Източно от Камено поле на височината Камарата са развалините на римска крепост (под №30 в списъка от НДА на НИНКН), която не е проучена от специалисти.

Събраните археологически материали сочат определено, че днешното село Камено поле е основано още по времето на Първата българска държава. Селото се е намирало при средновековната (Пустата) църква (под №31 в списъка от НДА на НИНКН). На това място и сега се разкриват останки от жилища, битов инвентар и керамика, характерни за периода от осми до единадесети век. Наблизо са разровени гробове, в които са намерени обеци, пръстени и един бронзов кръст енколпион. След падане под византийско робство селището е било разграбено и опожарено. Като доказателство може да се смята една находка от византийски корубести медни монети, сечени при императорите Исак II Ангел (1185–1195 г.) и Алексей III Комнин (1195–1203 г.). Камено поле е възобновено на старото си място и по време на Второто българско царство (1186–1393 г.). В развалините на средновековните жилища около Пустата църква се намира покъщнина от този период.

Североизточно от селото, в местността „Калето“, на левия бряг на река Ръчене, на естествено защитен от изток, запад и юг от дерето на реката каменен нос, се намират руините на средновековна крепост (под №24 в списъка от НДА на НИНКН).

Бележит паметник на българското средновековие е запазената до днес „Пустата черкова“. В първите години след османското владичество е имала стенописи, но днес те са изчезнали поради липса на консервационни усилия от страна на институции и общество. След анализ на частично запазени стенописи, се датира изграждането на църквата към средата на XIV в.

С падането на България под османско владичество Камено поле преживява втора голяма катастрофа. Богатото село е било плячкосано. По всичко изглежда, че в първите векове на османска власт част от жителите на средновековното Камено поле са останали при старата църква, а други са основали ново село с името Горно Камено поле. Неговите останки са в местността Селището — южно от неолитното селище. Долно Камено поле е съществувало до края на XVIII в., когато е ограбено и опожарено от кърджалийски банди. Средновековната църква също е плячкосана, но от нейния иконостас са запазени днес две икони. Те са „Христос благославя“ и „Богородица с Младенеца“. Горно Камено поле постепенно е напуснато от жителите му, които в началото на XIX в. се заселили на мястото, където е днес селото. В местността Селището бе намерена колективна находка от сребърни монети. Едните са сечени в Рагуза в 1753 г., а другите – турски от 1774 г.

От Камено поле има запазен един сребърен кръст от Етрополския манастир, върху който са гравирани имената на дарители. От една приписка върху ръкопис от 1609 г. става ясно, че дяк Драгул от Камено поле е писал книги в манастира „Св. Троица“ близо до гр. Враца.

Още с образуването на новото село е била построена малка църква плетарка, която е била съборена и на нейното осветено място в 1837 г. е изградена сегашната църква Св. Параскева (под №32 в списъка от НДА на НИНКН). А през 1835 г. в Камено поле е открито за първи път училище

В списъка от НДА на НИНКН за с. Камено поле фигурират още народното начално училище „Кирил и Методий“ от 1982г. (под №36 в списъка от НДА на НИНКН), построена през 1870г. и 3 къщи – архитектурно-строителни културни ценности(под №33 до 35 в списъка от НДА на НИНКН). Всичките се намират в строителните граници на селото.

В списъка от АИС-АКБ за с. Камено поле фигурират още един могилен некропол от 4 могили (под №10000204), единична могила (под №10000169) и един обект с неопределена функция с хронология „Праистория“ (под №0000168).

Село Караш

Намира се в подножието на предпланинските височини Коиловец и Чуклата, недалеч от десния бряг на р. Мали Искър. Селото е възникнало върху развалините на голямо тракийско селище. Намерени са бронзови украшения, които датират от седми век пр.Хр.

Южно от Караш, в местността „Калето“, са развалините на късно античната и средновековна крепост Кривград (под №37 в списъка от НДА на НИНКН). Тук са намерени надписи и фигурални изображения с посвещения на Зевс и Хера. Късно античното име на крепостта Кривград вероятно е било Караис, което на гръцки ще рече укрепление. Оттук може би с времето е видоизменено в Караш. Върху височината Усойната са руините на друго укрепление, действало през късната античност и българското средновековие.

През 1850 г. тук е открито първото светско училище, а през 1875 г. в селото се строи първата училищна сграда. В 1872 г. Караш е посетено от Димитър Общи, който основава местен таен революционен комитет. През 1863г. е построена църквата „Св.Никола“ (под №38 в списъка от НДА на НИНКН) върху основите на по-стара. С появата на стоковото стопанство в зората на XIX в. около с. Караш са възникнали и колибарските селища (вероятно основа за сегашните махали). Те са образувани главно от семейства на старите родове в централното село Караш и повече от колибите (махалите) имат родови имена.

Село Кунино

Разположено е по дължина край левия бряг на р. Искър под скалистия връх Червеница. Село Кунино е железопътна гара по линията Червен бряг — София.

Районът на Кунино е обитаван от човешки общества още в най-дълбока древност. В пещерите Самуилица I и Самуилица II (под №45 в списъка от НДА на НИНКН и съответно №10000106 и №10000100 от списъка на АИС-АКБ) са разкрити останки от човешки обиталища, които датират от епохата на късния палеолит. Обитателите им са били ловци и събирачи на диворастящи плодове и не са имали произвеждаща икономика. Изработвали са кремъчни и костени оръдия, които им служели при лов и за обработка на кожите на дивеча, от които си приготовлявали дрехи и постелки.

В местността Полето под Присоето се намира изследвано праисторическо селище(под №10000630 от списъка на АИС-АКБ). В долния културен пласт са разкрити основи на жилища и пещи, а също и рисувана многоцветна керамика която датира от ранния неолит. В горния културен пласт се виждат останки от селище, което принадлежи на късния неолит. В пещерите Провъртенката(под №40 в списъка от НДА на НИНКН, №10000136 от списъка на АИС-АКБ)и Топлица (№10000125 от списъка на АИС-АКБ) са проучени обиталища на човешки общества от медно — каменната епоха. В района на Кунино е имало няколко тракийски

селища, като едно от тях (под №44 в списъка от НДА на НИНКН) се намира на 1,5 км североизточно от селото . Разкритите тракийски погребения са датирани от VI в. пр. Хр.

На запад от днешното село Кунино, върху естествено защитена скалиста тераса, са развалините на късно античната крепост и селище Викус Тролензиум(под №39 в списъка от НДА на НИНКН, №10000199 от списъка на АИС-АКБ). Тук е намерен жертвен камък с латински надпис с посвещение на бога Юпитер. Жертвеникът е издигнат от каменоделците и магистъра (кмета) на селото. Надписът е ценен и заради сведенията, които се дават за съществуването тук на сдружение от каменоделци и за общинското управление на селището. В развалините са намерени и други плочи, но със старогръцки надписи, което показва, че тук е имало и гръцка колония. От други находки можем да съдим, че това е било едно богато селище, в което кипял културен живот и е имало развити художествени занаяти.

През българското средновековие селището се е наричало вече с днешното си име Кунино. Било е богато селище със своя църква, чиито основи са под днешната църква „Св. Архангели“ (под №46 в списъка от НДА на НИНКН). В двора на днешната църква има надгробни паметници с изображения на човешки фигури в цял ръст. Намерени са и колективни находки от византийски монети, сечени през XII и XIII в. Село Кунино е заварено от османските поробители с днешното си име. Среща се в османски документи от XVI до XIX в. В един надпис от скита Глигора, който се намира между Кунино и Карлуково, се говори за похода на Владислав III Ягело. Той е минал с войската си оттук за София при първия си поход срещу турците в 1443 г.

Първото училище в Кунино е открито през 1800 г., а в 1875 г. тук е основан местен таен революционен комитет за борба срещу турското иго. В края на XVIII в. селото е ограбено и опожарено от кърджалиите и една част от оцелелите му жители забягнали във Влашко. В началото на XIX в. голяма част от тях се завърнали, но някои се заселили в други села.

В списъка от АИС-АКБ за с. Кунино фигурират и 4 пещери и 1 селище.3 от пещерите са археологически паметници с хронология „Праистория“ (под №10000122, №10000123 и №10000124) и 1 - с хронология „Енеолит“ (под №10000137), намиращи се източно от селото. Селището (под №10000631 от списъка на АИС-АКБ) е с хронология „Античност“.

Село Курново

Намира се в старопланинската речна долина на Липнишка река (която оттук надолу се нарича Курновска река и се втича като десен приток на Искър при Тържишкия манастир), землището му е почти планинско. В околностите на Курново има непроучени останки от праисторически, тракийски, римски и средновековни селища. В местността Градище в колибите Спаньово са развалините на голяма средновековна крепост, а в местността Пладнище има следи от антично селище. Останки от средновековни селища има в местностите Чуканчево и Селището. Според едно местно предание село Курново е било най-напред в Селището, а сетне се е преместило в Чуканчево.

В Селището се виждат основите на средновековна църква. През вековете на турското робство в село Курново е имало малък параклис, в който се е черкувало населението. В 1856 г. параклисът е съборен, за да се построи сегашната църква. Но от стария параклис и днес стои една стена, на която са запазени каменни плочи с надпис. Първото училище в село Курново е открито в 1850 г. След Освобождението от Курново се изселват десетки семейства в селищата на равнината, където тогава е имало повече работна земя и сигурен поминък.

В списъка от НДА на НИНКН за с. Курново фигурира старият хан(под №47), в който през 1872г. Васил Левски е провел заседание на местния революционен комитет.

Село Синьо бърдо

Разположено е на склона на предпланинско бърдо на Стара планина на 4 км южно от десния бряг на р. Искър. В района му има неизследвани следи от трако-римско селище. Тук е намерена и една варовикова плоча с изображение на погребално угощение и старогръцки надпис от римската епоха. На височината Чепина има развалини от антично и средновековно

старобългарско градище. В тази крепост е намерено едно бронзово конче-амулет, което датира от IX в.

В списъка от НДА на НИНКН за с. Синьо бърдо фигурира антична крепост (под №52), намираща се северозападно от селото в м. Селището.

Село Радовене

Разположено на 2 км източно от десния бряг на р. Искър сред голям дол по течението на р. Беленска бара, която е десен приток на р. Искър. Върху крайречната тераса Камика има следи от селище, обитавано през новокаменната епоха. При Блъснатикамик се виждат врязани в скалата рисунки и графити. На югоизток от днешното село в местността Пладнището при Дветемогили са останките от тракийско селище и неговия некропол. В същата местност са развалините на една римска вила рустика и пещи за изпичане на битова и строителна керамика, които са пълни с материал. Свидетелство, че собственикът на римската ергастерия е изненадан от неприятели и не е могъл да извади от пещите изпечената керамика. Този обект не е стойностно изследван от науката. В района на селото са намерени случайно в едно гърне римски монети, сечени през времето на императора Констанций Хлор (305–306 г.). На северозапад от Радовене в местността Селището са останките от голямо средновековно селище. Според местното предание то е основано от Радо Войвода. Разкрити са средновековни християнски погребения от XIV в.

Първото училище в Радовене е отворено през 1841 г. През 1844 г. се прави и първата Даскалница, паянтова къщичка, където е живял учителят и е учил децата. През 1865 г. на обществени начала радовенчени построяват първото училище от кирпичени тухли. В края на XIX в. десетки семейства от Радовене се изселват поради липса на достатъчно поминък и обработваема земя.

В списъка от НДА на НИНКН не фигурират обекти от землището на с.Радовене.

Село Струпец

Намира се в падина в подножието на предпланински връх на 3 км от десния бряг на р. Искър.

Върху скалистата висока тераса Градище са развалините на голяма средновековна крепост „Калето“ (под №56 в списъка от НДА на НИНКН).В местността Селището са останките от средновековно българско селище.

Западно от селото е манастирът „Св. Илия“, но населението го нарича Тържишкия манастир. В двора му е запазена малка еднокорабна и едноабсидна църква със стенописи от XV или от XIV в., която е и най-старата постройка в комплекса (под №54 в списъка от НДА на НИНКН, №10002938 от списъка на АИС-АКБ).

Възстановяването на манастира след опожаряването му от турците започва през 1824 г. Най-вероятно още по това време обновената обител е била предоставена на Черепишкия манастир за негов метох. През 1851 г. със средства на местните хора започва изграждането на нова жилищна част. Триетажната сграда, дълга близо 55 м, била окончателно завършена през 1857 г. В приземието ѝ има стопански помещения, а на другите два етажа –18 монашески килии, гостни стаи и зимна църква. През 80-те години на XX в. започва реставрацията на стенописите на Струпешкия манастир. В началото на 90-те години тук е построен и нов храм. Днес Струпешкият манастир е постоянно действащ и представлява комплекс от внушителна триетажна жилищна сграда, две църкви, красива чешма (изградена през 1862 г.) и стопански постройки.

В списъка от НДА на НИНКН фигурират и стенописите от манастирския параклиса „Св. Пророк Илия“ (под №57 в списъка от НДА на НИНКН) и една къща, архитектурно-строителна ценност(под №55), намираща се в границите на селото.

Село Хубавене

Землището на селото се помещава в малка котловина, оградена от височините Кукла, Кръста, Могилата и Усойната. В района на Хубавене има следи от селище, обитавано през

медно — каменната епоха, но то не е проучено и не се знае неговата стратиграфия. Свидетелство за тракийско земевладелско имение са надгробните тракийски могили, които са издигнати в района на селото. Развалини от голямо средновековно селище се виждат в местността Селището, а в местността Какичка случайно е било намерено съкровище от византийски корубести монети, сечени през XII в. от императорите Исак II Ангел (1185–1195 г.) и Алексей III Комнин (1195–1203 г.). Те са намерени в една голяма глинена делва, която била пълна с монети, но са разпръснати между намерилите ги, работили на каменната кариера. В местността Латински гробища са разкрити погребения от XII — XIV в., извършени по християнски погребален обичай. В гробовете са намерени бронзови накити. Средновековни глинени съдове, бронзови накити и друг домашен инвентар се изравят и сега в дворовете на днешното село. Това показва, че от времето на Второто българско царство до днес тук е имало непрекъснат селищен живот.

В списъка от НДА на НИНКН за с. Хубавене фигурират лобно място на ятаци (под №58), църквата „Св. Св. Петър и Павел“, строена 1863г. (под №59) и две къщи (под №60 и №61), архитектурно-строителни културни ценности.

Село Стояновци

Селото е разположено край левия бряг на Беленска бара. До 1900 г. се нарича махала Мушат, броена към с. Батулци, Тетевенска околия. От 1900 г. придобива статут на село и към него са зачислени околните колиби. От 1935 г. село Мушат, заедно с колибите, е зачислено към Врачанска околия. Районът му е беден на исторически паметници. От незапомнени времена е имало население в Мушат и в м. Селището. Следи от антично и средновековно селище намират около извора Мамоковец.

Името Стояновци идва от братя Стоянови, които в периода 1941г.-1944г. организират младежите от селото да станат партизани. Къщата на Стояновци е историческа културна ценност (под №53 в списъка от НДА на НИНКН). Намира се на два километра южно от селото.

Средни рът

През 1948 г. група колибарски селища (махали) се отделят от с. Караш и образуват отделна административна единица като село по името на колиби Средни рът. През 1970 г. в селото има 177 жители, но в преброяването 1992 г. те не са означени, а през 2011г. са преброени 30 души.

В списъка от НДА на НИНКН не фигурират обекти от землището на с. Средни рът.

Марково равнище

Намира се на границата с три области – Враца, София и Ловеч. Старопланинско селище, разположено на планински склон до десния бряг на р. Мали Искър. Съставено е от колибите (махалите) Марково равнище и Краева бачия.

В списъка от НДА на НИНКН не фигурират обекти от землището на с. Марково равнище.

4.2 Нематериално културно наследство

Опазване: През 2018 година е изработена „Общинска програма за развитие на читалищната дейност“. Основните приоритети на програмата са насочени към „обогатяване на културния живот на общината“, съхраняване и утвърждаване на традициите / съхраняване и популяризиране на автентичен местен фолклор, развитие на краеведска дейност за съхранение на местните традиции и обичаи /, междукултурен обмен и достъп до информация и комуникации.

Народни обичаи и празненства

Богатото културно наследство е обосновано от хилядолетната история на общината. Обитаващите тази земя, съхраняват самобитния си фолклор и запазват множество традиции, обичаи, песни и легенди, които се интерпретират от съществуващите танцови състави и самодейни фолклорни групи. Честват се националните празници, а също така и

религиозните(тъй като през османското владичество, повечето села са били войнушки, т.е. забранено жителството на мюсюлмани, изповядваната религия в района днес е православно християнство) и традиционните фолклорни празници. Почитат се подобаващо Трифон Зарезан; организират се надбягвания за Тодоров ден; с богата културна програма се отбелязва традиционният панаир на град Роман в края на месец октомври.

- ***Ситно каменополско хоро***

Снимка: Ситно каменополско хоро (заснето XXв.) , източник: www.kartanavremeto-vratsa.org

Автентично хоро от с. Камено поле, което през 60-те години на XX в. е записано и публикувано в два варианта от Кирил Харалампиев и Златко Златанов в брошурата "Танци от Северозападна България" (1960г.), играно на мегдана, по сборове и общоселски празници, в читалището, при участия на танцьорите от танцовия състав в надигравания и народни събори.

- ***Поклоннически туризъм - поклоннически пешеходен поход „Светият път”****

* Източник на информация www.holypath.eu

През лятото 2018 г. Клуб по пешеходен туризъм и туристически спортове(КПТТС)„Трапезица-1909” и Туристическо дружество „Академик-ВТУ” организират и провеждат поклоннически поход и експедиция, частично по пътя на пренасяне мощите на св. Йоан Рилски от 1469 г., с пешеходни преходи за първи път в участъка от гр. Никопол до гр. Враца. Походът се осъществява с благословението на Негово Светейшество Неофит, Патриарх Български (в качеството му на Софийски митрополит), митрополитите Великотърновски Григорий, Плевенски Игнатий и Врачански Григорий. От 14 до 27 юли участниците преминават по маршрут: гр. Никопол – с. Жернов – с. Муселиево – с. Мечка – с. Коиловци – с. Върбица – гр. Плевен – парк Кайлъка – с. Брестовец – с. Тодорово – с. Горталово – каньон на р. Чернелка – с. Петърница – с. Бъркач – с. Садовец – с. Ъглен – гр.

Луковит – с. Карлуково – с. Кунино – гр. Роман – с. Долна Бешовица – Долнобешовски манастир – Тържишки манастир – с. Старо село – с. Царевец – с. Брусен – гр. Мездра – с. Боденец – с. Крапец – гр. Враца – Бистрешки манастир „Св. Иван Пусти”. Допълнително са проучени стари църкви в с. Ракита, с. Камено поле, с. Долна Кремена, с. Горна Кремена, посетени са с. Върбешница и с Веслец. В следващия етап (от 28 до 31 юли) са посетени с. Паволче, с. Челопек, с. Лютиброд, Черепишки манастир, с. Игнатица, Осеновлашки манастир „Рождество Богородично” (Седемте престола), Курилски манастир „Св. Йоан Рилски”, гр. Нови Искър, с. Кубратово, гр. София. Третият етап е вливане в Поклоннические път „Рилският Чудотворец”. Участват 135 души, като само един поклонник изминава целия предвиден маршрут. Локализирани са заличени и несъществуващи днес средновековни манастири като Кайлъшкия и Веслешкия. Проходен е пътят до намиращите се в руини Садовски и Долно бешовски манастири. Събраната на терен значителна информация е от съществена полза за установяване и конкретизиране на маршрута.

Снимка: Стенопис в Рилския манастир Пренасяне на Мощите на Св. Йоан Рилски, м. Никола Образописов,източник: www.holypath.eu

Народни занаяти

•Професионална гимназия по каменообработване, с. Кунино – традиции в каменоделието*

*Източник на информация: „Златни ръце“ от Тодор Кутов, цитат от www.kartanavremeto-vratsa.org

Снимка: Каменоделие в процес,ученически проект, източник: www.medianews.bg

Професионална гимназия по каменообработванес. Кунино е школа, единствена по рода си на Балканите, с богата почти вековна история и професионални традиции в обучението. Тя е факт, благодарение на запазените традиции в областта на каменоделието, известно в Кунино още от древността и благоприятните условия за развитието на училище по каменоделие през XX в., в което учениците усвояват професия, заради която са търсени не само в България.

Училището се открива с помощта на чешко училище по каменоделие, от което идват директор и учители-специалисти, а наши млади каменоделци отиват да специализират в същото училище и се подготвят за бъдещи учители. Заповед за създаването на училището се издава от правителството през 1921 г., през ноември същата години пристига чешки специалист за директор на училището, а учебните занятия започват през 1922 г., поради което за рождена година се счита 1922 г. Учебните занятия отначало се водят в помещенията на долния етаж на къщата на Кузман Ценков, намираща се на централната улица в Кунино. По-късно с помощта на Коста Томов и други инициативни кунинчани се построява училищна сграда в източния край на селото до гарата и вародобивната фабрика „Калцит". Строителството и обзавеждането на новата сграда продължава дълго време и редовни учебни занятия в нея започват чак през месец декември 1931 г. В училището се приемат ученици от цяла България.

Първият директор – чехът Рудолф Браун пристига в Кунино със съпругата си на 2 ноември 1921 г., придружен от Панчо Тошков, учител в техническото училище в София, който поема ролята на преводач. До 20 декември 1921 г. записва 10 ученика за новото училище. Директорът, подпомаган от кмета на селото Томо Монов и общинските съветници, полагат усилия за създаването на условия да се организира началото на учебните занятия в училището.От 2 март 1922 г. започват само теоретични занятия. Нормални учебни занятия има от есента на 1922 г. През учебната 1924-1925 г. се организира и първата училищна изложба от предмети, изготвени в училището. Провежда се и изпит за завършен III курс на училището. През 1927 г. Васил Атанасов, който преподава математика е назначен за директор на училището. Утвърждават се и други българи-специалисти, квалифицирали се в

Чехия и Италия. Така постепенно опитът и традициите, завещани от чешките специалисти, се поемат и развиват от подготвени вече българи. Същевременно Държавното каменоделно училище в Кунино развива и обогатява традициите на родните майстори каменари. Просъществувало през годините, училището и днес продължава своята мисия.

От създаването на училището до днес почти всички професионалисти в обработката на камъка в България са получили образованието си в Кунино. По-голяма част от тях са скулптори, архитекти, строители, каменоделци и други специалисти в бранша, прославили се с професията си. Монументално-скулптурните обекти в Шумен, Панагюрище, Стара Загора, Шипка, Червен Бряг; художествено-архитектурната украса на София - ЦУМ, Президентството, Министерския съвет, хотел Балкан, катедралните храмове, паметниците и каменните паркови украси в България и в отделни страни в чужбина са плод на знанието и опита, придобити в училището.

4.3 Материално движимо културно наследство

На 4 април 1988 г. в родната къща на акад. Сава Гановски в с.Кунино е открит музей.

На приземния етаж са изложени копия на кремъчни артефакти от епохата на палеолита, оригинална неолитна керамика, фото пана на мраморни плочи и жертвеници от тракийската и римската епоха, открити в землището на селото и съхранявани в Археологическия музей в София, римски и византийски монети, факсимилета на османски документи (с превод), в които се споменава за село Кунино.

Експозицията на втория етаж е изцяло посветена на комунистическото движение в селото.Етнографската сбирка, която илюстрира бита, облеклото и занаятите в Кунино от втората половина на 19 век, е разположена в реставрираната съседна къща.

Музеят се стопанисва от фондация „Акад. Сава Гановски“.

4.4 Материално недвижимо културно наследство

Изходна информация за изработване на схемата на недвижимото културно наследство – община Роман

Извадка от справката за недвижимото културно- историческо наследство на община Роман съдържаща списък на обектите на територията на общината със статут на недвижими паметници на културата по смисъла на чл.12 от ЗПКМ /отм./, които съгласно §10, ал.1 и §12, ал.1 от Преходните и заключителни разпоредби на Закона за културното наследство /ЗКН/ /ДВ бр. 19 от 2009 г., изм. ДВ бр. 92 от 2009/ и бр. 54 от 2011г. притежават статут на НКЦ е представена като приложение.

4.4.1. Обекти от списъка от НДА на НИНКН

По данни от Националния документален архив на Националния институт за недвижимо културно наследство общият брой паметници на територията на община Роман е 61 бр. (вкл. 7 бр. свалени исторически паметника)

- Археологически - 13 бр.
  - 2 национално
  - 8 местно
  - 3 за сведение
- Археологически и художествени – 1 бр.
  - 1 национално
- Исторически - 3 бр.
  - 3 местно
- Исторически и архитектурно-художествени - 1 бр.
  - 1 местно
- Архитектурно-строителни от Античността и Средновековието - 4 бр.
  - 2 национално

- 2 местно
- Архитектурно-строителни от Античността и Средновековието и архитектурно – художествени - 1 бр.
- 1 национално
- Архитектурно-строителни - 26 бр.
- Архитектурно-строителни и художествени - 2 бр.
- Архитектурно-художествени - 2 бр.
- 2 местно
- Художествени- 1 бр.

4.4.2. Обекти от списъка на АИС „АКБ“

По данни от Автоматизираната информационна система „Археологическа Карта на България” на територията на община Роман се намират 19 броя археологически културни ценности с национално значение. Обектите са концентрирани в землищата на селата Кунино и Камено поле.

В землището на с. Кунино се намират 6 праисторически пещери; 2 праисторически пещерни селища; 1 селище, съществувало от неолита до средновековието; 1 селище от античността и 1 антична крепост.

На територията на с. Камено поле са открити 1 могилен некропол; 1 единична могила; 1 неолитно селище; 1 селище от енеолита; 1 селище от Римската епоха; 1 праисторически обект с неопределена функция и 1 обект с неопределени функция и датировка.

В списъка за община Роман от АИС-АКБ попада и Струпешкият(„Тържишки“) манастир „Св. пророк Илия”, основан по времето на Втората българска държава.

4.4.3. Обекти от списъка на военните паметници за област Враца

Паметници, почитащи загиналите в Балканската, Междусъюзническата и Първата световна войни, се издигат в селата Кунино, Караш, Струпец, Хубавене, Курново и Стояновци. В село Радовене има паметна плоча в чест в загиналите за Освобождението на България. В с. Долна Бешовица е изграден паметник възпоменаващ загиналите в Балканската, Първата и Втората световни войни.

4.4.4 Значими НКЦ на територията на община Роман

•**Праисторическо пещерно селище Самуилица** – местностМалък дол на 1,5 км северно от село Кунино – среден и начало на късен палеолит *

Датировката на находките от това селище предполагат, че то е било обитавано от неандерталци и са класифицирани като образци на мустерската култура.

Селището е разположено в две пещери, намиращи се на 30 м. една от друга – Самуилица I и Самуилица II. Пещерите са образувани от горнокредни варовици.

По-малката от тях е Самуилица I – дълга 29 м.с денивелация 4 м., без странични разклонения. Внушителният вход, широк 14 м. и висок 7 м., виждащ се отдалеч, осигурява естествено осветление през целия ден. Навътре води равна и светла галерия. На места широчината ѝ достига 13 м., а височината около 8 м. В дъното на пещерата има малка площадка с размери 6 х 4 метра.

Дължината на по-голямата пещера, Самуилица II, е 176 метра. Главната галерия, където е било поселището, е почти хоризонтална и има дължина 56 м. и широчина около 7 м. Входът на тази пещера е по-малък (8 х 5 метра), но разсеяна дневна светлина достига до дъното на главната галерия. На около 50 метра от входа, галерията е препречена от грамадни каменни блокове /плочи/. На пещерния свод се наблюдават многобройни малки сталактити. След този участък се достига до обширна зала с размери 25 х 28 х 10.5 метра. От нея тръгва ниска /до 50 см./галерия, която е най-богатата на пещерни образувания част на

пещерата. Многобройните сталактони, които препречват галерията, създават впечатление, че човек се намира в лабиринт.

По-голямата част от находките са намерени във входната галерия на Самуилица II.

Снимка: Вход на Самуилица II

Разкрити са три културни пласта, разположени един над друг.

Най-долният културен пласт има дебелина 60 см. и се състои от светло жълтеникава глина. Кремъчният материал от него съдържа голямо количество твърде груби по форма късове и пластини със сив цвят – цветът на местния кремък. Преобладават удължени клиновидни ядра и едностранно обработени стъргалки. Разчистено е открито огнище с диаметър 90 см.

Вторият културен пласт е дебел 80 см. и се състои от червеникава глина. Кремъчните резци са двустранно обработени, листовидни, някои са пригодени за закрепване към дървена дръжка.

Най-горният културен пласт е дебел 90 см. и се състои от светло жълтеникава глина. Повечето кремъчни сечива са изработени отново от сив кремък, но се срещат и пластини от кремък с черен или восъчен цвят, които са били донесени от далечни места. Открит е и амулет от зъб на вълк с дупка за окачване в единия му край.

Намерените двустранни листовидни резци са идентични като форма и начин на обработка с тези от находището край с. Муселиево, което дава основание на Николай Джамбазов да говори за специфична за българските земи форма на мустерската култура, наречена от него „Култура Самуилица-Муселиево“.

Находките от най-долния културен пласт са датирани на 75 000 години, а от най-горния — на 42 000 години.

Находките се съхраняват в Националния археологически музей. Копия на тези находки могат да се видят в музейната сбирка на с. Кунино.

•**Викус Трулензиум (Трулензис) и антична крепост** – намира се на север от с. Кунино, местност Градището - изградено върху старо неолитно селище в началото на V в. пр. Хр.

Възниква близо до разработвани в древността кариери за мрамор и варовик. В тази епоха Искърското дефиле е било част от земите, населявани от тракийското племе трибали. Трулензис е разположен върху стръмно, труднодостъпно скално възвишение, което доминира над околността, наричано от местните хора Градището. Към този период са датирани две находки, намерени в развалините:

- варовикова колона с диаметър 30 см и запазена височина 1 м.; на нея има гръцки надпис, посвещение на бог Асклепий и неговите син и дъщеря Телесфор и Хигия.

- варовиков блок със запазени размери 39 х 42 х 70 см.; на лицевата страна има релефни изображения на двама мъже и куче; днес над тях ясно личат гръцките букви ΤΗΡΗС. Предполага се, че плочата е посветена на тракийския цар Терес I.

От тези плочи може да се направи изводът, че елинизирането на местното тракийско население е било в напреднал етап. А също така и, че Трулензис е бил включен в територията на Одриската държава след похода на Ситалк, сина на Терес I, срещу трибалите.

През 28-29 г. пр. Хр. римският пълководец Марк Лициний Крас предприема поход срещу трибалите и селището Трулензис е включено в пределите на Римската империя. През II в. е изграден пътят от Ескус (в близост до дн. с. Гиген) до Амфиопол (дн. Кавала) и свързващ Дунав с Бяло море. Пътят е минавал през Искърското дефиле и останки от него (наричани от кунинчани „Калдаръмата“) личат близо до развалините на Трулензис. Големите строежи при император Траян и по-късно при династията на Северите налагат интензивно разработване на кариерите за мрамор и гранит. Това обстоятелство, съчетано с удобно крайпътно положение, довежда до икономическо процъфтяване на Трулензис. В останките от селището са намерени няколко бронзови монети, сечени от Клавдий II Готски и Константин I Велики, глинено конче – играчка на колеца, както и седем каменни паметника. От тези паметници най-важни за изследване историята на селището са следните:

- четиристенен жертвеник, украсен с изображения на волски глави; на жертвеника се чете следният надпис: „Селяните от Трулензис посветиха на Юпитер, най-добрия и най-великия, за здравето на императора, чрез кметовете Публий Елий Атал и Тит Елий Секунд. Изработено от Агатокъл.”

- жертвеник с надпис в осем реда, който гласи: ”На най-добрия и най-великия бог, за здравето на императора, чрез кметовете Белиций, (син на) Валерий, и Мназей, (син на) Полион, въздигнаха този паметник със собствени средства каменоделците Фирмус, син на Антигон, Никострат, син на Демостен, и Зоил, син на Горгий, които са от село Трулензис”.

- надгробна плоча с размери 162 х 90 х 18 см.; посветена на някой си Зейсес от неговите синове; има изображение на кола с бъчва, впрегната с два вола; плочата е обрамчена с цокъл, по който се вие лоза с едри гроздове.

- жертвеник, разделен на четири части; в първото поле има легло, във второто – съд за вода; в четвъртото изображение на волска кола с натоварена бъчва, а в четвъртото се чете надписа: „...уловен и пленен от варварите и освободен от заробване от готите...”

От тези плочи може да се направи изводът, че основен поминък за жителите на Трулензис са били каменоделството и лозарството. Латински имена носят само представителите на властта, т.е. не бихме могли да говорим за напреднала романизация. Последният надпис свидетелства, че селището е било нападнато от готите при тяхното нашествие през 251 г.

Отново готите разрушават Трулензис в края на IV век. Този път окончателно.

•**„Пустата църква“**– на североизток от с. Камено поле – изградена от цар Иван Асен II (1218-1241 г.)*

Снимка: Пустата църква, източник: www.tarbo.blog.bg

Една от най-старите средновековни църкви в България.

Местните хора отдавна вече са забравили дори името ѝ и затова днес я наричат „Пустата църква“. Местните легенди свързват построяването на храма с цар Иван Асен II, което се удостоверява от близостта на средновековната крепост „Калето“, която може би е била свързана с църквата.

Старинната черква прави впечатление с размерите си, които се открояват спрямо тези на други църкви строени през същата епоха, от която е разглежданият паметник. Тя е еднокорабна, едноапсидна, с притвор сграда и с полу цилиндрично сводесто покритие. Градена е от камъни споени с хоросан, в зидарията са използвани и дървени сантрачи (сега липсват). Покривът е двускатен с каменни плочи. Вероятно някога целият храм отвътре е бил изписан със стенописи, за което свидетелстват неразличимите фрагменти на източната стена в притвора, където по канон трябва де е била разположена композицията „Страшният съд“.

В църквата на места се забелязват и графити, като най-ранният е от 1843 г.

Днес средновековната черква край Камено поле се намира в доста окаяно състояние, мълвата за заровено съкровище на това място привлича вниманието на иманярите, които с вандалски действия спомагат за унищожаването на ценността.

•**Долнобешовски (Долнобешовишки) манастир "Св. Архангел Михаил"**– с. Долна Бешовица – Второ българско царство (днес е съхранена църквата, построена през XVIIв.)*

Снимка: Долнобешовски манастир , източник: www.photoy.snimka.bg

Възниква първоначално като болярска църква по време на Второто българско царство, сгушена в най-дълбоката гънка на Балкана, на около два километра южно от село Долна Бешовица. Местонахождението на манастира не е избрано случайно – гъстата гора и прегръдката на планината го закриват отвсякъде и е видим единствено фронтално. Тази стратегия на строителите го предпазва от нашественици и нежелани гости през годините. Обявен е за архитектурно-художествен паметник на културата с национално значение.

Манастирът е изграден около църквата, построена през XIV-и век и през периода на османското владичество е бил център на усилен духовен живот. През Възраждането е част от всеобщия революционен дух, като в него са идвали Васил Левски и Никола Обретенов. Предполага се, че тук Захари Зограф основава живописна школа, в която са се рисували икони за други православни храмове във Врачанска епархия. Самият Захари Зограф нарисува за манастира четири великолепни икони, които са изложени в храм-паметника „Свети Софроний епископ Врачански" във Възрожденския комплекс на град Враца: „Богородица" (1845 г.), „Исус Христос" (1843 г.), „Архангелски събор" и „Йоан Кръстител". Тези четири икони са част от експозицията, прославяща през 2007 г. в Брюксел българското културно наследство.

Каменни релефи от над входната украса на манастира, се съхраняват сега пред църквата в с. Долна Бешовица. Стенописите в манастирската църква са изографисани към края на XVI в. и са шедьовър на българската средновековна православна живопис. Уникални по рода си, от изкуствоведска гледна точка, са образите на светите братя Кирил и Методи. Съществува предположение, че в Долнобешовишкия манастир са най-ранните изображения на светите братя в храмова украса.

Добре запазена от периода на първоначалното съграждане на храма е апсидата. Градежът ѝ е в характерната за периода на Второто българско царство строителна традиция – почти изцяло от бигор и специфична фуга. Интересни са изображенията на свети Роман, свети Атанасий Александрийски, свети Григорий Богослов, свети Йоан Богослов, свети Стефан, свети Антоний Велики, свети Адриан, папа Римски, свети Силвестър, папа Римски и свети Адриан II, папа Римски. Св. Адриан е пряко свързан с делото на братята Кирил и Методий – след Венецианския събор през 867 година той дава благословията си за приемане и утвърждаване на кирилицата като църковно-служебен език в нашата страна. По негово време княз Борис I налага християнската религия по българските земи.

През годините 1945 - 1989 духовният живот в манастира замира. Сградите не се поддържат и започват да се рушат. Иманярските набези нанасят големи щети на манастира и църквата, а Врачанска митрополия разрешава на местен фермер да гледа стадото си в приземния етаж на манастира.

През 2005 г. местно сдружение инициира кампания и впоследствие проект за възстановяването на паметника. В рамките на проекта на място се провежда кръгла маса на тема „Опазване и възстановяване на културно-историческото наследство". В нея вземат участие представители на Министерство на културата, Врачанска митрополия, Областна администрация Враца, Общинска администрация Роман, Международният комитет за паметници на културата и забележителни места (ИКОМОС), експерти в областта на опазването и възстановяването на културно-историческото наследство и жители на селото. Съвместно с НИНКН се изготвят предписания за последващи дейности – аварийно спасяване на манастирската църква и изготвяне на проект за цялостно възстановяване на манастирския комплекс. Въз основа на предписанията от кръглата маса Министерство на културата отпуска средства, с които през 2006 година се укрепват църковният храм и комплексът.

•**Струпешки (Тържишки) манастир** – с. Струпец – Второ българско царство (запазената църква днес е от XVI в.)*

*Манастирът е извън територията на община Роман, но попада в списъците за общината (под №54 в списъка от НДА на НИНКН, №10002938 от списъка на АИС-АКБ).

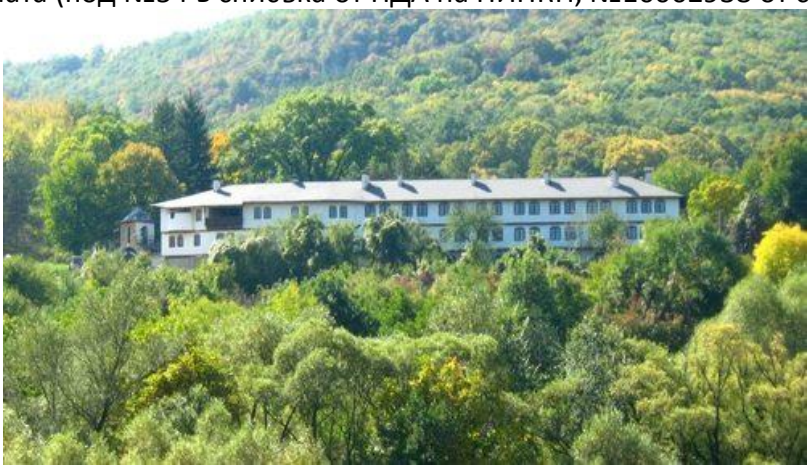

Снимка: Струпешки (Тържишки) манастир , източник: www.bulgariamonasteries.com

Известен е и с името Тържишки, тъй като някога в околността му е имало пазар /тържище/. В един манастирски тефтер се споменава, че по време на османското нашествие обителта е разрушена. Няма сведения за функционирането на манастира от разрушаването му чак до началото на 19в. Най-старата сграда, съхранена днес в манастира, е съборената му църква, построена през XVI в.

През 1824г. започва възстановяването на Струпешкия манастир по инициатива на Димитраки Хаджи Тошев, оглавяващ борбата за църковна независимост във Врачанския край. След насилствената смърт на ктитора манастирът за кратко запустява.

Между 1851 и 1857г. се построяват жилищните сгради в манастира от майстор Витьо от с. Брусен със съдействието на черепишкия монах Йосиф. Новопостроената сграда била голяма триетажна постройка, дълга около 55 м. В приземието ѝ се намират хранителният блок и други стопански помещения, а в следващите два етажа -18 монашески килии, гостни стаи, игуменарница и параклис на втория етаж, посветен на "Св. пророк Илия". Дърводелската и резбарската обработка на колоните, парапетите и дограмата е изпълнена артистично, а детайлът е фин и чист. През 1862г. в манастира е построена голяма красива каменна чешма с четири чучура. Тя е украсена с 12 каменни релефа на змия, преследваща

птица, гущер, ламя, бухал, сокол и дива котка. Още древните славяни са считали, че гущерите и змиите охраняват изворите.

В Струпешкия манастир е живял и работил книжовникът Дамаскин Хилендарец, а по време на създаването на революционната организация, тук са пребивавали Васил Левски и Никола Обретенов /син на баба Тонка/. Те организирали революционен комитет в село Струпец, в който е взел участие и тогавашният игумен на манастира йеромонах Панталеймон.

Струпешкият манастир е горял 3 пъти, като през 1972 година са изгарят 2/3 от него.

Най-старата сграда, съхранена в Струпешкия манастир е старата църква "Св. Николай Чудотворец" построена през XVI в. Тя е еднокорабна, едноапсидна сграда с полуцилиндричен свод и двускатен покрив. През 1824г. врачанинът Димитраки Хаджи Тошев нает работници да поправят и препокрият порутения покрив на църквата. През 1850г. към църквата е бил пристроен притвор, разрушен през 1920г., а през 1927г. южната й стена е била укрепена отвън с три каменни контрафорса. Стенописите в храма датират от XVI - XVII в. и в тях са запазени пълноценно художествените принципи на Второто българско царство – изискан рисунък, динамика в позите и жестовете на фигурите и драматична изразителност на ликовете. В източната част на свода е разположен Христос в кръгово сияние от композицията "Възнесение Христово". В центъра на свода доминира изображението на "Христос Вседържител" и на "Христос по-стар от дните", а в западния край - сцената "Преображение". В апсидата е поместена традиционната полуфигура на Св. Богородица "Ширшаянебес", а под нея "Поклонение на жертвата". На триумфалната арка от двете страни на апсидата е "Благовещение", изпод него сцените "Жертва Авраамова" и "Во гробуплотски". Върху северната и южната стени са изобразени многофигурни композиции на "Празниците", а под тях "Страданията Христови". На западната стена над входа е традиционното "Успение Богородично", долу вляво и вдясно са фигурите на "Св. Архангел Михаил", като пазител на дверите на храма и "Св.св.Константин и Елена". На северната и южната стени в първия регистър преобладават правите фигури на светци-воини.

През 1991г. Струпешкият манастир се сдобива и с втора църква посветена на Св. пророк Илия.

Днес Струпешкият манастир е постоянно действащ и представлява комплекс от внушителна триетажна жилищна сграда, две църкви, красива чешма и стопански постройки.

4.5. Проучване, опазване и използване на културното наследство

Проучванията на недвижимите културни ценности включват описание на обекта и определяне на автентичността и степените на намеса. В следствие на тях се определя културно-историческата стойност на обектите и се изготвят предложения за получаване на статут и категория. Формира се предложение за бъдеща функция, социализация или експониране и се определят допустимите степени на намеса и насоки в консервационната политика към съответната НКЦ.

Експонирането на НКЦ включва пълна или частична адаптация, съобразена с изискванията за съхраняване на автентичността и целостта на обекта, в процеса на неговото опазване и използване.

Опазването на недвижимото културно наследство се реализира на няколко нива и в рамките на множество процедури. Законовата база е регламентирана в различни специални закони – Закон за културното наследство, Закон за устройство на територията, Закон за регионалното развитие, АПК, и подзаконовите нормативни актове по прилагането им.

Всяко физическо и юридическо лице има правото да отправя предложения за деклариране на НКЦ до Министерството на културата или до съответния регионален инспекторат по опазване на културното наследство. Декларационният акт и приложенията към него се съхраняват в НИНКН, като копия от тях се изпращат до съответните общински

администрации, които поддържат местните архиви на недвижимите културни ценности, както и до съответния регионален инспекторат по опазване на културното наследство и по компетентност до Центъра за подводна археология.

Нормативната уредба свързана с опазването на културното наследство постановява, че собствениците, концесионерите и ползвателите на недвижими културни ценности са длъжни да:

- полагат необходимите грижи за тяхното опазване, съхранение и поддържане в добро състояние при спазване на разпоредбите на Закона за културното наследство и актовете по прилагането му;
- уведомяват незабавно НИНКН, регионалните инспекторати по опазване на културното наследство и общинските органи за настъпили увреждания по КЦ или за действия спрямо КЦ в нарушение на Закона за културното наследство
- съгласуват по реда на чл. 84, ал. 1 проектите по чл. 80, ал. 3 и чл. 83, ал. 1 от Закона за културното наследство
- предоставят необходимите документи и да осигуряват достъп и съдействие накомпетентните органи при осъществяване на правомощията им, посочени в Закона за културното наследство
- предоставят публичен достъп, когато ползването на недвижимата културна ценност е свързано с експозиционна дейност;
- предоставят безплатен публичен достъп до недвижимата културна ценност за целите на научноизследователската дейност, при условие че не се пречи на нормалното й ползване и не се увреждат законните интереси на собственика, концесионера или ползвателя.

Собствениците, концесионерите и ползвателите на недвижим имот, в който се намира експонирана недвижима археологическа ценност, са длъжни да осигуряват правото на публичен достъп, да изпълняват предписанията за нейното опазване, както и да осигуряват достъп на компетентните органи за инспектиране и мониторинг на физическото й опазване и представяне.

При наличие на обстоятелства, застрашаващи недвижима културна ценност от увреждане или разрушаване, собственикът, концесионерът или ползвателят е длъжен да предприеме незабавни действия по обезопасяването й. Преди пристъпване към необходимите укрепителни, консервационно-реставрационни и ремонтни работи отговорните лица уведомяват за това кмета на общината и ръководителя на регионалния инспекторат по опазване на културното наследство по местонахождението на културната ценност.

Ролята на местната власт произтича от отговорността за опазване на културните ценности, за което държавата е гарантирала пред света, с подписването на множество международни спогодби и провеждане на законодателна политика за защитаване на културното наследство.

В компетенциите на общината свързани с опазване на културното наследство са включени възможностите :

- да приема стратегия за опазване на културното наследство;
- да предоставя концесии върху културни ценности;
- да създаде общински фонд "Култура”;
- да взима решения за финансиране на обекти КЦ;
- да одобрява планове за опазване на културни ценности;
- да взима решения за участие на Общината в дружества за съвместна дейност, общински фондации и сдружения за осъществяване на културни дейности.

От своя страна кметът на общината има право :

- да възлага разработването на общински програмни документи;

- да възлага дейности по издирване, изучаване, опазване и популяризиране на културните ценности;
- да предложи създаването на обществен съвет за закрила на културното наследство;
- да предприеме действия при настъпила опасност от увреждане на обект културна ценност;
- да възлага разработването на планове за опазване на културни ценности;
- да възлага подготовката и изпълнението на проекти за опазване и ползване на културното наследство;
- да приема правилници за устройството на общински музеи;
- да предприема действия по Закона за културното наследство, при наличие на обстоятелства, застрашаващи недвижима културна ценност от увреждане или разрушаване.

Осъществяването на мониторинг е от съществено значение за реалното и правилно изпълнение на политиките по опазване и използване на културното наследство. Мониторингът проследява текущото изпълнение и отразяването на намесата в КЦ и според нормативната уредба се реализира на две нива:

- Централен мониторинг, който се изпълнява от одобряващия орган – Министерския съвет (МС), респективно Министерството на културата (МК), въз основа на периодични доклади на общинския орган на управление, доклади на комисии и органи на Министерството на културата.
- Оперативен местен мониторинг, осъществяван от общинския орган на управление върху състоянието на ценността и буферната зона. Общинският орган е задължен незабавно да уведомява компетентните държавни органи за всички констатирани нередности, чието отстраняване е извън неговите правомощия.

Роля на местните общности за опазване и използване на културната ценност, се потвърждава от международната практика и е поставена във фокуса на политиките на Европейския съюз в тази сфера.

Ползите от запазване на историческото наследство могат да се обобщят като:

Културни:

- създаване на идентичност на средата
- формиране на културен пейзаж
- специфично “усещане“ за място /“духът на мястото“/

Социални:

- насърчава се силно чувството за принадлежност към определено място
- запазването на местна идентичност на хората въз основа на добро познаване на тяхната история
- създаване на условия за обществена ангажираност
- създаване на условия за приемственост на социалния живот / на историческите места са склонни да се събират хора от всички възрасти, те често стават центрове за важни събития за общността – тържества, фестивали, празници /

Икономически

- насърчава културния туризъм
- увеличава стойността на имотите, особено в исторически квартали и местности /добавена стойност/
- създаване на работни места – усилията за опазване на наследството изискват квалифицирана работна ръка, дизайн и промотиране на обектите

Опазване на околната среда:

- съхраняване на вложената енергия, чрез използването на вече построени сгради
- ограничаване разпространението на урбанизираните територии

- исторически разказ за връзка на човека с природата

В заключение може да се каже, че опазването и използването на културното наследство е много важна част от устойчивото развитие на обществото.

Насърчаването на опазването и използването на културното наследство се осъществява и чрез финансови облекчения с цел повишаване на рентабилността на инвестициите в сектора. Те може да се реализират чрез субсидиране, кредитиране и фискални стимули.

Отпускането на финансови помощи под формата на обществени субсидии трябва да е съобразено с естеството на действието - поддръжка или реставрация на определена КЦ с цел рентабилност на инвестицията и конкурентност спрямо новото строителство.

След влизането на страната ни в Европейския съюз средствата по програмите на европейските структурни и инвестиционни фондове се утвърдиха като основен финансов ресурс за регионалните политики. Редица мерки по европейските програми са пряко или косвено насочени към опазване и използване на културното наследство.

Обезпечаване и намаляване на риска с цел насърчаване на кредитните институции във финансиране на поддръжка или реставрация на определена КЦ може да бъде насърчено чрез комбинацията от ипотечен кредит и държавна/обществена субсидия, използване на съответни форми за осигуряване, отпускане на обществена гаранция. За да изпълнят ангажимента си към програмите за експониране на наследството, властите могат да инициират и вземат участие в публично-частни партньорства.

Чрез фискална система могат да се предвидят различни облекчителни форми, най-вече по отношение на данък “приход” или данък “печалба”, ДДС при продажба на продукти или услуги (включително работи по поддръжка и реставрация), данък наследство или поземлените данъци.

Националната правна рамка е основа за юридическата защита на културните ценности. Тя е допълнена от изготвянето и реализирането на редица стратегически планове и програми за секторно или регионално развитие.

Нормативната уредба имаща отношение към опазването на културното наследство включва:

Закон за собствеността, Закон за културното наследство, Наредба за обхвата, структурата и методологията за изработване на плановете за опазване и управление на единичните или груповите недвижими културни ценности, приета с ПМС №45 от25.02.2011г., обн. ДВ, бр.19 от 8.03.2011г.; Наредба №Н-2 от 6.04.2011г. за създаване,

поддържане и предоставяне на информацията от автоматизирана информационна система „Археологическа карта на България“, издадена от министъра на културата, обн., ДВ, бр.32 от 19.04.2011г.; Наредба №Н-3 от 3.12.2009г. за реда за извършване на идентификация и за водене Регистъра на движими културни ценности, издадена от министъра на културата, обн., ДВ, бр.101 от 18.12.2009г.; НаредбаNН-4 от11.12.2009г. за реда за водене на Регистъра на експерти по чл. 96, ал. 3 от ЗКН, издадена от министъра на културата, обн., ДВ, бр.2 от 8.01.2010г.; Наредба №Н-6 от11.12.2009г. за формиране и управление на музейните фондове, издадена от Министъра на културата, обн., ДВ, бр.2 от 8.01.2010г.; Наредба №Н-00-0001 от 14.02.1011г. за извършване на теренни археологически проучвания, издадена от Министъра на културата, обн., ДВ, бр.18 от 01.03.2011г.; Наредба №Н-00-0005 от 8.06.2010г. за условията и реда за възпроизвеждане на културни ценности в копия, реплики и предмети с търговско предназначение, издадена от министъра на културата, обн., ДВ, бр.46 от 18.06.2010г., изм. Бр.58 от 30.07.2010г.;

Международни документи от съществено значение за опазване на културното наследство са Документът от Нара за Автентичността (1994); Хартата за историческите градове на ИКОМОС (Вашингтон, 1987), Венецианска харта на ИКОМОС (1964), както и

Рамковата конвенция за стойностите на културното наследство в обществото на Съвета на Европа (Фаро, 2005).

Обобщено, действащото към 2000 г. законодателство на ЕС разглежда поотделно двата основни компонента на общоевропейското наследство – природния (Конвенция за опазване на дивата европейска флора и фауна и природните местообитания) и културния (Европейската културна конвенция). Отделни актове уреждат опазването на археологическото (Европейска конвенция за опазване на археологическото наследство) и на архитектурното наследство на Европа (Конвенция за защита на архитектурното наследство на Европа). През 2001 г. се създава цялостна рамка за интегриране и надграждане на съществуващите актове за опазване на природното и културното наследство на Европейско ниво – с тази цел е разработена Европейската конвенция за ландшафта , която демонстрира, че природните и културните компоненти на ландшафта могат да бъдат опазвани и без обявяването им за паметници.

Конвенция за опазване на световното културно и природно наследство ООН – Париж 16 ноември 1972 г.- регламентира създаването на фонд за опазване на световното природно и културно наследство от изключително световно наследство;

Концепцията за опазване и използване на културното наследство е неразделна част от концепцията за интегрирано териториално развитие на община Роман и като такава е зависима от цялостната и реализация. По-конкретно:

- развитието на комуникационно-транспортната инфраструктура ще улесни достъпа до КЦ
- развитието на туристическата и рекреационна инфраструктура /ваканционни селища и вилни зони/ ще привлече повече туристи, евентуални посетители на социализираното културно наследство
- с повишаване на финансовото благополучие на населението ще се увеличи търсенето на услуги, в т.ч. и на културен туризъм
- значителното намаляване на безработицата ще окаже положителен ефект върху решаване на проблема с иманярството
- социално-икономическото развитие като цяло ще доведе до осъзнаване важността на културното наследство за местната общност и ще намали вандализма и разрушаването на културни ценности и др.

От своя страна културното наследство значително ще обогати предлагания туристически продукт и ще изиграе важна роля за жизнеспособността му в динамичната конкурентна среда и устойчивостта му във времето. Същевременно ще продължи да играе ключова роля в запазване и развитие на културната идентичност на обществото.

КОНКРЕТНИ МЕРКИ:

4.5.1. Зони и режими за защита на културните ценности

Защитени територии за опазване на обектите на културно-историческото наследство съгласно чл. 8, ал. 4 от ЗУТ са археологически резервати, отделни квартали или поземлени имоти в населени места с културно-историческо, етнографско или архитектурно значение.

Съгласно т.82 на § 5 по смисъла на Закона за устройство на територията (ЗУТ)

„Защитени територии за опазване на културното наследство са единичните и груповите недвижими културни ценности с техните граници и охранителни зони, съобразно режимите на опазване определени с акта за тяхното деклариране или за предоставяне на статут.“

Съгласно чл.79 от ЗКН в общият устройствен план са отразени защитените територии за опазване на недвижимото културно наследство. В графичната и текстовата част на ОУПО е сигнирана и описана по подходящ начин получената информация и изисквания към защитените територии за опазване на културното наследство.

- За НКЦ с определени граници, режими и предписания за опазване са валидни актовете за тяхното приемане;
- За единични НКЦ, за които не са определени режими на опазване граници и предписания, са валидни изискванията на чл.79, ал.3 и 4 от ЗКН;
- За археологически обекти са валидни определените граници и режими за опазване на конкретната НКЦ (ако има определени такива) или писмо от НИПК №545/27.002.2001г. С писмо №545 от 27.002.2001г. на НИПК е определен режим (териториален обхват, териториален обхват на охранителни зони и предписания за опазване) на археологическите обекти, които съгласно чл.146, ал.3 от ЗКН притежават статут на археологически недвижими културни ценности с категория „национално значение“ и за които не са определени режими за опазване по реда на ЗКН:

1. териториален обхват на археологически обект (чл.8, т.1, б. „а“ от Наредба №5 на Министъра на културата) – територията очертана от външния контур на обекта

2. териториален обхват на охранителната му зона (чл.8, т.1, б. „а“ от Наредба №5 на Министъра на културата) – 10 /десет/ метра около външния контур на обекта

3. предписания за опазване на обекта и неговата среда (чл.8, т.1, б. „а“ от Наредба №5 на Министъра на културата) – допускат се следните дейности по археологическия обект:

- теренни археологически проучвания по реда на чл.15, ал.1 от Закона за паметниците на културата и музеите и на Правилника за провеждане на теренни археологически проучвания в Република България (обн., ДВ, бр.12/97г.).
- консервация, реставрация, експониране и социализация по реда на Закона за паметниците на културата и музеите.
- регламентирани в нормативните актове дейности за съответната територия на археологическия обект съобразно със статута му на НКЦ.

- „Архитектурно-строителните обекти от Античността и Средновековието“ да се считат за археологически обекти.
- При прилагане на ОУПО по отношение на НКН следва да се прилагат предписанията на Закона за културно наследство (ЗКН), „Наредба №12 от 21 ноември 2012г. за реда за идентифициране, деклариране, предоставяне на статут и за определяне на категорията на недвижимите културни ценности, за достъпа и подлежащите на вписване обстоятелства в Националния регистър на недвижимите културни ценности“, Наредба № Х-00-0001 от 14 февруари 2011г. За извършване на теренни археологически проучвания на Министерството на културата, Наредба №4 от 21 декември 2016г. за обхвата и съдържанието на документации за извършване на консервационно-реставрационни дейности на недвижими културни ценности и др. съотносими законови и нормативни разпоредби.
- Достъпът до обектите да се осъществява само по определени екскурзоводски маршрути с цел да се осигури по-добро възприемане и да не се затруднява изследователската и консервационната дейност;
- Съгласно Чл. 35 от наредба 7 за правила и нормативи за устройство на отделните видове територии и устройствени зони, археологическите обекти се опазват и устройват съобразно следните режимни изисквания за териториите им, определени със специални проучвания:

1. за територии с режим „А” на археологически обекти не са допустими благоустройствени, строителни, селскостопански, мелиоративни и други дейности, които биха нарушили целостта на почвения слой, като се допуска използването на земята като пасище;

2. за територии с режим „Б” на археологически обекти не са допустими изкопни работи, дълбочинна обработка на почвата, засаждане на дървета и култури с дълбока коренова система, като се допуска плитка обработка на почвата (оран) до 0,25 м;

3. за територии с режим „В” на археологически обекти не са допустими изкопни работи, несвързани със селскостопанските работи, като се допускат селскостопански дейности при условията на чл. 18 ЗПКМ;

4. за територии с режим „Г” на археологически обекти се разрешават всички дейности, като тези, свързани с изкопни работи, се съгласуват с органите, които следят за опазване на културно-историческото наследство.

- Съгласно ал.10 от Предходните и заключителни разпоредби на ЗКН, „заварените, обявени по досегашния ред недвижими паметници на културата, запазват своя статут и категория като културни ценности по смисъла на този закон.“
- Съгласно ЗКН Министърът на културата или определено от него длъжностно лице от състава на министерството съгласува заданията за проектиране, плановете за опазване и управление, устройствените планове, техните изменения, специфичните правила и нормативи към тях и инвестиционните проекти - за единични и групови недвижими културни ценности, в техните граници и охранителни зони в предвидените от този закон случаи.

В списъците за културното наследство на територията на община Роман от НДА на НИНКН и АИС-АКБ само Струпешкият манастир „Св.Пророк Илия“ (под №54 в списъка от НДА на НИНКН, №10002938 от списъка на АИС-АКБ) има посочена площ (10 дка), но и той е дефиниран само с точка. Всички останали обекти в извън урбанизираните територии на общината от списъка от НДА на НИНКН не са площно определени, а тези от списъка от АИС-АКБ са дефинирани само с точка. Обектите са отбелязани в графичната част на проекта с пиктограма и номер. Поради невъзможност да се определи защитената зона на НКН, прилагането на общия устройствен режим на територията, в която попада съответния обект на НКН, да се извършва под наблюдение на археолог и при спазване на разпоредбите на ЗКН. Нови Горскостопански планове и програми да се съгласуват с Министерството на културата.

4.5.2. Идентифициране на съществуващи и планиране на нови културни маршрути

През територията на община Роман преминава културен маршрут дефиниран в проекта “Мрежа на националните културни маршрути“, изпълнен от ИКОМОС България.

„Целта на проекта е да бъдат идентифицирани и промоцирани главните културни маршрути на България, като основа за интегрирано развитие на културния туризъм. Проектът е пилотно приложение на Международната харта на ИКОМОС за културен туризъм и на неговите разработки за културните маршрути, а така също – и на принципите на Съвета на Европа за развитие на европейските културни маршрути.“

Източник: Асоциация за културен туризъм, БНК на ИКОМОС

В резултат от усилията на ИКОМОС и неговия Международен комитет за културни маршрути, в приетата Международна харта за културните маршрути (Квебек, 2008 г.)е дефинирано понятието „културен маршрут", като се акцентира върху следните ключови характеристики на понятието:

- културният маршрут е традиционен път, материално детерминирано историческо трасе;
- културният маршрут съответства на определена историческа функция и цел;
- културният маршрут включва материални и нематериални културни феномени.
- Културните маршрути притежават "динамичен характер", носят свидетелства за взаимодействия и обмен между общности.

Според чл. 47 от Закона за културното наследство „културен маршрут" е съвкупност от историческо трасе на традиционен път с включените към него обекти на недвижимото културно наследство и ландшафти.

Културният маршрут през територията на община Роман в проекта на ИКОМОС повтаря следата на римския път от Ескус (дн. Гиген) до Сердика (дн. София) и преминава до античното селище Викус Трулензиум до с.Кунино.

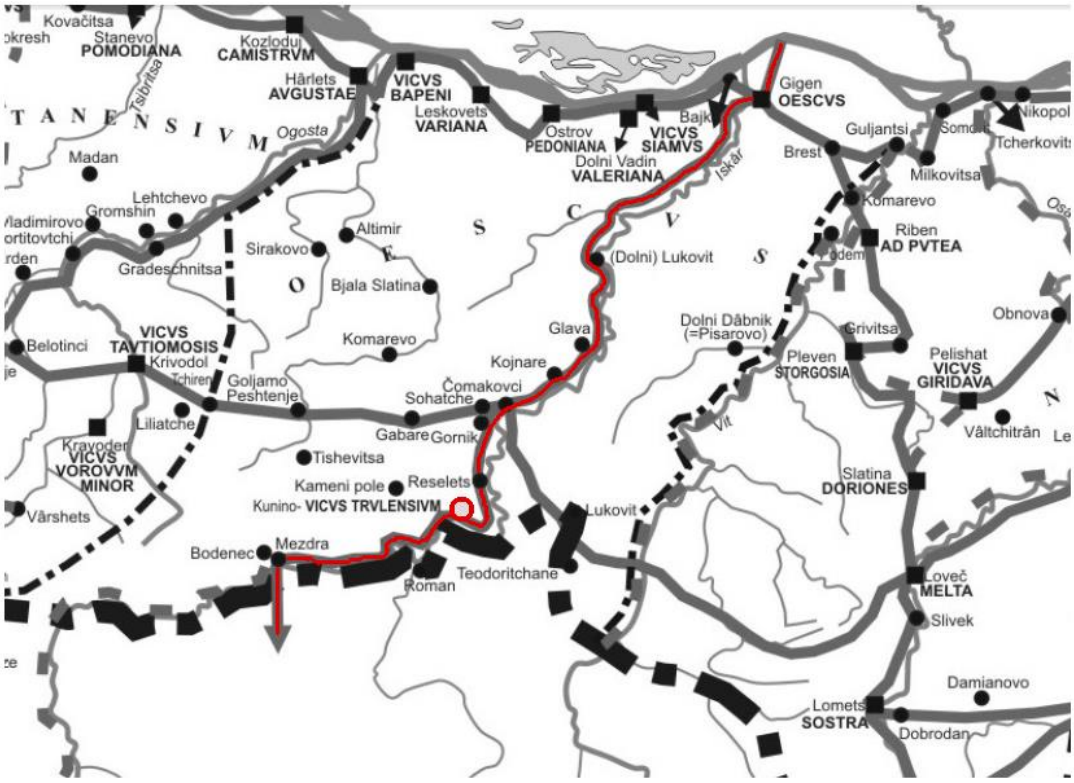

Източник:Roman roads in Moesia Inferior, Adriana Panaite

Пълноценното включване на община Роман в националната мрежа от културни маршрути изисква където е нужно да се извърши реставрация, консервация и социализация на обектите на КН включени в маршрута, а също така и рехабилитация на пътната инфраструктура.

Концепцията за опазване на културното наследство на община Роман се фокусира върху местните културни забележителности, с цел да повиши интереса на обществото към тяхното използване и създаването по този начин и икономически предпоставки за опазването им.

Значителната част от културните ценности попадат в обхвата на системата от вело алеи и туристически маршрути разгледана по-долу. Извън нея остава, обаче, Струпешкият манастир, а той е най-добре подържаната и най-посещавана КЦ. Той може да бъде включен в маршрут: „Струпешки манастир“(под №54 в списъка от НДА на НИНКН, №10002938 от списъка на АИС-АКБ)- църквата „Св. Георги“ (под №4 в списъка от НДА на НИНКН), с. Долна Бешовица - манастирът „Св. Архангел Михаил“ (под №3 в списъка от НДА на НИНКН) - „Пустата черкова“ (под №31 в списъка от НДА на НИНКН), с. Камено поле.

4.5.3. Създаване на планова основа за изграждане на комуникационна система от велоалеи и туристически пътеки свързваща местата с концентрация на КЦ и културните маршрути

Предложеното с Общия устройствен план на общината решение за създаване на велосипедни маршрути е съобразено със съществуващите концентрации на НКЦ, с релефните дадености, с принадлежността на територията, с планираната туристическа пътека и не на последно място с възможността за контакт извън границите на общината.

Туристическата пътека е разработена по проект за устройване на карстов ландшафтен парк „Ръчане - Кунино” преди започването на процедурата по изработване на ОУПО Роман. Проектът предвижда изграждането на помощни съоръжения за обслужване и осигуряване на достъп в атрактивни природни обекти – „зелени” паркинги, комплексен туристическо -

информационен център (КИТЦ), заслони, беседки, чешми, кътове за почивка, дървени мостове, стълби. ОУПО предлага към включените атрактивни природни обекти да се добавят и културни такива. Намиращите се в близост до проектното трасе НКЦ са:

- архитектурно строителни НКЦ в с.Камено поле (под №32 до №36 в списъка от НДА на НИНКН)
- праисторическо и антично селище (под №25 в списъка от НДА на НИНКН, №10000649 от списъка на АИС-АКБ)
- късноантичната крепост и селище Викус Тролензиум (под №39 в списъка от НДА на НИНКН, №10000199 от списъка на АИС-АКБ)
- праисторическото селище в пещерите Самуилица I и Самуилица II (под №45 в списъка от НДА на НИНКН и съответно №10000106 и №10000100 от списъка на АИС-АКБ)
- селище с хронология Неолит, Енеолит, Желязна епоха, Античност, Средновековие (под №10000630 от списъка на АИС-АКБ)

Проектната следа на вело трасето дублира съществуващи пътища и туристическа пътека в проекта. Предпоставка за избор на подходящ вариант е и възможността за включване и на друг вид отдих / риболов, спорт и др./. Системата от велоалеи и туристически пътеки осъществява пространствената връзка между различните „атракциони“ и е основна част от формирането на цялостен туристически продукт с участието на културното наследство.

4.5.4. Отреждане на зона за обществено обслужване на стратегическо място с цел създаване на културен, информационен и туристически център

В землището на с, Камено поле, на около един километър североизточно от селото е определена Зона за обществено обслужване с цел създаване на културен, информационен и туристически център. Изборът е направен на база на стратегическата локация – в близост до „Пустата църква“ и до пролома на реката и природните забележителности по него. В момента теренът е с начин на трайно ползване „Стопански двор“.

4.5.5. Предложение за обогатяване на представяното културно наследство с неизползвани експонати от РИМ Враца с цел повишаване качеството на предлагания културен туристически продукт

- Използване на археологически материал „залежаващ“ в хранилищата на музеите, чрез обогатяване на съществуващата или формиране на нова музейна експозиция в община Роман. В същото време експонатите трябва да отговарят на следните критерии:
  - По възможност да са открити при разкопки в землището на общината
  - Да са тематично свързани със социализираните културните ценности
  - Да допълват недвижимото културно наследство така, че посетителите да могат да си изградят възможно най-ясна представа за бита и културата през съответния историческия период
  - Материалната им стойност да отговаря на възможностите за осигуряване на охрана и съхранение от малък локален музей
- В с. Кунино се намира единственият действащ в момента музей в община Роман. Музейната му сбирка представя кремъчни артефакти от епохата на палеолита, оригинална неолитна керамика, фото пана на мраморни плочи и жертвеници от тракийската и римската епоха, съхранявани в Археологическия музей в София, римски и византийски монети, факсимилета на османски документи (с превод), в които се споменава за село Кунино. Етнографската сбирка, която илюстрира бита, облеклото и занаятите в Кунино от втората половина на 19 век, е разположена в реставрираната съседна къща. Музеят се стопанисва от фондация „Акад. Сава Гановски“.
- Подходящо място за нова музейна сграда е в зоната за културен, информационен и туристически център до с.Камено поле като контрапункт на музея в с.Кунино. Удачно е двете експозиции да са тематично различни и по-скоро да се допълват

отколкото конкурират. Определената нова зона за обществено обслужване дава възможност и за реплики в естествен мащаб на жилища от различни епохи и др.

- Използване на масов археологически материал в музейно-образователни програми ще направи музейната среда по-интересна и ще развие освен любознателност и аналитични умения, и чувство за респект към културното наследство, а от там и по-отговорно отношение към културните ценности /по Л. Липчева/.
- В основата на експозицията е начинът на показване на експонатите и комуникацията с посетителите, а не уникалността и стойността на представяните артефакти. Включването в музейната експозиция на макети, аудио-визуални технологии и интерактивни компютърни платформи ще направи музеите центрове на наука, образование и забавление /по Л. Липчева/.

4.5.6. Идентифициране на възможности за финансиране на мерките по опазване и използване на културното наследство

Програмите по ЕСИФ остават най-подходящата опция за финансиране на мерките по опазване и използване на културното наследство. Очаква се част от финансирането за новия програмен период 2021-2027 да бъде насочен към инвестициите в продукти и услуги, свързани с историческото, природното и културното наследство, със силен акцент върху създаването на заетост.

5. Демографска характеристика – количествени и качествени аспекти

Тя е изследвана по години на преброяване и текуща статистика за последните две години, като визира един период от 82 години, достатъчен за анализ на ситуацията. Основният демографски показател, използван за оценка на степента на населеност на територията е „брой на населението“. Този показател е с динамичен характер и се определя основно от параметрите на естественото и механичното движение на населението в рамките на определен период.

Данните за движението на населението на общината са илюстрирани в таблица №1.

Таблица №1: Движение на населението в община Роман

Области, общини, населени места	Налично население към				Постоянно население към					Текущо	
	1934	1946	1956	1965	1975	1985	1992	2001	2011	2016	2017
област Враца	**269291**	**289811**	**292555**	**294090**	**297459**	**286929**	**270679**	**243036**	**186848**	**168727**	**165645**
община Роман	**16735**	**16711**	**15322**	**12654**	**11260**	**10788**	**9147**	**8148**	**6223**	**5772**	**5606**
с. Долна Бешовица	1706	1669	1296	988	831	584	446	352	266	226	216
с. Камено поле	2392	2488	2215	1876	1533	1264	1060	939	690	658	630
с. Караш	1873	1784	853	167	61	37	17	22	47	57	53
с. Кунино	1766	1778	1665	1580	1376	1175	959	783	501	439	415
с. Курново	1041	904	742	663	542	418	326	279	181	192	175
с. Марково равнище	165	138	177	60	65	36	26	15	6	5	5
с. Радовене	1220	1223	1013	821	647	559	447	451	403	373	361
гр. Роман	1824	2125	3019	2889	3121	4137	3758	3553	2838	2570	2559
с. Синьо бърдо	1635	1597	1402	1406	1185	990	809	635	457	433	412
с. Средни рът	x	x	547	212	110	79	58	40	30	18	17
с. Стояновци	563	545	453	360	323	313	245	223	125	142	142
с. Струпец	1198	1161	988	830	781	655	580	465	353	337	317
с. Хубавене	1352	1299	952	802	685	541	416	391	326	322	304

Източник: НСИ

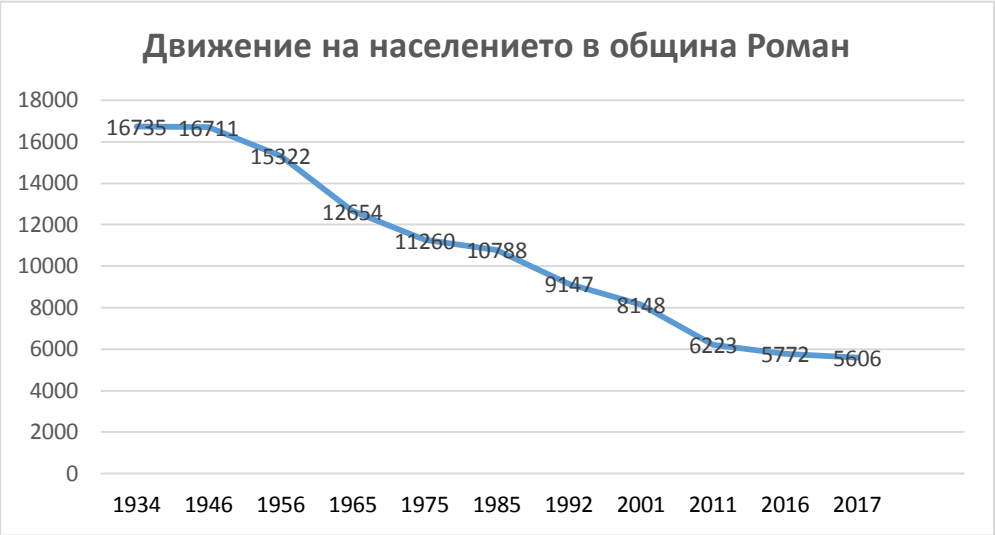

Тенденцията, във всички населени места от общината, е броят на населението да намалява. Изключение прави село Караш, но въпреки това населението в това населено място е твърде малко едва 53 души за 2017 г. Процесът на обезлюдяване, характерен за цялата страна, засяга и община Роман(-48,03). Населението на общинския център – гр. Роман (-38,14) намалява с по-малки темпове, което се обяснява с неговите административни функции и икономическа база.Другото обяснение е все по-засилващия се процес на миграция на населението от селата към градовете, както и от по-малките градове към по-големите такива.

Представа за териториалното проявление на динамиката в броя на населението на община Роман за периода 1985-2017 г. по населени места дават данните от таблица №2.

Таблица №2: Динамика в броя на населението

Община, Населено място	Ръст 2017/1985
Община Роман	**-66,5**
с. Долна Бешовица	**-63,01**
с. Камено поле	**-50,16**
с. Караш	**43,24**
с. Кунино	**-64,68**
с. Курново	**-58,13**
с. Марково равнище	**-86,11**
с. Радовене	**-35,42**
гр. Роман	**-38,14**
с. Синьо бърдо	**-58,38**
с. Средни рът	**-78,48**
с. Стояновци	**-54,63**
с. Струпец	**-51,6**
с. Хубавене	**-43,81**

Отражение върху броя на населението оказва неговото естествено и механично движение. Естественото възпроизводство на населението е фактор за демографската жизненост на населените места. Компонентите на естественото възпроизводство оказват влияние и върху възрастовата структура на населението. От равнището на раждаемостта се влияят и някои от специфичните възрастови контингенти, които са определящи за оразмеряване на обекти на образователната инфраструктура – детски заведения, училища и др.

Естественият прираст на населението е резултативна величина от раждаемостта и смъртността на населението. Състоянието на раждаемостта е един от индикаторите за демографската характеристика на населените места и териториалните единици.

Броят на родените през наблюдаваните години (2013г. - 2017 г.) се движи от между 48и 60, като най-ниска е раждаемостта през 2013 г. – 48, а най-висока през 2014 г. - 60.

Таблица№3: Демографски показатели, характеризиращи динамиката на населението в община Роман

Показатели	Мерна единица	2013	2014	2015	2016	2017
Сключени бракове	**Брой**	**6**	**13**	**13**	**10**	**17**
Бракоразводи	**Брой**	**8**	**8**	**6**	**6**	**8**
Живородени	**Брой**	**48**	**60**	**51**	**55**	**53**
мъже	Брой	24	38	26	26	27
жени	Брой	24	22	25	29	26
Умрели	**Брой**	**144**	**143**	**145**	**156**	**141**
мъже	Брой	85	77	77	80	68
жени	Брой	59	66	68	76	73
Естествен прираст	**Брой**	**-96**	**-83**	**-94**	**-101**	**-88**
мъже	Брой	-61	-39	-51	-54	-41
жени	Брой	-35	-44	-43	-47	-47

Източник: НСИ

По-сериозен проблем, свързан с естественото движение на населението в община Роман е високата смъртност, което е и основната причина за високия отрицателен естествен прираст на населението. През анализираният период 2013-2017 г. смъртността надвишава раждаемостта средно 2,77 пъти.

Ниската раждаемост и високата смъртност на населението на община Роман са причина и за отрицателния естествен прираст на населението. Данните показват, че само по пътя на естественото движение на населението броят на населението в общината намалява и то драстично.

Върху броя на населението, освен естественият, важна роля играе и механичният прираст. Той се формира от броя на заселените и изселените лица. След интензивната миграция на населението, свързана и с емиграция на част от него, през последните няколко години тези процеси не са с висока интензивност.

Данните за механичното движение на населението за 2013-2017 г. показват, че заселените на територията на община Роман в началото на разглеждания период през 2014 спрямо 2013 г. се наблюдава увеличаване на заселниците (от 101 на 162), през 2015има най-голям брой на заселниците /401/ за разглежданият период, след което през 2016 г. значително броят им намалява на 123 души и през 2017 г. се забелязва леко покачване на 149 души.

При другият важен показател за механичното движение на населението – **изселени жители** се наблюдава тендецията на постепенно увеличаване от 106 души през 2013 г. до 227 души през 2017 г.

От анализа се вижда, че изселените лица на територията на общината през 2013г. надвишаватзаселените с 5 души. През 2014 г. се наблюдава положителен механичен прираст (6) заселените лица са повече от изселените. През 2015г. се наблюдава най-голям механичен прираст през разглежданият период /184 души/. През 2016 г. и 2017 г. механичният прираст отново е отрицателен съответно -60 и -78.

Таблица №4: Механично движение на населението на община Роман

Показатели	Мерна единица	2013	2014	2015	2016	2017
Заселени – общо	**Брой**	**101**	**162**	**401**	**123**	**149**
Мъже	Брой	52	82	217	53	68
Жени	Брой	49	80	184	70	81
Изселени – общо	**Брой**	**106**	**156**	**217**	**183**	**227**
Мъже	Брой	47	83	106	73	110
Жени	Брой	59	73	111	110	117
Механичен прираст – общо	**Брой**	**-5**	**6**	**184**	**-60**	**-78**
Мъже	Брой	5	-1	111	-20	-42
Жени	Брой	-10	7	73	-40	-36

Източник: НСИ

Показателите за естествено и механично движение на населението на община Роман и тенденциите в тяхното проявление са отчетени при демографската прогноза.

- **Структури на населението**

Различните структури на населението (полова, възрастова, образователна и етническа) са представени чрез данни от резултатите от преброяването през 2011 г.

Половата структура на населението на община Роман е с пропорции, които не са характерни за страната, а именно преобладава броят на мъжете, които са 50,7% от населението.

Таблица №5: Полова структура на населението на община Роман

Показатели	2011	2017
Население - общо	**6223**	**5606**
мъже	3121	2841
жени	3102	2765

Източник: НСИ

По отношение на ***възрастова структура*** - данните от преброяването през 2011 г., както и данните за 2017 г. сочат, че община Роман е с проблемна възрастова структура на населението.Населението в под трудоспособна възраст е 9,36%, което е недостатъчно за нормалното възпроизводство на населението.Стандартните възрастови групи (*под трудоспособна, трудоспособна* и *над трудоспособна възраст*) имат отношение към броя на активното население, в т.ч. към броя на заетите лица и др., т.е. към трудовия потенциал на общината. Специфичните възрастови групи са демографски фактор, отчитан основно при оразмеряване на потребностите от инфраструктура на образованието, на някои дейности от детското здравеопазване и др.

Таблица №6: Възрастова структура на населението на община Роман

Показатели	2011	2017
Население - общо	**6223**	**5606**
Под трудоспособна възраст	**849**	**744**
В трудоспособна възраст	**3419**	**3338**
Над трудоспособна възраст	**1955**	**1524**

Източник: НСИ

Намаляването на населението в младите възрастови групи, фертилният контингент и увеличаването на относителния дял на населението във високите възрасти задълбочава процесите на демографско остаряване на населението, което от своя страна свива възможностите за неговото възпроизводство. Това изостря и проблемите за осигуряване на необходимите контингенти от деца в предучилищна и в училищна възраст, което е проблем и за нормалното функциониране на детските заведения и на общообразователните училища, в условията на делегирани бюджети.

Стандартните възрастови групи имат отношение, както към фактическото състояние, така и към прогнозите за броя на активното население, в т.ч. и на броя на заетите лица и др., т.е. на трудовия потенциал на общината. Същите разчети се залагат и в последващите устройствени решения в ОУПО, касаещи функционална система „Труд". Специфичните възрастови групи са демографски фактор, отчитан основно при оразмеряване на потребностите от инфраструктура на образованието.

Образователната структура на населението в общината е представена в таблица №7.

Таблица №7:Население на 7 и повече години по степен на завършено образование към 31.12.11 г.

Общини / Населени места	Общо	Степен на завършено образование					Никога не посещавали	Дете[5]
		висше	средно	основно	начално	незавърш. начално		
община Роман	5900	602	2795	1698	456	267	60	22
гр. Роман	2652	346	1346	592	181	146	27	14
с. Долна Бешовица	259	18	129	88	15	..	-	..
с. Камено поле	649	40	228	234	88	53	..	..
с. Караш	47	22	21	4	-	-	-	-
с. Кунино	488	57	256	127	29	11	7	..
с. Курново	178	6	81	69	15	3	4	-
с. Марково равнище	6	-	..	3	..	-	-	-
с. Радовене	365	23	110	146	50	23	..	..
с. Синьо бърдо	451	21	198	200	25	3	..	..
с. Средни рът	30	4	17	9	-	-	-	-
с. Стояновци	123	6	79	30	5	3	-	-
с. Струпец	338	34	163	102	28	..	..	..
с. Хубавене	314	25	165	94	19	..	..	.

Източник: НСИ

[5] Деца на 7 навършени години, които още не са тръгнали на училище.

От данните в таблицата е видно, че в община Роман преобладава населението със средно образование 2795 души (47,4%), следвано от това със основно образование 1698 души (28,8%). Хората завършили висше образование на територията на общината са едва 602 (10,2%). Завършилите начално образование в общината са 456 души или 7,7%. Населението незавършило начално образование и никога не посещавали училище се равнява на 5,54%.

Етническата структурана населението в община Роман, на база 46,3% от доброволно отговорилите показва, че преобладаващата етническа група е българската. Като българи се самоопределят 85,3% от населението на общината. Като турци се самоопределят 0,3% от отговорилите, като роми 13%, а с др. вероизповедание 0,7%.

Таблица №8: Население по етническа принадлежност към 31.12.2011 г.

Община Населено място	Общо	В т. ч. отговорили	Етническа група				Не се самоопределям
			Българска	Турска	Ромска	Друга	
община Роман	6223	2883	2458	8	374	19	24

Източник: НСИ, Преброяване на населението 2011 г.

Забележка: .. Данните са анонимизирани в съответствие с чл. 25 от Закона за статистиката

Броят на населението по населени места е разпределено неравномерно в територията на общината. От цялото население на общината към 2017 г., в общинския център е съсредоточено 45,65% от него. Намаляващият брой на населението на общината, при непроменената площ на територията ѝ, дава отражение и върху гъстотата на населението. Този показател е един обективен критерий за степента на населеността на територията. Средната гъстота на населението през 2011 г. е 11,34 д./км^2,а през 2017 г. този показател е 10,22 д./км^2. Обективно, община Роман се очертава като една от общините с много ниска гъстота на населението (за България тя е 63,5 д./км^2), което се отразява негативно и върху възможностите за ефективно използване на разполагаемите поземлени ресурси, за нормалното функциониране на обектите за първично обслужване на населението и др.

Таблица №9: Групи населени места в община Роман според броя на населението към 2017 г.

Групи населени места	2017 г.	
	брой	[%]
От 0 до 100	3	23
От 101 до 200 д.	2	15,4
От 201 до 500 д.	6	46,2
От 501 до 1000 д.	1	7,7
Над 1001 д.	1	7,7
Общо	**13**	**100,0**

Източник: НСИ

- **Икономическа характеристика на населението**

Икономически активното население по същество определя параметрите на работната сила. В тази категория от населението попадат лицата във възрастовата група от 15 до 64 годишна възраст. По данни на НСИ броят на лицата в тази възрастова група към 31.12.2016 г. е 4 243 души или 39,81% от общото население на общината. Прегледът на данните за общината дава една картина, която е повлияна от общия брой население и възрастовата му структура.

Икономически активното население включва заетите и безработните лица, както учащите над 15 години и някои други специфични категории (жените в отпуск по майчинство). В категорията на икономически активното население от значение е броят на заетите лица. Структурата на икономически активното население се определя от броя (съответно относителния дял) на заетите и безработните лица.

Секторната заетост (2016 г.)показва една картина, която в последните години е характерна за почти всички общини в България – водещ е третичният сектор (услуги), който обхваща над 35% от заетите лица в общината.

В структурата на икономически активното население, като отделна категория са отчитат и наблюдават безработните лица. Статистиката за броя и структурата на безработните е динамична във времето (виж таблица №10).

Таблица №10: Безработни лица в община Роман[6]

Показатели	2013	2014	2015	2016	2017
Общ брой	**612**	**695**	**708**	**598**	**559**
Коефициент на безработица %	**26,15**	**29,27**	**29,91**	**25,58**	**23,89**
Разпределение по пол					
- жени	301	348	350	300	271
- мъже	311	337	358	298	288
Разпределение по възраст:					
до 19 г.	16	9	9	11	5
от 20 до 24 г.	60	51	48	41	21
от 25 до 29 г.	61	56	54	68	38
от 30 до 34 г.	51	67	62	48	53
от 35 до 39 г.	55	77	69	64	63
от 40 до 44 г.	73	72	82	60	62
от 45 до 49 г.	79	87	88	82	83
от 50 до 54 г.	87	97	98	72	79
над 55 г.	130	169	180	151	155
Разпределение по квалификация:					
- работническа квалификация	144	162	203	179	165
- специалисти	52	62	23	20	22
- без специалност и професия	416	461	474	399	372
Разпределение по образование:					
- с висше образование	19	23	22	18	16
- със средно специално	281	286	282	239	228
в т.ч. със средно професионално образование	164	185	191	171	159
- с основно	105	126	142	120	102
- с по-ниско образование	207	250	254	221	215
Продължително безработни лица:					
От 12 до 24 месеца	288	314	402	402	363
Над 24 месеца	172	178	206	271	297

Източник: „Дирекция бюро по труда „Мездра“

Равнището на безработица в общината за 2017 г. (23,89%) е с над три пъти по-висока стойност от средното за страната(7,2%) и от това за област Враца (11,1%). От данните в таблица №10е видно, че безработицата в общината за анализирания период 2013-2017 г. плавно се увеличава от 2013г. – 26,15%; 2014 г.– 29,27%; 2015 г.– 29,91%; след, което следва тенденция на намаляване през 2016 г. - 25,58% до 23,89% през 2017 г.

Разгледани по пол безработните лица за 2017 г. са в съотношение 48,48% жени към 51,52% мъже от общия брой безработни лица.

Анализът на безработицата по квалификация показва, че 29,51% от безработните лица са с работническа квалификация, 3,94% са специалисти и 66,55% са лица без специалност и професия.

[6] Всички данни са към 31.12 на съответната година

Безработицата погледната през призмата на възрастовата структура показва, че най-голям дял безработни лица са тези на възраст над 55 години – 155 лица или 27,73% от безработните, следвани от безработните на възраст от 45 до 49 г. – 83 лица или 14,85%; от 50 до 54 г. – 14,13% (79 лица); от 35 до 39 г. – 11,27% (63 лица); от 40 до 44 г. – 11,09% (62 лица); от 30 до 34 г. –9,48% (53 лица); от 25 до 29 г. – 6,8% (38 лица) и от 20 до 24 г. – 3,76% (21 лица). Най-малък дял от безработните заемат лицата до 19 години – едва 0,89%(5 лица).

Безработицата, анализирана по образование на лицата показва, че лицата със средно образование са 40,6% (в т.ч. със средно специално образование са 28,3%) са с най-голям относителен дял. Лицата с по-ниско от основно образованиеса 38,3%, лицата с основно образование са 18,2%, а най-малко са лицата с висше образование – 2,9%.

По продължителност на безработицата данните сочат, че 45% от безработните на територията на община Роман са трайно отпаднали от трудовия пазар, а 55% са трайно безработни лица с продължителност от 12 до 24 м.

Безработица през последните години е сериозен социален проблем, за който трябва да се търси решение на място, защото той поражда миграция.

Анализът на демографските характеристики на община Роман показва, че за периода, за който се разработва ОУПО, най-сериозните проблеми ще бъдат свързани с намаляването и застаряването на населението, както и обезлюдяването на голяма част от селата, което ще окаже влияние върху цялостното развитие на общината.

Прогноза

В съответствие с изискванията на нормативната уредба по ТСУ (Наредба №8 за обема и съдържанието на устройствените планове на МРРБ, обн. ДВ бр.57/2001 г., посл. изм. ДВ бр. 22/2014 г.), се предлагатривариантна времева прогноза (за периода 2020-2035 г.).

Освен по показателя “общ брой на населението”, авторският колектив е съставил и прогноза за общите, за специфичните възрастови и други структури, имащи отношение към развитието на отделни функционални системи на Общия устройствен план на общината.

При разработването на отделните варианти на демографската прогноза се отчитат както досегашните тенденции в демографското ретроспективно развитие, така и очакваното въздействие на различни по своя характер фактори. В този смисъл са и различията в числовите величини на отделните варианти на демографската прогноза за община Роман. Разработените варианти на демографската прогноза са:

- ✓ **песимистичен**, базиран на очакваното влияние на фактори, свързани с относително неблагоприятно развитие на социално-икономическия комплекс на общината и продължаващо влошаване на демографските процеси;
- ✓ **тенденциален (реалистичен)**, при който е заложено запазване на тенденциите от досегашното демографско, социално-икономическо и инфраструктурно развитие на община Роман;
- ✓ **оптимистичен**, при който се предполага, че демографското развитие ще протича при благоприятни социално-икономически промени в селищата на общината.

При прогнозите за демографското развитие на община Роман се използват класическите демографски методи за прогнозиране. В основата им се залагат повъзрастовите вероятности за доживяване, очакваните коефициенти на раждаемост, смъртност, плодовитост, емиграция, имиграция и пр. Тези чисто демографски методи на прогнозиране се съпоставят с очакваните въздействия и фактори с подчертан социално-икономически характер.

Важна особеност на демографската прогноза за община Роман (и по трите варианта) е, че се залагат не много различаващи се прогнозни предвиждания за числовите величини на коефициента на фертилност (определя се от контингента жени в детеродна възраст), брачността, броя на живородени момичета и др. Причината за това е, че в прогнозния период

(2020 - 2035 г.) няма обективни основания да се счита, че в контингента жени във фертилна възраст ще настъпят съществени промени.

Друга важна особеност на демографската прогноза за община Роман за срока на действие на ОУПО е, че и по трите варианта, като важни ориентири, се отчитат тенденциите, заложени в демографската прогноза на страната и на областта, разработена от НСИ. Тези тенденции са негативни и показват, че броят на населението дори и при оптимистичните варианти ще намалява.

Прилаганият метод за разработване на демографската прогноза на община Роман и особено по тенденциалния вариант, се базира на предвижданията за очакваното бъдещо развитие на естествения и на механичния прираст на населението. Те са с хипотезен характер и отчитат сегашната динамика на отрицателен, макар и не така значим, естествен и механичен прираст и очакваните тенденции в раждаемостта, смъртността, а така също и предвижданията за фертилността на жените, заселванията и изселванията. Тези демографски процеси се отчитат и при песимистичния вариант на прогнозата.

- **Параметри на демографската прогноза за броя на населението по възприетите варианти**

По отделните варианти на демографската прогнозата, като основни изходни параметри на хипотезата за демографското развитие средно за общината се възприемат следните стойности на:

✓ Репродуктивни очаквания за среден брой деца в семейството:
- Песимистичен вариант – 1,1 - 1,3;
- Реалистичен вариант - 1,2 - 1,4;
- Оптимистичен вариант –1,5.

✓ Обща раждаемост:
- Песимистичен вариант – 5,0‰;
- Реалистичен вариант – 5,8 - 6,3‰;
- Оптимистичен вариант – 6,5‰;

✓ Задържане на общата смъртност на населението – и в трите варианта в диапазона - 13,2 – 13,3‰

✓ Запазване и леко увеличаване на средната продължителност на живота – около 75 -78 години.

По отношение на механичния прираст се приема хипотезата, че благодарение на съхранения си природен потенциал, благоприятната екологична обстановка в общината, на развитието на туризма, запазване на икономическия статус и трансгранично сътрудничество и връзки, общината ще бъде привлекателно място за живеене. Това ще води до ограничаване на изселванията и до нарастване на заселванията.

Таблица №11: Прогноза за броя на населението на община Роман за периода 2017-2035 г. (по варианти)

Прогнозен хоризонт по години	**Варианти на прогнозата (брой)**		
	I вариант (при хипотеза за относително забавяне) **Песимистичен**	**II вариант** (при хипотеза за конвергентност) **Реалистичен**	**III вариант** (при хипотеза за относително ускоряване) **Оптимистичен**
2017 г. – състояние	5 606	5 606	5 606
2020 г. – прогноза	5 200	5 300	5 400
2025 г. – прогноза	4 700	4 800	4 900
2030 г. – прогноза	4 250	4 350	4 450
2035 г. – прогноза	3800	4 000	4200

Независимо от намаляване на населението на общината, предложението на авторският колектив е инженерните мрежи да се разработват на база прогнозно население4 200 (за изчесляване потребностите на инженерните мрежи).

Прогнозата за възрастовите структури на населението е представена в класическия разрез – по основни възрастови групи - „в под трудоспособна“, „в трудоспособна“ и „над трудоспособна“ възраст. От методическа гледна точка, при прогнозиране на възрастовата структура на населението се прилага метода на т.нар. „повъзрастово“ придвижване. Прогнозата за основните възрастови групи е от значение за прогнозиране на активното население, в т.ч. и на работната сила.

Тъй като прогнозите за броя на населението по отделните варианти се различават, за целите на ОУПО се предлага прогноза за възрастовата структура на населението само по оптимистичния вариант. Тя е съставена въз основа на сегашните групи за България (по Евростат).

Основни възрастова групи	Години		
	2011	2017	2035
под трудоспособна	849	744	520
трудоспособна	3419	3338	3 100
над трудоспособна	1955	1524	380

Сборът на прогнозирано населението на общината и ежедневно пребиваващите на територията трябва да послужи за база при оразмеряването на функционалните и интегриращи системи в общината.

6. Обитаване и жилищен фонд

Съществен дял в решаването на проблема на териториалното развитие на общината се пада на системата “Обитаване”, която под влияние на демографските нужди от една страна и на физическото износване на съществуващия сграден фонд - от друга, изисква проучване не само в качествено, но и в количествено отношение.

При решаване на проблемите на системата “Обитаване” на първо място се поставя търсенето на вътрешни резерви. След изчерпването на възможностите на съществуващата жилищна зона се пристъпва към усвояването на нови територии за жилищни нужди.

Анализът на жилищната система на община Роман има за цел да разкрие проблемите и потенциала на развитието ѝ, които са от значение за създаването на реалистична устройствена концепция при изработване на ОУПО.

Състоянието на жилищния фонд на община Роман е анализирано на база на статистически данни към 31.12.2017 г.

На територията на община Роман има изградени 4 509 жилищни сгради с 5 364 жилища, чийто характеристики са показани в таблица №12.

Таблица №12: Полезна площ на жилищата към 31.12.2017 г. в кв.м.

Области, общини, населени места	Полезна площ				Полезна площ на човек от населението	Жилищна площ на човек от населението	Спомагателна площ на човек от населението	Средна полезна площ на едно жилище
	Общо	Жилищ-на	Спома-гателна	Площ на кухни				
Община Роман	344908	282973	37512	24423	61,52	50,48	6,69	64,30
с. Долна Бешовица	22231	19754	2185	292	102,92	91,45	10,12	60,25
с. Камено поле	40575	35635	3798	1142	64,40	56,56	6,03	63,60
с. Караш	14682	12512	1413	757	277,02	236,08	26,66	98,54
с. Кунино	32198	23213	4362	4623	77,59	55,93	10,51	71,87

с. Курново	16428	12006	1794	2628	93,87	68,61	10,25	58,67
с. Марково равнище	780	719	61	0	156,00	143,80	12,20	27,86
с. Радовене	17725	12853	2362	2510	49,10	35,60	6,54	65,89
гр.Роман	118046	93557	13589	10900	46,13	36,56	5,31	63,36
с. Синьо бърдо	28092	25230	2421	441	68,18	61,24	5,88	63,85
с. Средни рът	4862	4462	400	0	286,00	262,47	23,53	38,90
с. Стояновци	8498	7634	726	138	59,85	53,76	5,11	68,53
с. Струпец	22105	18530	2754	821	69,73	58,45	8,69	64,45
с. Хубавене	18686	16868	1647	171	61,47	55,49	5,42	64,88

Източник: НСИ

Жилищата по материал на външните стени на сградата са представени в таблица №13.

Преобладаващите жилища на територията на община Роман са категоризирани като тухленис гредоред – 3559 (66,3%), следват ги тухлените жилищас бетонна плоча – 779(14,5%). Панелните жилища на територията на общината са 606 (11,3%), стоманобетонните са 309 (5,8%), а жилищата категоризирани като други са 112 или 2,1%. /виж таблица №13/.

Таблица №13: Брой жилища към 31.12.2017 г. по материал на външните стени на сградата

Области, общини, населени места	Жилища общо	По конструкция				
		Панели	Стомано-бетон	Тухлени с бетонна плоча	Тухлени с гредоред	Други
община Роман	5364	606	308	779	3559	112
с. Долна Бешовица	369	0	1	16	344	8
с. Камено поле	638	0	0	15	623	0
с. Караш	149	0	2	24	104	19
с. Кунино	448	0	3	46	391	8
с. Курново	280	0	2	114	148	16
с. Марково равнище	28	0	0	0	26	2
с. Радовене	269	0	0	9	254	6
гр.Роман	1863	606	295	287	675	0
с. Синьо бърдо	440	0	2	134	290	14
с. Средни рът	125	0	1	12	98	14
с. Стояновци	124	0	2	15	106	1
с. Струпец	343	0	0	58	274	11
с. Хубавене	288	0	0	49	226	13

Източник: НСИ

По период на построяване жилищните сгради са показани в таблица №14.

От данните е видно, че най-голямо строителство в общинаРоман има през периода 1946-1960 г. – 1 561 жилищни сгради(34,6% от жилищните сгради общо) и през периода 1919-1945 г. са построени1 455 жилищни сгради (32,3%). По-значително строителство има и през периода 1961-1970 г. – 644 жилищни сгради или 14,3% от строителството на сгради в общината, следвано от периода 1971-1980 г. – 391 жилищни сгради, равняващо се на 8,7%. През другите периоди са построени доста по-малко жилищни сгради, а след 2011 годинаняма новопостроенитакива.

Таблица №14: Брой жилищни сгради по период на построяване към 31.12.2017 г.

Области, общини, населени места	Жилищни сгради общо	Периоди на построяване								
		до 1918 г.	1919 - 1945 г.	1946 - 1960 г.	1961 - 1970 г.	1971 - 1980 г.	1981 - 1990 г.	1991 - 2000 г.	2001 - 2010 г.	от нач. на 2011г.
община Роман	4509	133	1455	1561	644	391	206	82	37	0
с. Долна Бешовица	369	5	169	134	27	21	11	0	2	0
с. Камено поле	638	5	281	238	72	17	18	7	0	0
с. Караш	149	10	65	25	4	0	5	28	12	0

Области, общини, населени места	Жилищни сгради общо	Периоди на построяване								
		до 1918 г.	1919 - 1945 г.	1946 - 1960 г.	1961 - 1970 г.	1971 - 1980 г.	1981 - 1990 г.	1991 - 2000 г.	2001 - 2010 г.	от нач. на 2011г.
с. Кунино	450	22	191	175	29	18	11	3	1	0
с. Курново	280	7	61	81	52	60	17	2	0	0
с. Марково равнище	28	0	17	11	0	0	0	0	0	0
с. Радовене	284	10	115	111	30	12	5	1	0	0
гр.Роман	1000	20	202	342	218	133	60	12	13	0
с. Синьо бърдо	432	21	91	123	90	74	22	10	1	0
с. Средни рът	125	12	58	28	5	6	12	4	0	0
с. Стояновци	124	1	42	47	13	12	8	1	0	0
с. Струпец	342	7	64	176	54	17	13	6	5	0
с. Хубавене	288	13	99	70	50	21	24	8	3	0

Източник: НСИ

По показател брой на стаите, от данните в таблица №15 е видно, че на територията на община Роман най-много са тристайните жилища–1 435 жилища или 26,8% от всички жилища, следвани от четиристайните –1 282 жилища (23,9%). Двустайните жилища са 1015 или 18,9%. Най-малко са шест и повече стайните жилища – 389 или едва 7,3%.

Средният брой лица на едно жилище за община Роман е 1,05, което говори за обезлюдяването на населените места в общината.

Таблица №15: Брой жилища по брой на стаите към 31.12.2017 г.

Области, общини, населени места	Жилища общо	Жилища по броя на стаите						Жилища на 1000 човека от населе-нието	Среден брой лица на едно жилище
		едно-стайни	дву-стайни	три-стайни	четири-стайни	пет-стайни	шест и повече		
община Роман	5364	704	1015	1435	1282	539	389	956,83	1,05
с. Долна Бешовица	369	1	68	152	108	27	13	1708,33	0,59
с. Камено поле	638	2	84	245	187	56	64	1012,70	0,99
с. Караш	149	1	27	23	41	35	22	2811,32	0,36
с. Кунино	448	14	70	145	140	55	24	1079,52	0,93
с. Курново	280	14	65	58	116	17	10	1600,00	0,63
с. Марково равнище	28	12	13	3	0	0	0	5600,00	0,18
с. Радовене	269	6	47	69	93	36	18	745,15	1,34

Области, общини, населени места	Жилища общо	Жилища по броя на стаите						Жилища на 1000 човека от населе-нието	Среден брой лица на едно жилище
		едно-стайни	дву-стайни	три-стайни	четири-стайни	пет-стайни	шест и повече		
гр.Роман	1863	621	338	375	260	117	152	728,02	1,37
с. Синьо бърдо	440	10	126	126	95	51	32	1067,96	0,94
с. Средни рът	125	13	84	15	8	4	1	7352,94	0,14
с. Стояновци	124	0	11	39	44	21	9	873,24	1,15
с. Струпец	343	2	40	100	107	74	20	1082,02	0,92
с. Хубавене	288	8	42	85	83	46	24	947,37	1,06

Източник: НСИ

Според етажността на сградата, в която се намират жилищата, разпределението им е представено в таблица №16.

Таблица №16: Брой жилища по етажност на сградите към 31.12.2017 г.

Области, общини, населени места	Жилища общо	ЕТАЖНОСТ НА СГРАДИТЕ							
		едно-етажни	дву-етажни	три-етажни	четири етажни	пет-етажни	шест-етажни	седем-етажни	осем-етажни
община Роман	5364	1835	2594	45	233	239	32	52	334
с. Долна Бешовица	369	191	178	0	0	0	0	0	0
с. Камено поле	638	383	253	2	0	0	0	0	0
с. Караш	149	46	102	1	0	0	0	0	0
с. Кунино	448	112	334	2	0	0	0	0	0
с. Курново	280	102	174	4	0	0	0	0	0
с. Марково равнище	28	27	1	0	0	0	0	0	0
с. Радовене	269	36	231	2	0	0	0	0	0
гр.Роман	1863	455	496	22	233	239	32	52	334
с. Синьо бърдо	440	137	299	4	0	0	0	0	0
с. Средни рът	125	100	22	3	0	0	0	0	0
с. Стояновци	124	41	82	1	0	0	0	0	0
с. Струпец	343	101	239	3	0	0	0	0	0
с. Хубавене	288	104	183	1	0	0	0	0	0

Източник: НСИ

Основно на територията на община Роман преобладават двуетажните жилища – 2 594, което е 48,4% от жилищата и едноетажните жилища 1 835 или 34,2%, което говори, че в общината преобладава нискоетажното строителсто. Във всички населени места в община Роман има едноетажни и двуетажни жилища и еденици триетажни(общо 45 жилища в общината), изключение прави гр. Роман – административният център на общината. В него има и четириетажни и по-високоетажни жилищни сгради, като общият брой на тези жилищае 890, което представлява16,6% от всички жилища на територията на общината.

По форма на собственост, разпределението на жилищният фонд в община Роман е показано в таблица №17.

На лице е българският феномен, над 94,4% от жилищният фонд да е частен.

Таблица №17: Брой жилища към 31.12.2017 г. по форма на собственост

Области, общини, населени места		Форма на собственост		
	Жилища общо	На държавни и общински	На частни на юридическо лице	На частни на физическо лице
община Роман	5364	296	5	5063
в градовете	1863	293	0	1570
в селата	3501	3	5	3493

Източник: НСИ

Качествен показател за стандарта на обитаване е първичната техническа благоустроеност на жилищата (таблица №18).

Данните към 31.12.2017 г., показват, че 80,6% (4 325 жилища)от жилищата в общината са с наличие на ел. ток, водопровод и канализация. Жилища с най-висока степен на благоустроеност в общината са 6,7% или 358 жилища. Без благоустрояване на територията на общината има само 11 жилища(0,2%). Жилищата с наличие само на ел. ток и водопровод са 252 (4,7%), а тези само с ел. ток –418(7,8%).

Таблица №18:Благоустроеност на жилищата към 31.12.2017 г. в бр.

Области, общини, населени места	Жилища общо	Благоустроеност						
		ел. ток, водопровод, канализация, централно, местно отопл.	ел. ток, водо-провод, канали-зация	ел. ток, водо-провод	ел. ток	водо-провод, канализа-ция	водо-провод	без благоустр.
община Роман	5364	358	4325	252	418	0	0	11
с. Долна Бешовица	369	7	361	0	1	0	0	0
с. Камено поле	638	16	617	5	0	0	0	0
с. Караш	149	5	23	121	0	0	0	0
с. Кунино	448	35	376	2	35	0	0	0
с. Курново	280	4	160	3	113	0	0	0
с. Марково равнище	28	0	16	9	0	0	0	3
с. Радовене	269	8	222	5	33	0	0	1
гр.Роман	1863	236	1483	17	122	0	0	5
с. Синьо бърдо	440	11	424	5	0	0	0	0
с. Средни рът	125	0	10	27	88	0	0	0
с. Стояновци	124	7	67	39	11	0	0	0
с. Струпец	343	16	293	18	15	0	0	1
с. Хубавене	288	13	273	1	0	0	0	1

Източник: НСИ

Данните за жилищна задоволеност показват, че на 1000 жители се падат 956,83 жилища. Едно жилище се обитава от 1,05 души. Стандарта на обитаване е полезна площ на човек от населението е61,5 м^{2}и средна полезна площ на едно жилище 64,3 м^2.

Анализът на данните на жилищния фонд дават основание за следните изводи:

✓ налице е пълно жилищно задоволяване по отношение брой жилища на едно домакинство или семейство;

✓ стандартът на обитаване е висок;

✓ осигуреността с жилища е висока, като следва да се отбележи, че 60,7% от жилищата са тристайни и четиристайни.

Жилищни потребности

Традиционен/статистически подход/Жилищните дефицити (излишъци) се определят като разликата между приети стандарти за жилищно потребление и действителното потребление. Жилищните дефицити се измерват с брой жилища, стаи и площи (жилищна, полезна, брутна/разгъната). Като основа за изчисляване на жилищните дефицити е приет само броят на обикновените, обитавани и годни за обитаване жилища.

Жилищно потребление	Статистическо	Стандарт	Дефицит
Жилища на 1000 обитатели	956,83	420	+536,83
Обитатели на 1 жилище	1,05	2,4	+1,35

Възникнали в бъдеще жилищни потребности ще се задоволяват по стопански начин в отделни урегулирани имоти в населените места в общината.

7. Социална инфраструктура и услуги

По своето предметно предназначение подсистемите на социалното обслужване биват:

- ✓ Системи на социална в т.ч. институционална инфраструктура на обслужването;
- ✓ Пазарни подсистеми;
- ✓ Система на туристическата инфраструктура.

В тези главни групи има много подгрупи.

Социалната инфраструктура обхваща: образование, здравеопазване, култура и изкуство, научни изследвания, физкултура и спорт, държавно управление и неправителствени организации (НПО).

От своя страна пазарните подсистеми включват: търговия, ремонт на коли и битова техника, други услуги, финанси, кредит и застраховане.

В туристическата инфраструктура попадат базите за подслон и агенциите за пътуване и туризъм.

От гледна точка на важността, както и от бюджетния ангажимент социалната инфраструктура е приоритетна в устройственото планиране.

7.1. Образование

Образователната структура и мрежа в община Роман е съобразена с действащите законови и подзаконови документи и нормативи и с местните, държавни и европейски стратегии за развитие на образованието.

На територията на община Романелементите на системата са представени в таблица №19. Те са добре развити и напълно отговарят на демографската характеристика на общината. Системата на образованието разполага с:

- ✓ едно начално училище, обслужващо 169 ученика;
- ✓ едно основно училище, обслужващо 37 ченика;
- ✓ едно средноучилище, обслужващо 243 ученика
- ✓ една професионална гимназия, обслужваща 110 ученика.

В община Роман се намира единственото у нас и на Балканите училище по художествено каменоделие „Каменоделно училище – Кунино“, което е сред четирите специализирани учебни заведения по каменоделство в цяла Европа.

Училището е създадено с държавен указ през 1920 г. с идеята за "осъвременяване на каменоделието", според нуждата от висококвалифицирани специалисти в тази об- ласт на бързо развиващата се тогава към икономически разцвет нова България.

Поради наличието на превъзходна суровина - варовик, развит каменоделски поминък у местното население и стратегическа железопътна артерия, за място е избрано с. Кунино - разположено сред красива природа, с рядко съчетание на скалисти масиви, каньони, плата, гори, река и плодородна равнина; селище с древна история, култура и прогресивни хора.

В каменоделното училище броят на учениците е достигал до петстотин от цялата страна.

Понастоящем в професионалната гимназия по каменообработване /ПГКО/се обучават ученици от VII до XIII клас, които получават образование по професия каменоделец. За учебната 2017/2018 г. в нея се обучават 110 ученика, разпределени в 4 паралелки. Учебното заведение разполага със седем класни стаи. Базата е в задоволително състояние.

Професионалната гимназия по каменообработване в Кунино е уникална школа, единствена по рода си на Балканите, с осемдесет и пет годишна история, големи

професионални традиции в обучението, даваща една вечна като камъка, винаги актуална и ценна професия.

Таблица №19: Училища на общинско финансиране на територията на община Роман

Училища, населено място	2017/2018	Класни стаи	Пара-лелки	Физическо състояние на сградния фонд
	Брой ученици	Брой – класни стаи, кабинети, административни	Брой	
НУ „П.Р. Славейков“, гр. Роман	169	8	8	задоволително
ОУ „Св. Св. Кирил и Методий“, с. Камено поле	37	5	5	задоволително
СУ „Васил Левски“, гр. Роман	243	13	13	задоволително

Източник: Общинска администрация Роман

Основните показатели могат да се обобщят по следния начин:

Таблица №20: Брой класни стаи по видове училища

Вид на училището	Брой класни стаи, кабинети
Основни училища	5
Средни училища	13

Източник: Общинска администрация Роман

Таблица №21: Брой класни стаи на 100 паралелки

Вид на училището	Бр. класни стаи на 100 паралелки
Основни училища	0,05
Средни училища	0,13

Източник: Общинска администрация Роман

Таблица №22: Среден брой ученици в една паралелка

Вид на училището	Среден брой ученици в една паралелка
Основни училища	7,4
Средни училища	18,7

Източник: Общинска администрация Роман

От така направения анализ могат да се обобщят следните изводи:

✓ Задоволеността с класни стаи може да се отчете като много добра;

✓ Оптималните стойности на средния брой ученици в една паралелка позволява воденето на съвременен учебен процес;

✓ Едносменен режим на обучение е възможен във всички училища на общината;

✓ Физическото състояние на сградните фондове е задоволително.

Към подсистемата на образованието са и детските заведения. В общината към настоящият момент има една детска градина (ДГ „Зора”) с филиали в четири населени места в общината. Основните данни за детските заведения са представени в таблица №23.

Таблица №23: Детски заведения на територията на община Роман

Детско заведение, населено място	Брой деца 2015/2016	Брой деца 2016/2017	Брой деца 2017/2018	Брой групи	Брой стаи	Физическо състояние на сградния фонд
ДГ „Вълшебно детство“- Роман	17	24		1	1	задоволително
- филиал Кунино	12	-		1	1	
- филиал Хубавене	10	-		1	1	
- филиал Радовене	18	18		1	1	
ДГ „Зора“ – град Роман	118	108	119	6	6	задоволително
-филиал Радовене	-	-	18	1	1	
- филиал Камено поле	19	19	25	1	1	

-филиал Струпец	17	14	15	1	1	

Източник: Общинска администрация Роман

В ДГ „Зора“, гр. Роман има открита една яслена група, за учебната 2016/2017 г., групата обхваща 15 деца.

От данните е видно, че детските заведения разполагат с достатъчно стаи/занимални и спални помещения, при средна пълняемост на една група 19,7 деца, което отговаря на нормативните изисквания(норматив 24 деца).

Направеният анализ показва, че обхватът на децата в групата от 3 до 6 години е около 88%. Заведенията разполагат с капацитет да поемат нови деца.

7.2. Здравеопазване

Здравното обслужване на населението на община Роман е другата основна социална дейност, към развитието и нормалното функциониране на която имат ангажименти както държавата, така и местната общинска власт.

Здравната мрежа в община Роман е представена от доболнична помощ и болнична дейност.

Доболничната помощ:

✓ първична – представена в таблица №24.

Таблица №24: Доболнична помощ на територията на община Роман

Здравни заведения	2016 година		2017 година	
	Брой	Брой лекари	Брой	Брой лекари
Амбулатории за първична медицинска помощ Индивидуални практики в гр. Роман				
1. ЕТ "Д-р Даринка Лазарова"	1	1	1	1
2. ЕООД "Индивидуална практика за първична медицинска помощ д-р Маргарита Василева"	1	1	1	1
3. ЕТ "Д-р Лъчезар Христов"	1	1	1	1
4. ЕТ "Д-р Маргарита Гарева"	1	1	1	1
Амбулатории за първична помощ по дентална медицина Индивидуални практики				
1. "Д-р Наталия Николаева Вътова"	1	1	1	1
2. ЕТ "Д-р Роза Цветкова"	1	1	1	1
3. "Д-р Мита Петрова Василева" ЕООД	1	1	1	1
4. "Амбулатория за извън болнична първична помощ по дентална медицина д-р Рос"	1	1	1	1

Източник: Общинска администрация Роман

✓ Спешна медицинска помощ - “Център за спешна медицинска помощ - гр. Враца с филиалРоман.Филиалът в Роман се обслужва от 9 лекари, 6 медицински специалиста (общ персонал 19 души).

Болнична помощ – реализира се от болница за консервативно (неоперативно) лечение на заболявания на бронхо-пулмоналната система - „СБПЛББ – Роман“. Болничното заведение разполага с 10-ма лекари, 12 медицински специалиста, общ брой на персонала - 39 и капацитет 145 легла.

Към системата на здравеопазването са и детските ясли. На територията общината няма детска ясла. В ДГ „Зора“, гр. Роман има открита една яслена група.

7.3. Социални грижи

Тази подсистема на територията на община Роман е представена от социални услуги, представени в таблица №25.

Таблица №25: Социални услуги на територията на община Роман

Видове социални услуги	2015	2016	2017
1. Дирекции за "Социално подпомагане"-Мездра филиал Роман			
Капацитет			
Брой преминали лица			
Брой персонал	7	7	**7**
2. Център за обществена подкрепа			
Капацитет	20	20	20
Брой преминали лица	24	25	26
Брой персонал	4	4	4
3. Комплекс за социални услуги за деца и семейства (КСУДС)			
Капацитет	50	50	50
Брой преминали лица	64	67	66
Брой персонал	31	31	31
4. Комплекс за социални услуги за деца с увреждания			
Капацитет	30	30	30
Брой преминали деца	30	30	30
Брой персонал	27	27	27
Общински, финансирани от ОБ			
Домашен социален патронаж			
Капацитет	100	100	100
Брой преминали лица	100	100	100
Брой персонал	8	8	8
Дневен център за възрастни хора			
Капацитет	20-40	20-40	20-40
Брой преминали лица	40	40	40
Брой персонал	4	4	4

Източник: Общинска администрация Роман

С Решение №413, Протокол №49 от 25.03.2011г. на ОбС – Роман ДДЛРГ „Н.Й.Вапцаров“ става част от Комплекс за социални услуги за деца и семейства (КСУДС), който предоставя социални услуги за резидентентна грижа и Дневен център за деца с увреждания.

Комплексът за социални услуги за деца с увреждания /КСУДУ/ е открит през 01.06.2012г. като делегирана от държавата дейност. Намира се в гр.Роман, ул. „Пирин” №2.

КСУДУ гр.Роман е единна административно–правна структура, предоставяща социални услуги – резидентен тип /Центрове за настаняване от семеен тип за деца/ младежи с увреждания – ЦНСТДМУ 3, ЦНСТДМУ 4 и ЦНСТДМУ 5/, обединяваща в общ комплекс относително самостоятелни социални услуги, като единна структура осигуряваща ефективно използване на управленски, кадрови и друг потенциал.

Към тази система могат да бъдат отнесени и клубовете на пенсионера. На територията на общината има 7 регистрирани Клуба, по един в: гр. Роман, с. Синьо бърдо, с. Струпец, с. Хубавене, с. Караш, с. Кунино, с. Камено поле.

7.4.Култура

Културата на територията на община Роман е представена от музейно дело, читалищна дейност и религиозни храмове.

Музейна дейност

✓ ***Музей – Ханче „Васил Левски“- с. Курново.*** Построен през 1856 г., РЗП – 75 кв.м., УПИ – 75 кв.м.

Музеят е историческо, недвижимо и културно наследство и ценност от месно значение. Ханчето-музей е собственост на община Роман. Сградата е в аварийно състояние, негодна за ползване и обитаване.

От 2017 г. община Роман е предприела действия за осигуряване на финансиране, реконструкция и възстановяване на музея.

✓ ***Музей – село Кунино.*** Построен през 1936 г., РЗП – 204 кв.м., УПИ – 102 кв.м.

Намира се в родната къща на акад. Сава Гановски и се стопанисва от едноименната фондация.

Читалищна дейност

Читалищата на територията на община Роман са 11. Те са традиционни самоуправляващи се български културно-просветни сдружения и всички са регистрирани в Регистъра на народните читалищата към Министерство на културата. Характеристиките на читалищата са представени в таблица №26.

През 2018 година е изработена „Общинска програма за развитие на читалищната дейност“. Основните цели на програмата са:

- обогатяване на културния живот, социалната и образователната дейност
- утвърждаване на народните читалища като общодостъпни центрове за библиотечни и информационно осигуряване на населението
- подпомагане на традиционните читалищни дейности
- изграждане и развитие на ценностна система у младежите и децата
- активизиране на партньорското участие на читалищата и общините в разработване и реализиране на проекти, свързани с външно финансиране на читалищната дейност
- засилване ролята на читалищата при формиране на активно гражданско общество
- разширяване на партньорството между читалищата, както и на партньорството с Община Роман, образователни институции, неправителствени организации и сдружения, медии и др.
- повишаване ролята на читалищата в социалната и културна интеграция на различни общности, в т.ч. етнически групи, хора в риск, в неравностойно положение и др.

Таблица №26: Читалища на територията на община Роман

Вид на обекта	Адрес	Физическо състояние на сградния фонд	Наличие на библиотека, клубове, самодейни състави
НЧ „Хр. Ботев-1907“	град Роман	добро	библиотека, клуб по спортни танци, фолклорен танцов състав, женска певческа група, театрален състав, школа по англ. език, литературен клуб, школа по изкуства.
НЧ „В.Левски 1910“	с.Долна Бешовица	задоволително	библиотека
НЧ „Просвета1925“	с. Камено поле	задоволително	библиотека
НЧ „Пчелин 1895“	с.Караш	задоволително	библиотека
НЧ „Цветан Гановски 1891“	с. Кунино	задоволително	библиотека
НЧ „Пробуда 1930“	с.Курново	задоволително	библиотека
НЧ „Св.Св. Кирил и Методи“	с.Радовене	задоволително	библиотека
НЧ „Искра - 1921“	с.Синьо бърдо	задоволително	библиотека, самодейни състави
НЧ „Наука“	с.Стояновци	задоволително	библиотека
НЧ“В.Левски 1923“	с. Струпец	задоволително	библиотека, самодейни състави
НЧ „ Светлина„	с. Хубавене	задоволително	библиотека

Източник: Общинска администрация Роман

НЧ “Христо Ботев - 1907”, гр. Роман–регистрирано под номер 69 в Министерство на Културата на Република България.

През 1907 г. при съвсем неблагоприятни условия Димитър Андреев – учител в село Роман успява да събере около 20 души селяни и ги увещава да положат основите на читалището с име Христо Ботев.

В навечерието на Балканската война читалището прекратява дейността си. Архивът, сцената и декорите са унищожени. Читалищната дейност е възстановена през 1914 г. от учители в откритата през същата година прогимназия. Дейността му е по-активна, по-голям брой са и неговите членове, но участието ни в Първата световна война води до прекратяване на читалищната дейност, която е възстановена едва на 26 декември 1927 г. През 1935 г. читалището се премества в училището, където се пригажда помещение за театрален салон.На 27 октомври 1963 г. в центъра е открита новата красива и удобна двуетажна сграда на читалището с обща застроена площ от 900 кв.м, изградена изключително с доброволния труд на романските граждани, с доброволно давани от тях парични средства във фонда за построяване на читалищна сграда. Парични средства и материали даряват и различни предприятия и институции. С дарения от специално създаден за целта фонд се закупува радио и кино апарат.

През последните години, създадени в съответствие с новите потребности на гражданите се създадоха и работят много успешно школа по спортни танци, школа за изучаване на английски език, музикална школа, група за краеведчески проучвания. Читалището издава свой бюлетин Читалищен живот с редактор Маргарита Станева три пъти годишно. Този бюлетин е поле за изява и на членовете на клуб Млад журналист.

Днес читалището разполага с добре уредена библиотека с 20 хил. тома литература, постоянен интернет достъп за читателите и редица други информационни услуги.

Читалището е обявено за образцово и е два пъти носител на орден Кирил и Методий – през 1963 и 1977 г.

НЧ „Васил Левски“, с. Долна Бешовица – регистрирано под номер 2083 в Министерство на Културата на Република България.

НЧ „Просвета – 1925“, с. Камено поле - регистрирано под номер 1925 в Министерство на Културата на Република България.

Основано на 31 март 1925 г.

Дейности:Разполага с 10 012 тома литература.

НЧ „Пчелин – 1895 г.“, с. Караш- регистрирано под номер 3211 в Министерство на Културата на Република България.

Тодор Лашков и неговите колеги Михал Цоков и Неко Цоков, подкрепени от други будни карашени, създават през 1895г. читалище, единодушно кръстено Пчелин.Карашени даряват материали, труд, книги и имоти за своето читалище. И така се построява нова сграда с голям салон. За времето си това е една от най-внушителните зали и затова на организираните тържества присъстват много хора от съседните села.

В читалището са организирани театрални представления, борба за трезвеност, културно-просветна дейност, сказки за нововъведения в земеделието, утра и вечеринки, народни обичаи – коледуване, лазаруване. Издават се книжки като възможност за собствени приходи. Художествените състави на читалището многократно са награждавани на окръжни и национални прегледи.

НЧ „Цветан Гановски - 1891“, с. Кунино-регистрирано под номер 1013 в Министерство на Културата на Република България.

Основано е през 1891 г. от група учители и представители на тогавашната интелигенция – Цветан Т. Гановски, Лало Петков, Трифон Стоянов, Прокоп Йолов, Коста Томов и др. Към него работят танцов състав, група за художествено слово, индивидуални изпълнители.

В 1986 г. родната къща на акад. Сава Гановски е дарена за направата на музей за историята на селото от праисторически времена до днес – археологични експонати, фотоси, рисунки, предмети и текстове за живота на селището от най-дълбока древност до Освобождението от турско робство.

НЧ „Пробуда – 1930“,с. Курново - регистрирано под номер 3444 в Министерство на Културата на Република България.

НЧ „Св. Св. Кирил и Методий - 1927“, с. Радовене – регистрирано под номер 3141 в Министерство на Културата на Република България.

НЧ „Искра– 1921“, с. Синьо бърдо–действащо читалище, регистрирано под номер 861 в Министерство на Културата на Република България.

Дейности: певческа група за автентичен фолклор, състав за изворен фолклор, театрален състав и детски театрален състав.

НЧ „Наука“, с. Стояновци – регистрирано под номер 3416 в Министерство на Културата на Република България.

НЧ „Васил Левски – 1923“, с. Струпец– действащо читалище регистрирано под номер 1474 в Министерство на Културата на Република България.

Основано е през 1925 г. Организират се тържества, кулинарни изложби, концерти на мъжката и женска вокални групи.

Дейности: Самодейни състави на мъжка и женска вокална група; библиотека.

НЧ „Светлина – 1927“, с. Хубавене– регистрирано под номер 3128 в Министерство на Културата на Република България.

Културен календар

Значителна част от читалищната дейност е включена в календара на културните събития на община Роман. Тя се изразява предимно в честване на местни, национални и международни празници, отбелязване на годишнини, провеждане на дискусии по културни теми, прожекции на филми, представяне на нови литературни произведения, литературни четения и беседи, организиране на детски арт работилници, музикални вечери и концерти, тематични презентации и др.

Религиозни храмове

Църквите на територията на общинаРоман са представени в таблица №27.

Таблица №27: Религиозни храмове на територията на община Роман

Църкви	Адрес	Физическо състояние
Манастирски комплекс „Св.Архангел Михаил“	село Долна Бешовица - паметник на културата	Необитаем Неизползваем
„Пуста черкова“ или „ Пустата църква“	в село Камено поле- средновековието	Необитаем Неизползваем
Църква „ Свети Николай“	село Караш- паметник на културата	Необитаем Неизползваем
Средновековна църква и манастир ”Свети пророк Илия”	село Струпец	Необитаем Неизползваем
Църква Свети Архангел Михаил	село Курново	добро
Параклис „Света Петка- Параскева“	град Роман	задоволително

Източник: Общинска администрация Роман

На територията на общината има два манастира.

До с. Струпец се намира **Струпешкият манастир „Св. Пророк Илия“**.Манастирът е постоянно действащ и представлява комплекс от внушителна триетажна жилищна сграда, две църкви, красивата чешма и стопански постройки. Най-старата сграда, съхранена в Струпешкия манастир е старата църква "Св. Николай Чудотворец" построена през 16в. Тя еднокорабна, едноапсидна сграда с полуцилиндричен свод и двускатен покрив.

До с. Долна Бешовица се намира **Долнобешовишкият манастир „Св. Архангел Михаил“**, разположен в полите на горския връх ,,Чичера”.Долнобешовският манастир е изоставен и в много лошо състояние. Днешната църква е построена през 17в. и представлява малка еднокорабна, едноапсидна каменна постройка. Стенописите в нея датират също от този период, като особено ценни са образите на "Св. Св.Кирил и Методий", които са едни от най-старите рисувани в България. В манастира са запазени и четири икони сътворени от Захари Зограф.

7.5. Спорт

Спортната инфраструктура в общината е представена в таблица №28.

Таблица №28: Спортни обекти на територията на община Роман

№	Спортен обект, Населено място	Капацитет	УПИ дка или м²	Състояние на съоръжението
1.	Спортен комплекс „Искър„	2500 седящи места	УПИ 1 пл. №991, кв. 69 площ 46,444 кв.м.	Много добро
2.	Игрище за футбол	100 седящи места	УПИ 2 кв. 3 площ 6.192 кв.м.	добро
3.	Спортна база- село Кунино с 2 футболни игрища	150 седящи	извън регулация	добро

Източник: Общинска администрация Роман

7.6. Институционална инфраструктура

Наличието на обекти на тази инфраструктура е от особена важност за населението на общината. Администрациите на общинско ниво включват: Общинска администрация;9 кметства, 2 кметски наместничества; Дирекция „Бюро по труда“ Мездра – филиал гр.Роман; Дирекция „Социално подпомагане“ Мездра – филиал гр. Роман;Районно управление на МВР– гр. Роман.

7.7. Пазарна инфраструктура

Втората група подсистеми на обществено обслужване са подчинени изцяло на пазарния механизъм. Тук попадат системи като търговия и обществено хранене, услуги от всички възможни сфери (битови, авто, финансово-кредитни, съобщителни, транспортни и др.). Тяхното наличие се диктува изцяло от пазарното търсене и предлагане и общинската администрация няма намеса в тяхното развитие с изключение на регистрационна и устройствена допустимост.

Представител на финансово-кредитните институции на територята на общината е Банка ДСК, в гр. Роман, който е единствен.

7.8.Туристическа инфраструктура

В община Роман характеристиките на туристическата инфраструктура за2017г. са представени в таблица №29.

Таблица №29: Характеристики на туристическата инфраструктура на община Роман за 2017 г.

Община	Места за настаняване брой	Легла	Легладе нонощия - брой	Бр. стаи	Реализирани нощувки общо	Пренощували лица - общо	Използване на легло-денонощията %	Приходи от нощувки левове
Роман	1	10	2140	5	146	51	6,8	2190

Източник: НСИ

Обхванатите от наблюдението на статистиката туристическите обекти на територията на община Роман са 1, с общ капацитет на леглата -10 легла.

8. Анализ на икономическата база на община Роман

Икономическо развитие

Обща характеристика

За икономическата активност в община Роман може да се съди по броя на регистрираните фирми. За 2014 година техния брой е бил 125, а за 2015 г. 131 броя, което показва 4,8% увеличение вброя на предприятията регистрирани на територията на общината. За 2016 г. регистрираните предприятия са 132 /едва с едно повече/, което е незначително увеличение спрямо предходната година.

Обликът на общинската икономика дават микропредприятията[7],които са 93,2% от всички регистрирани предприятия /2016 г./. Заетите лица в тях са 616 лица, в малките 228, а за големите информацията е конфиденциална. Като бъдат подложени на анализ и другите показатели[8]- произведена продукция, приходи от дейността, нетни приходи от продажба и заети лица – данните са:

- ✓ микропредприятия: произведената продукция – 20,9%; приходи от дейността – 29,8%; нетни приходи от продажба – 40,4%; заети лица – 29,9%;
- ✓ малки предприятия: произведената продукция – 51,1%; приходи от дейността – 33,6%; нетни приходи от продажба – 40,4%; заети лица – 17,6%;
- ✓ средни предприятия: произведената продукция – 28%; приходи от дейността – 36,6%; нетни приходи от продажба – 19,2%; заети лица – 52,5%.

От направеният анализ може да се направи извод, че всички видове предприятия имат важна роля по отношение на значимоста имза местната икономика и заетостта като цяло.

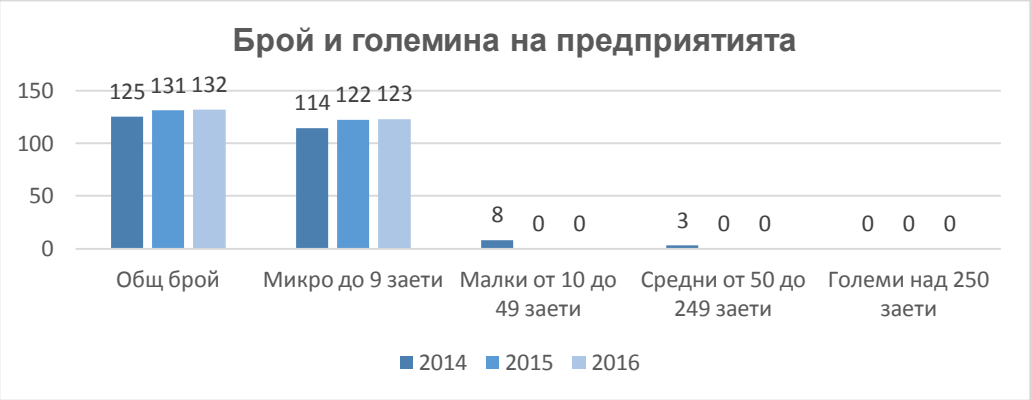

Предприемаческата активност в община Романе 23,55 регистрирани предприятия на 1 000 жители през 2016 г., което е доста под средните показатели за страната - 50 предприятия на 1 000 жители.

В динамиката на предприятията в общината, измененията се дължат основно на структурните промени и икономическата криза.

Основните икономически показатели на стопанските субекти в общината за последните 2014, 2015, 2016 г. отчетни години[9] са както следва:

[7]Анализ на данните за 2016 г. от таблица №30

[8]Показателите са изчислени по данни за 2014 г., тъй като доста от данните за 2015 и 2016 г са отбелязани като конфиденциални и не може да се направят точни изчисления

[9] Данните са по НКИД 2008, форма А21

Таблица №30: Предприятия в община Роман по брой заети лица за 2014, 2015, 2016 г.

Групи предприятия според заетите в тух лица	Пред-приятия	Произв. продукция[10]	Приходи от дейността	Нетни приходи от продажби	Разходи за дейността	Печалба	Загуба	Заети лица[11]	Наети лица[12]	Разходи за възнаграждения	ДМА
	Брой	Хиляди левове						Брой		Хиляди левове	
2014 година											
община Роман	**125**	**23 396**	**46 761**	**31 186**	**43 199**	**3 468**	**368**	**743**	**628**	**4 012**	**84 219**
Микро до 9 заети	114	4 877	13 940	12 613	12 660	..	227	222	124	694	
Малки от 10 до 49 заети	8	11 962	15 715	12 592	13 438	2 179	..	131	114	886	36 637
Средни от 50 до 249 заети	3	6 557	17 106	5 981	17 101	..	..	390	390	2 432	
Големи над 250 заети	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2015 година											
община Роман	**131**	**21 666**	**40 985**	**29 197**	**41 146**	**1 644**	**1 108**	**644**	**542**	**3 703**	**83 403**
Микро до 9 заети	122	..	14 651	13 136	15 206	..	..	218	..	..	..
Малки от 10 до 49 заети	..	9 970	..	..	..	..	..	..	154	1 509	37 831
Средни от 50 до 249 заети	..	..	..	..	..	..	-	..	..	..	..
Големи над 250 заети	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2016 година											
община Роман	**132**	**20 774**	**42 925**	**29 168**	**39 784**	**3 592**	**581**	**616**	**506**	**3 696**	**81 114**
Микро до 9 заети	123	..	13 663	12 380	13 469	687	..	228	..	..	..
Малки от 10 до 49 заети	..	9 407	..	..	..	..	..	..	157	1 490	33 698
Средни от 50 до 249 заети	..	..	..	..	..	..	-	..	..	..	..
Големи над 250 заети	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Източник: ТСБ – ЮГ

Забележка: „ ..“ Конфиденциални данни

„ -„ няма случай

[10] Показателят е изчислен по методология на Структурна бизнес статистика

[11] Данните са изчислени в еквивалент на пълна заетост

[12]Данните са изчислени в еквивалент на пълна заетост

Таблица №31: Основните икономически показатели на отчетените нефинансови предприятия за 2014 г. в община Роман по икономически дейности

Икономически дейности (А21)	Пред-приятия	Произв. продукция[13]	Приходи от дейността	Печалба	Загуба	Заети лица[14]	Наети лица[15]	ДМА
	Брой	Хиляди левове				Брой		Хиляди левове
ОБЩО:	**125**	**23 396**	**46 761**	**3 468**	**368**	**743**	**628**	**84 219**
A СЕЛСКО, ГОРСКО И РИБНО СТОПАНСТВО	17	5 867	8 865	1 581	39	76	56	10 725
C ПРЕРАБОТВАЩА ПРОМИШЛЕНОСТ	8	5 985	15 990	462	..	167	162	..
D ПРОИЗВОДСТВО И РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА ЕЛЕКТРИЧЕСКА И ТОПЛИННА ЕНЕРГИЯ И НА ГАЗООБРАЗНИ ГОРИВА	3	5 947	6 071	..	..	20	..	..
F СТРОИТЕЛСТВО	5	759	759	..	..	7	5	..
G ТЪРГОВИЯ; РЕМОНТ НА АВТОМОБИЛИ И МОТОЦИКЛЕТИ	56	1 551	10 534	476	126	135	85	752
H ТРАНСПОРТ, СКЛАДИРАНЕ И ПОЩИ	3	327	331	58		13	..	..
I ХОТЕЛИЕРСТВО И РЕСТОРАНТЬОРСТВО	19	127	258	23	4	31	12	..
J СЪЗДАВАНЕ И РАЗПРОСТРАНЕНИЕ НА ИНФОРМАЦИЯ И ТВОРЧЕСКИ ПРОДУКТИ; ДАЛЕКОСЪОБЩЕНИЯ	..		..	..		..	..	..
L ОПЕРАЦИИ С НЕДВИЖИМИ ИМОТИ	..	..						..
M ПРОФЕСИОНАЛНИ ДЕЙНОСТИ И НАУЧНИ ИЗСЛЕДВАНИЯ	4	19	20	15		3		..
N АДМИНИСТРАТИВНИ И СПОМАГАТЕЛНИ ДЕЙНОСТИ	..	..	..	..		..	..	..
Q ХУМАННО ЗДРАВЕОПАЗВАНЕ И СОЦИАЛНА РАБОТА	6	390	1 505	90	..	75	63	..

Източник: ТСБ – ЮГ

Забележка: „ ..“ Конфиденциални данни

„ -„ няма случай

[13] Показателят е изчислен по методология на Структурна бизнес статистика

[14] Данните са изчислени в еквивалент на пълна заетост

[15] Данните са изчислени в еквивалент на пълна заетост

Таблица №32: Основните икономически показатели на отчетените нефинансови предприятия за 2015 г. в община Роман по икономически дейности

Икономически дейности (А21)	Пред-приятия	Произв. продукция[16]	Приходи от дейността	Печалба	Загуба	Заети лица[17]	Наети лица[18]	ДМА
	Брой	Хиляди левове				Брой		Хиляди левове
ОБЩО:	**131**	**21 666**	**40 985**	**1 644**	**1 108**	**644**	**542**	**83 403**
А СЕЛСКО, ГОРСКО И РИБНО СТОПАНСТВО	23	6 663	9 161	788	110	84	68	11 020
В ДОБИВНА ПРОМИШЛЕНОСТ	..	..	..	-	..	..	..	..
С ПРЕРАБОТВАЩА ПРОМИШЛЕНОСТ	9	6 312	..	..	21	166	162	..
D ПРОИЗВОДСТВО И РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА ЕЛЕКТРИЧЕСКА И ТОПЛИННА ЕНЕРГИЯ И НА ГАЗООБРАЗНИ ГОРИВА	3	5 060	5 188	..	..	21	..	..
Е ДОСТАВЯНЕ НА ВОДИ; КАНАЛИЗАЦИОННИ УСЛУГИ, УПРАВЛЕНИЕ НА ОТПАДЪЦИ И ВЪЗСТАНОВЯВАНЕ	-	-	-	-	-	-	-	-
F СТРОИТЕЛСТВО	5	..	141	..	25	8	..	..
G ТЪРГОВИЯ; РЕМОНТ НА АВТОМОБИЛИ И МОТОЦИКЛЕТИ	53	935	10 336	173	46	116	73	765
Н ТРАНСПОРТ, СКЛАДИРАНЕ И ПОЩИ	..	194	202	..	-	12		66
I ХОТЕЛИЕРСТВО И РЕСТОРАНТЬОРСТВО	19	102	233	16	..	23	9	11
J СЪЗДАВАНЕ И РАЗПРОСТРАНЕНИЕ НА ИНФОРМАЦИЯ И ТВОРЧЕСКИ ПРОДУКТИ; ДАЛЕКОСЪОБЩЕНИЯ	..	..	..	..	-	..	..	..
L ОПЕРАЦИИ С НЕДВИЖИМИ ИМОТИ	..	-	..	..	-	..	-	..
М ПРОФЕСИОНАЛНИ ДЕЙНОСТИ И НАУЧНИ ИЗСЛЕДВАНИЯ	3	46	46	30	-	4	..	..
N АДМИНИСТРАТИВНИ И СПОМАГАТЕЛНИ ДЕЙНОСТИ	..	..	..	..	-	..	..	..
Р ОБРАЗОВАНИЕ	-	-	-	-	-	-	-	-
Q ХУМАННО ЗДРАВЕОПАЗВАНЕ И СОЦИАЛНА РАБОТА	6	406	1 592	116	-	63	56	..
R КУЛТУРА, СПОРТ И РАЗВЛЕЧЕНИЯ	-	-	-	-	-	-	-	-
S ДРУГИ ДЕЙНОСТИ	..	..	..	..	-	..	-	-

Източник: ТСБ – ЮГ

Забележка: „ ..“ Конфиденциални данни

„ -„ няма случай

[16] Показателят е изчислен по методология на Структурна бизнес статистика

[17] Данните са изчислени в еквивалент на пълна заетост

[18]Данните са изчислени в еквивалент на пълна заетост

Таблица №33: Основните икономически показатели на отчетените нефинансови предприятия за 2016 г. в община Роман по икономически дейности

Икономически дейности (А21)	Пред-приятия	Произв. продукция[19]	Приходи от дейността	Печалба	Загуба	Заети лица[20]	Наети лица[21]	ДМА
	Брой	Хиляди левове				Брой		Хиляди левове
ОБЩО:	**132**	**20 774**	**42 925**	**3 592**	**581**	**616**	**506**	**81 114**
А СЕЛСКО, ГОРСКО И РИБНО СТОПАНСТВО	14	5 229	9 602	984	135	73	63	10 209
В ДОБИВНА ПРОМИШЛЕНОСТ	..	..	..	-	..	..	..	..
С ПРЕРАБОТВАЩА ПРОМИШЛЕНОСТ	14	7 064	..	..	14	171	162	..
D ПРОИЗВОДСТВО И РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА ЕЛЕКТРИЧЕСКА И ТОПЛИННА ЕНЕРГИЯ И НА ГАЗООБРАЗНИ ГОРИВА	3	..	..	..	..	20	..	..
Е ДОСТАВЯНЕ НА ВОДИ; КАНАЛИЗАЦИОННИ УСЛУГИ, УПРАВЛЕНИЕ НА ОТПАДЪЦИ И ВЪЗСТАНОВЯВАНЕ	-	-	-	-	-	-	-	-
F СТРОИТЕЛСТВО	5	..	80	19	..	4	-	..
G ТЪРГОВИЯ; РЕМОНТ НА АВТОМОБИЛИ И МОТОЦИКЛЕТИ	54	1 205	10 482	239	20	117	67	583
Н ТРАНСПОРТ, СКЛАДИРАНЕ И ПОЩИ	..	..	..	..	-	..	..	..
I ХОТЕЛИЕРСТВО И РЕСТОРАНТЬОРСТВО	19	149	269	31	..	24	10	..
J СЪЗДАВАНЕ И РАЗПРОСТРАНЕНИЕ НА ИНФОРМАЦИЯ И ТВОРЧЕСКИ ПРОДУКТИ; ДАЛЕКОСЪОБЩЕНИЯ	..	..	..	..	-	..	..	..
L ОПЕРАЦИИ С НЕДВИЖИМИ ИМОТИ	..	..	..	..	-	..	-	..
М ПРОФЕСИОНАЛНИ ДЕЙНОСТИ И НАУЧНИ ИЗСЛЕДВАНИЯ	4	68	68	33	-	5		..
N АДМИНИСТРАТИВНИ И СПОМАГАТЕЛНИ ДЕЙНОСТИ	3	..	..	..	..	..		56
Р ОБРАЗОВАНИЕ	-	-	-	-	-	-	-	-
Q ХУМАННО ЗДРАВЕОПАЗВАНЕ И СОЦИАЛНА РАБОТА	6	385	1 464	118	..	66	..	..
R КУЛТУРА, СПОРТ И РАЗВЛЕЧЕНИЯ	..	..	..	..	-	..	..	..
S ДРУГИ ДЕЙНОСТИ	3	..	..	..	-	5	..	-

Източник: ТСБ – ЮГ

Забележка: „ ..“ Конфиденциални данни

„ -„ няма случай

[19] Показателят е изчислен по методология на Структурна бизнес статистика

[20] Данните са изчислени в еквивалент на пълна заетост

[21] Данните са изчислени в еквивалент на пълна заетост

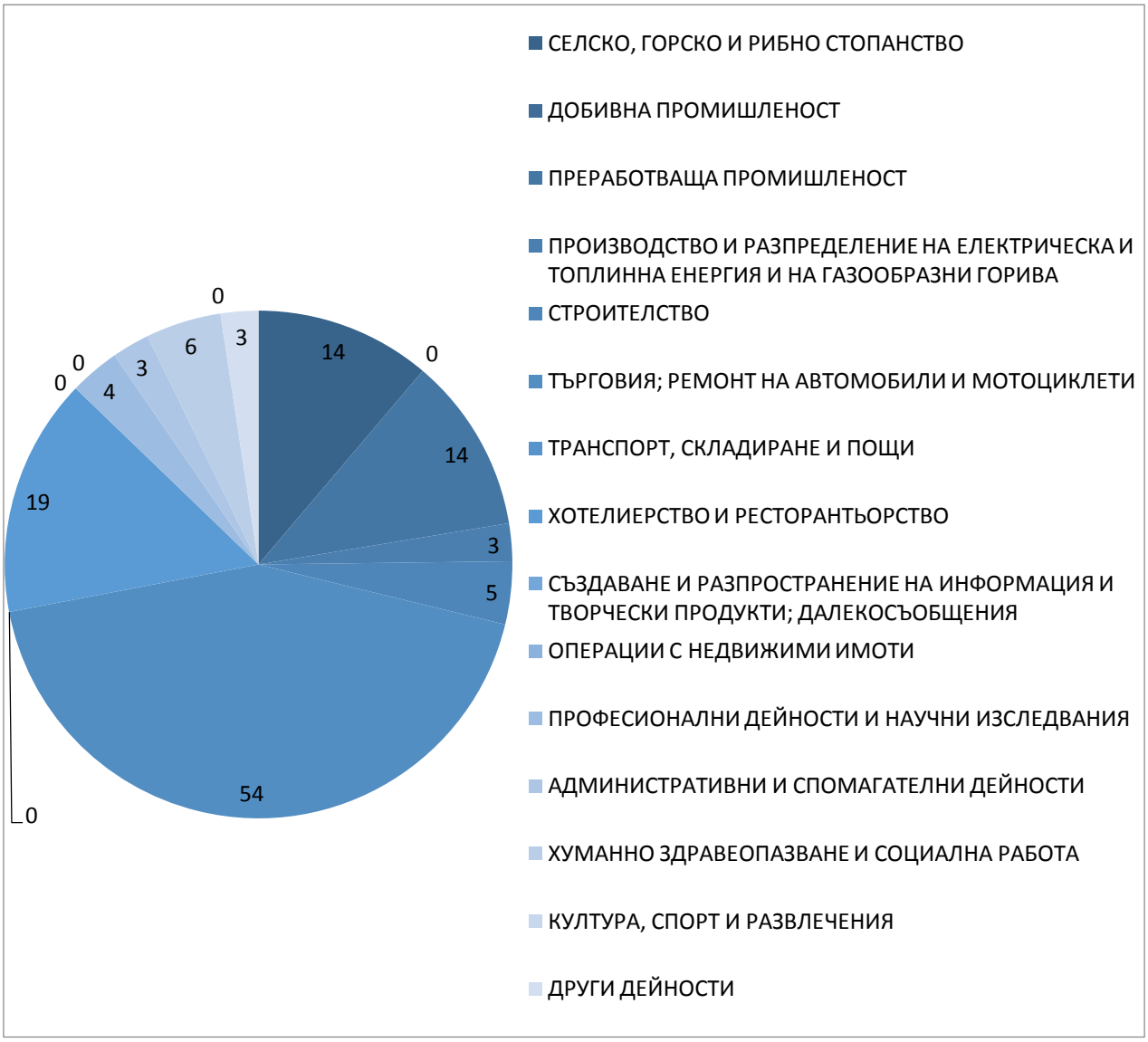

В показателя произведена продукция в община Роман за разглеждания период 2014-2016 г. се наблюдава намаляване с бавни темпове (23 396; 21 666; 20774).

Произведената продукция на зает в общината за 2016 г. е 33 724 лв., което е значително под средното за страната.

Инвестициите са особено важни за устойчивото общинско икономическо развитие, тъй като в тяхната основа стоят финансови средства, които се влагат за по-продължителен период от време. На базата на направените инвестиции се очаква нарастване на доходите след определен срок от време. Инвестиционната дейност представлява самото влагане на средствата и осъществяването на практически действия за нарастване на доходите, капитала или друг полезен икономически ефект.

Към 2015 г. размерът на ДМА в общината е 83 403 хил. лв., който бележи известен спад(близо 1%), спрямо 2014 година (84 219 хил.лв.), а през 2016 г. също се наблюдава тенденция на намаляванеразмера на ДМА(81 114 хил. лв. или спад2,7%)спрямо предходната 2015 г.

За фирмите, функциониращи в пазарни условия, инвестирането е важно условие за повишаване на тяхната конкурентоспособност и за развитието им. В най-общия смисъл

инвестирането е процес на влагане на парични средства за набавяне на ресурси с цел реализиране на стратегията на фирмата. За съжаление, в настоящия момент, има недостиг на средства за инвестиции и в същото време, несигурност в пазарните условия.

Анализът на данните от таблица №33: показва, че в първичният сектор на общинската икономика (*включва дейностите селско, горско и рибно стопанство*) работят 10,6% от предприятията, приходите от дейността са 22,4%, а заетите в него са 11,9%, което го отрежда на последно място по значимост за общинската икономика.

Вторичният сектор (*включващ добивната и преработваща промишленост, производство и разпределение на енергия, строителство и др.*) обхваща 16,7%от предприятията в общината; над 34% /не може да бъде изчислен с точност, тъй като има конфеденциални данни/ от приходите от дейността и над 31,6% от заетите лица. Секторът заема второ място по значение и може да се твърди, че има допълваща функция в общинската икономика.

Най-голямпо значимост е Третичният сектор (*включва дейности, които са обединени в стопански отрасли, свързани с прякото обслужване на населението*) с над 67,4% от предприятията, над 28,62% от приходите от дейносттаи над 35,2% от заетите[22].

Първичен сектор

Първичният сектор (селско, горскои рибно стопанство и добивна промишленост на сол) е един от най-важните отрасли за икономическото развитие на община Роман.

Селското стопанство е представено от растениевъдството и животновъдството.

Основен ресурс, за развитие на селското стопанство и на неговия основен подотрасъл – растениевъдство, е земеделската земя. В баланса на територията на общината, земеделските земи са 194 906[23]дка, което е 64,64% от общата територия на общината, в това число са и обработваемите земи са 120 239 дка или 61,7%.

Обработваемата площ по заетостта по основни култури е разгледана в таблица №34. Най-голям дял в отглеждането на основни култури за 2017 г. заема пшеницата (14 720дка), следвана от слънчоглед(9 755 дка) и царевица(6825 дка), а на четвърто място е ечемикът(1 456 дка).

Производството на трайни насаждения е незначително и недостатъчно.

Финансовите ограничения оказват влияние на развитието на отрасъла, както и фактът, че част от земеделските стопани създават маломерни овощни градини, различни по видове и сортове.

Животновъдството е на второ място по значение като подотрасъл на селското стопанство за общината. Община Роман има традиции в овцевъдството, говедовъдството, птицевъдството и козевъдството. В общината се отглеждат и много пчелни семейства.

Таблица №34: Обработваеми площи по заетост по основни култури в община Роман

Показател	Мерна ед.	2016	2017
1. Обработваема площ – заетост по основни култури	дка		
Пшеница	дка	11 730	14 720
Ечемик	дка	2 500	1 456
Слънчоглед	дка	9 370	9 755
Царевица	дка	8230	6 825
2. Трайни насаждения	дка		

[22] И трите показателя не могат да бъдат изчислени с точност поради наличие на конфиденциална информация.
[23] Баланс на територията към 31.12.2000 г. (Агенция по геодезия, кадастър и картография към МРРБ)

Лозя	дка	208,763	208,86
Сливи	дка	14,86	16,19
Малини	дка	7	120
Орехи	дка	24,507	17,61
3. Зеленчуци	дка		
Домати	дка	4	0,4
Краставици	дка	5,2	6,8

Източник: Общинска служба „Земеделие“ – гр. Враца

Почти цялата животновъдна продукция се произвежда в частния сектор. Растениевъдството е насочено предимно към производството на хлебна пшеница, овес и ечемик за животновъдството. Преобладават площите, обработвани от земеделски кооперации. Предимно за лично ползване се отглеждат царевица, картофи и зеленчуци.

Отглежданите животни в общината за 2016 и 2017 г. са представени в таблица №35.

Таблица №35: Видове и брой животни в община Роман

Показател	Мерна еденица	2016	2017
Животновъдство			
Говеда и биволи – общо *	брой	16 018	17 117
в т.ч. крави – млечни *	брой	9 676	9 635
Овце – общо	брой	30 494	30 964
Кози – общо	брой	10 256	10 298
Свине - общо	брой	133	58
в т. ч. кокошки носачки	брой	178 834	142 726
Пилета за угояване	брой	0	
Пчелни семейства	брой	31 498	31 352

Източник: Общинска служба „Земеделие“ - гр. Враца

От данните в таблицата е видно, че като цяло по видове животни при всички се забелязва запазване на броя в отглеждането им, изключение правят само кокошките-носачки при които се забелязва намаляванев броя (малко над 20%).

На територията на общината най-много се отглеждат кокошки носачки – 142 726 бр, следват овцете– 30 964бр. Отглежданите говеда в общината са17 117 бр., в т. ч. и млекодайни крави 9 635 бр. Пчелните семейства на територията на общината са – 31 352 бр.

В община Романсе развива добре и пчеларство. Качеството на продукцията е високо поради особеността на района и чистият въздух.

<u>Горско стопанство</u>

Горските територии в общината се стопанисват от ТП „Държавно горско стопанство - Мездра“, което е поделение към „Северозападно държавно предприятие“ – гр. Враца. Дърводобивът се извършва по утвърден лесоустройствен план и се възлага на лицензирани предприятия по нормативно уредени процедури.

Таблица №36: Горски територии в община Роман по землища в ха към 31.12.2017 г.

Населено място	Обща площ ха	В това число:		
		Залесена площ - ха	Незалесена площ - ха	Недървопроизводителна площ - ха
гр.Роман	337	321	2	14
с. Долна Бешовица	623	589	3	31
с. Камено поле	1 369	1 307	3	59

с. Караш	1 435	1 396	2	37
с. Кунино	1 284	1 206	2	76
с. Курново	1 389	1 327	3	59
с. Марково равнище	441	419	3	19
с. Радовене	602	575	2	25
с. Синьо бърдо	675	644	2	29
с. Средни рът	956	912	3	41
с. Стояновци	469	446	3	20
с. Струпец	684	652	3	29
с. Хубавене	1 265	1 209	2	54
Общо	**11 529**[24]	**11 003**	**33**	**493**

Източник: ТП „Държавно горско стопанство Мездра“

Горското стопанство е стратегически резерв за развитието на дейности като туризма, дърводобива и дървопреработването, лова и риболова, рационалното и екологосъобразното ползване на диворастящите билки, горски плодове и гъби. В структурата на поземления фонд в общината горските територии заемат – 8 522,4 ха[25], който представлява 26,7% от общата площ на общината.

От общата площ на горските територии залесената площ е 11 003 ха.

Горските територии по видове собственост са разгледани в таблица №37.

Горските територии - държавна собственост са 48,8% (5 621 ха); общинска собственост -4,6% (536 ха); на физически лица –44,8% (5 164 ха)и на юридически лица – 1,8% (208 ха).

Таблица №37: Горски територии в община Роман по вид собственост към 31.12.2017 г. в ха

Населено място	Обща площ ха	По вид собственост			
		Държавна - ха	Общинска - ха	На физич. лица - ха	На юридич. лица - ха
гр.Роман	337	143	14	160	20
с. Долна Бешовица	623	317	82	194	30
с. Камено поле	1 369	508	34	825	2
с. Караш	1 435	859	44	506	26
с. Кунино	1 284	771	76	427	10
с. Курново	1 389	567	69	740	13
с. Марково равнище	441	236	5	156	44
с. Радовене	602	271	16	304	11
с. Синьо бърдо	675	387	54	230	4
с. Средни рът	956	613	11	312	20
с. Стояновци	469	188	11	264	6
с. Струпец	684	329	43	303	9
с. Хубавене	1 265	432	77	743	13
Общо	11 529	5 621	536	5 164	208

Източник: ТП „Държавно горско стопанство Мездра“

[24] Това са площи по Лесоустройствен план, които включват изоставени, самозалесили се земеделски територии и др. такива като срутища, кариери и др.. Често горските територии са 9 289,2 ха.

[25] Баланс на територията към 31.12.2000 г. (Агенция по геодезия, кадастър и картография към МРРБ)

Видовият състав на горите на територията на общината е представен в таблица №38.

Таблица №38: Горски територии по състав на горите в община Роман към 31.12.2017 г.

Вид на горите	Площ на горските територии, ха
Обща площ	**11 529**
Иглолистни гори	665
Широколистни високостъблени	1 035
Издънкови за превръщане	7 678
Нискостъблени гори	2 150

Източник: ТП „Държавно горско стопанство Мездра“

Заетият персонал за 2017 г. в ТП „Държавно горско стопанство Мездра“ е 27 души, като 6 от тях на територията на община Роман.

Вторичен сектор

Вторичният сектор включва добивна и преработваща промишленост, строителство, производство и разпределение на електрическа и топлинна енергия и на газообразни горива; доставяне на води; канализационни услуги, управление на отпадъци и възстановяване.

В общината секторът е представен от 22[26] производствени единици.

В община Роман са развити: металолеене и металообработка и хранително- вкусова промишленост - хлебопроизводство, сладкарство, месопреработка, млекопреработка.

Община Роман оказва активно съдействие и подпомагане за развитието на малкия и среден бизнес. Повечето от добре работещите фирми на територията на общината са предимно частни (малки и средни).

По-големи предприятия на територията на общината са:

- ✓ "МЕТИЗИ” АД - предприятие за производство на стоманени телове и въжета. Произвежда телове от ниско- и високовъглеродни стомани с различно предназначение; стоманени въжета с различни конструкции и предназначение - с органична или с метална сърцевина; сапани, оградни мрежи - черни и поцинковани; тъкани сита и ситови повърхности; гвоздеи с общо предназначение и гвоздеи за бетон; неизолирани алуминиеви и алуминиево - стоманени проводници;
- ✓ "СТАЛ - 20" ЕООД - предприятие за производство на товарозахватни съоръжения. Сапаните се изработват ръчно (чрез заплитане на въжето) и се запресоват с алуминиеви втулки. Фирмата разполага с голяма материална база, собствен стенд за изпитание на продукцията и притежава сертификат за качество ISO 9001:2000;
- ✓ "ЕНЕРГОРЕМОНТ ИНЖЕНЕРИНГ" ООД - предприятие за ремонт на високо и нисковолтови електродвигатели;
- ✓ ЕТ "ХИМЕТ-99" - химически цех. Намира се на площадката на бившия химически цех към ТПК “Искър” и се занимава с дестилиране на сярна киселина;
- ✓ "ВАРИЯ" ООД - експлоатира водноелектрическа централа на р.Искър;
- ✓ ЕТ "Соня Георгиева - Ники'93" - Търговска верига и складове на едро;
- ✓ “БИВАР” АД - предприятие за производство на вар на територията на с. Кунино;
- ✓ „ВЕЦ ИНЖЕНЕРИНГ” АД - извършва инженерингова дейност в областта на проектиране и изграждане на ВЕЦ и съоръжения;
- ✓ “АГОРА ГРУП” АД - месопреработвателно предприятие;
- ✓ „БОЛЕРО 99” ООД - фирма за производство на сладкарски изделия;
- ✓ цехове за производство на хляб и хлебни изделия, безалкохолни напитки и млечни

[26] Показателят не е точен поради наличие на конфиденциална информация.

произведения и други хранително-вкусови производства.

Третичен сектор

Третичният сектор, според Националната класификация на икономическите дейности(НКИД) включва отрасли от обслужващата сфера (услуги). В последните 15 години той се изявява като най-адаптивен в съвременните условия.

Неговото развитие е свързано с подобряване на позициите му в икономическия комплекс, което се потвърждава от анализираните икономически показатели. В този сектор са включени отрасли, свързани с т.нар. публични („бюджетни“) услуги и отрасли с обслужващ характер, които се развиват на пазарен принцип.

От анализите и оценките на третичния сектор, се установи, че от отраслите в сектора на услугите, които се развиват на пазарни принципи с по-голяма значимост в община Роман са *„Търговия; ремонт на автомобили и мотоциклети“* и *„Хотелиерство и ресторантьорство“*.

Предприятията в отрасъл „Търговия; ремонт на автомобили и мотоциклети“ са 54 или 40,9% от предприятията в общината, като реализираните приходи от дейността в отрасъла са 10 482 хил. лв. или 24,4% от всички приходи от дейността в общината, а заетите в този отрасъл наброяват 117 души (19% от всички заети).

В отрасъл „Хотелиерство и ресторантьорство“ са заети 24 души или 3,9% от заетите в общината, обхванати в 19 предприятия (14,4% от предприятията в общината) и реализират 0,6% (269 хил. лв.)от всички приходи от дейността в общината.

Важен фактор за бъдещето развитие на туризма е умелото използване на уникалния лечебен климат на община Роман(съчетанието на неголяма надморска височина (164 м.) с мека зима и хладно лято), който е с доказано благоприятстващо въздействие за профилактиката и лечението на широк кръг от болести на дихателната система. При умелото използване на природните дадености на общината, тя би могла да се утвърди като туристическа дестинация както на вътрешния, така и на международния туристически пазар.

Туристическата база към момента не е добре изградена.

В сектора към 31.12.2016 г. са заети 217 души, обхванати в 89 предприятия в общината, които реализират 12 283 хил. лв. приходи от дейността[27].

9. Комуникационно - транспортна система

9.1.Автомобилен транспорт

9.1.1. Съществуващо положение / диагноза

Пътна мрежа и структура

Пътната мрежа в община Роман, включваща републиканските и общинските пътища, е с обща дължина около 106,080 км.

Данните за републиканските пътища на територията на община Роман са предоставени от АПИ с писмо с изх. № 08-00-236 / 18.02.2020г. и са изложени по-долу.

Републиканските пътища са с обща дължина от **47,570 км** и включват:

- Републикански път **III-103** – Мездра - Горна Кремена - Горна Бешовица -Роман, като на територията на община Роман **са 8,716 км** – от км 18+950 до км 27+666;
- Републикански път **II-134** – Бяла Слатина – Габаре - Горна Бешовица, като на територията на община Роман са **6,500 км** – от км 28+400 до км 34+900;

[27] И трите показателя не могат да бъдат изчислени с точност поради наличие на конфиденциална информация.

- Републикански път **III-308** – (Ябланица-Ботевград) - Правешка лакавица - Калугерово - Своде - Роман - Кунино - Реселец - (Червен бряг), като на територията на община Роман са **29,383 км** - от км 15+117 до км 44+560;

- Републикански път **III-3082** – Батулци - Златна Панега - (Коритна - Български извор), като на територията на община Роман са **2,971 км** - от км 0+000 до км 2+971.

Стратегически важни за общината са следните републикански пътища:

- Републикански път **III-103** Мездра – Роман, осигуряващ връзката на община Роман с областния център Враца и с международен път **Е-79** (Общ Европейски Транспортен Коридор ОЕТК № 4 – Дрезден / Нюрнберг-Прага - Виена/ Братислава – Гьор – Будапеща – Арад - Констанца/ Крайова-София - Солун)

- Републикански път **III-308** Ботевград – Роман – Червен бряг, осигуряващ връзката на община Роман с международен път **Е-83** и Североизточна България.

Като цяло състоянието на републиканските пътища е лошо. По-голямата част от настилката по републиканската пътна мрежа в община Роман няма необходимата носимоспособност и не отговаря на техническите изисквания, а 20км от тях са и без настилка. Средствата, които се отпускат за поддръжка са недостатъчни.

СРЕДНОДЕНОНОЩНА ГОДИШНА ИНТЕНЗИВНОСТ НА АВТОМОБИЛНОТО ДВИЖЕНИЕ ПРЕЗ 2015 И ПРОГНОЗА ЗА 2040 ГОДИНА

номер	път номер	км	година	леки	BUS	леко товарни	средно товарни	тежко товарни	товарни с ремаркета	Товарни общо	МПС	ЕЛА	ОАД
1	III-103	26,000	2015	576	3	112	18	4	3	137	**716**	**862**	**16**
2	III-103	26,000	2040	865	3	168	26	4	3	201	**1069**	**1279**	**20**
3	III-134	34,000	2015	295	10	73	29	14	5	121	**426**	**570**	**35**
4	III-134	34,000	2040	509	15	125	50	24	10	209	**733**	**980**	**60**
5	III-308	27,000	2015	482	10	102	16	11	1	130	**622**	**769**	**26**
6	III-308	27,000	2040	829	15	175	29	19	1	224	**1068**	**1316**	**43**

Съгласно предоставени данни от АПИ и ИПМ за среднодeнонощна годишна интензивност на автомобилното движение през 2015 и прогноза за 2040 година, категорията на движението е средно.

Вътрешното транспортно обслужване на общината се осъществява от четвъртокласни /общински/ пътища, които вследствие най-вече на релефа на общината са разположени радиално.

Четвъртокласната /общинска/ пътна мрежа - свързва общинския център Роман със с. Каменно поле, с. Кунино, с. Радовене, с. Стояновци, с. Хубавене, с.Струпец, с. Синьо бърдо, с. Курново, с. Караш и с. Средни рът.

Четвъртокласните пътища са с обща дължина 58,510 км и включват:

- Общински път **VRC1143** - / III - 103 / Роман - Струпец - Граница общ.(Роман - Мездра) - Старо село - Царевец - Брусен - Мездра / III - 103 /, като дължината му в община Роман е 8,600 км;

- Общински път **VRC1147** - / III -134, Габаре - Горна Бешовица / Камено поле - Кунино/ III - 1031 /, като дължината му в община Роман е 9,250 км;

- Общински път **VRC1148** - / III - 308, Своде - Роман / - Синьо Бърдо - Граница Общ. (Роман - Мездра) - Ослен Криводол - Лик - Дърманци - / I - 1/, като дължината му в община Роман е 12,000 км;

- Общински път **VRC1149** - / VRC1148, Курново - Ослен Криводол / Синьо Бърдо - жп спирка Синьо Бърдо, като дължината му в община Роман е 3,600 км;

- Общински път **VRC2144** - / III - 103, Роман - Златна Панега / - Стояновци - Граница общ. (Роман - Луковит) - Беленци / III - 3008 /, като дължината му в община Роман е 8,100 км;
- Общински път **VRC2145** - / III - 1031, Роман - Кунино / - Радовене, като дължината му в община Роман е 1,900 км;
- Общински път **VRC3142** - / III - 103, Горна Бешовица - Роман / Долна Бешовица - Камено поле / III -134 /, като дължината му в община Роман е 8,400 км;
- Общински път **VRC3146** - / III-134, Габаре - Горна Бешовица / Камено поле - Граница общ.(Роман - Червен бряг) - Бресте, като дължината му в община Роман е 6,000 км;
- Общински път **VRC3150** - / SFO2046, Курново - жп гара Струпец / - Граница общ. (Роман - Мездра) - Струпецки манастир, като дължината му в община Роман е 0,230 км;
- Общински път **VRC3151** - / VRC1148, Караш - Синьо бърдо / - х. Горска фея, като дължината му в община Роман е 0,430 км;

Изградената общинска (четвъртокласна) пътна мрежа е в лошо състояние.

Асфалтовите настилки са силно деформирани. По пътните трасета на общинската пътна мрежа има изградени мостове, водостоци, подпорни стени, парапети, които са в недобро състояние. Липсват необходимите пътни знаци, указателни табели и ограничителни системи. Не е извършвано опресняване на вертикалната маркировка, което създава опасност за движението. Лошо е състоянието на голяма част от банкетните ивици и отводнителните канали.

Всички селища имат пътни връзки с общинския център, но общото състояние на общинската пътната мрежа е лошо и се нуждае от основна рехабилитация и подновяване - цялостно преасфалтиране, а в някои случаи е необходимо полагане на нова основа и цялостно преизграждане на пътя.

Дължината на вътрешната улична мрежа на община Роман е около 25 км., от които с трайна настилка 95% и 5% са без трайна настилка. Общото състояние на общинската улична пътна мрежа е лошо и се нуждае от основно изкърпване и подновяване.

Общата дължина на цялата пътна мрежа /републиканска и общинска/ в община Роман е 106,080 км, като разпределението и е както следва:

- Обща дължина на пътната мрежа – 106,080 км – 100%
- Републикански /третокласни/ пътища – 47,570 км – 44,84%
- Общински /четвъртокласни/ пътища – 58,51 км – 55,16%

Делът на републиканските пътища е 44,84% от всички пътища в общината, което е над средния показател за страната – 42,10%.

Площта на община Роман е 301,520 км2. Населението на общината е 6590 човека живеещи в 13 населени места /1 много малък град, 7 малки села и 5 много малки села/.

Община Роман е 4-та категория според ЕКАТТЕ.

9.1.2. Прогноза / Проектни предложения

Гъстотата на пътната мрежа спрямо площта на общината е 0,352 км/км2. Това е близо 2 пъти над средната за страната гъстота от 0,176 км/км2 и показва добра транспортна обезпеченост на селищната система.

Разположението на транспортната система на община Роман е силно определено от релефа на местността и директния достъп между съседните населени места в рамките на общината е затруднен. Всички селища са с пътни връзки насочени към общинския център.

От друга страна община Роман е силно засегната от демографската криза у нас и това силно намалява и ограничава и пътуванията вътре в самата община.

Поради тези причини основен акцент в развитието на транспортната инфраструктура на община Роман е поддържане на съществуващите пътища, в това число и рехабилитация и подновяване - цялостно преасфалтиране, а в някои случаи и цялостно преизграждане на пътищата и техните принадлежности.

9.2.Автобусен транспорт

Транспортното обслужване на територията на общината се извършва по всички направления по транспортна схема от търговско дружество "Автотранспорт" ЕООД, гр. Роман със 100% общинско участие.

Автобусните линии са междуселищни и свързват общинския център с населените места в общината, с изключение на с. Караш и с. Средни рът.

И тук, вследствие на демографската криза у нас, силно намаляват пътуванията с автобусен транспорт вътре в самата община, но поради изоставането в икономическо отношение на региона, придвижванията с обществен транспорт са единствената възможност за определени социални групи и това обуславя необходимостта от запазването и развитието му.

9.3.Железопътен транспорт

Железопътната мрежа в общината е относително добре развита, като дължината и е общо 25,135 км.

През територията на община Роман преминава ж.п. линия №2 София – Варна, която според Наредба за категоризацията на железопътните линии в Република България, включени в железопътната инфраструктура, и закриване на отделни линии или участъци от линии, е железопътна линия I-ва категория.

Съгласно класификацията по Нормативната уредба на ДП „НКЖИ“, ж.п. линията преминаваща през община Роман е V-ти клас по товаронапрежение.

Град Роман е разположен на ж.п. линия №2 София - Варна на 104 км. от гр. София, 47 км. от гр. Враца и 32 км. от гр. Мездра. Има ж.п. отсечка гр. Роман - гр. Шумен.

Техническото състояние на релсо-траверсовата скара е добро, което гарантира заложените в графика за движение на влаковете скорости.

В общинския център е разположена съвременна ж.п. гара.

9.4. Туристически пътеки и велосипедни маршрути

В ОУПО Роман, като възможна посока за развитие на туристическата инфраструктура и евентуален интегриран проект за опазване и популяризиране на недвижимото културно наследство, са предложени приблизителни трасета на туристическа пътека и велосипеден маршрут. Евентуалното изработване и финансиране на изпълнението на проектите за тях би следвало да се осъществи по програмите на Европейските структурни и инвестиционни фондове.

10. Инженерна инфраструктура

10.1. Електроснабдяване

10.1.1. Електроенергийна инфраструктура

Настоящата разработка се изготвя въз основата на планово задание на Възложителя – община Роман, съобразно разработения общ устройствен план на територията на Общината и третира състоянието на енергийната инфраструктура и възможностите за осигуряване на надеждно и качествено електрозахранване на настоящите и бъдещите потребители в региона.

Проектът обхваща землищата на гр.Роман, с.Камено поле, с.Кунино, с.Долна Бешовица, с.Радовене, с.Струпец, с.Синьо бърдо, с.Курново, с.Караш, с.Хубавене, с.Средни рът, с.Стояновци. Климатичните условия на територията са типични предимно за III и частично за II климатичен район от гледна точка за механичното оразмеряване на електропроводите и се характеризират със сравнително висока скорост на вятъра 25-30 м/с. Електроенергийната мрежа е съставена предимно от въздушни ел. проводи 20 kV за селата и частично кабелни проводи 20kV за гр.Роман, понижаващи трафопостове и мрежи НН- предимно въздушни.

Електропроводите високо напрежение преминаващи през територията на община Роман, по данни на ЕСО ЕАД, са:

- ВЕ 400 kV „Мургаш“;
- ВЕ 110 kV „Калцит“;
- ВЕ 110 kV „Кармен“;
- ВЕ 110 kV „Роман-Косматица“.

Съществуващите електропроводи са отразени съгласно подадената от ЕСО ЕАД данни в цифров вид, като в схема „Електроснабдяване“ са нанесени и по ниво на напрежение.

10.1.2. Съществуващо положение на електрическата мрежа

Електрификацията в региона е реализирана постепенно през 60-те – 80-те години на XX в. Подстанция „Метизи“ в гр.Роман е въведена в експлоатация през 1979 г. и се захранва на страна 110kV от ВЕ" Кармен " 110 kV и ВЕ " Калцит " 110 kV. В нея са били монтирани 2 броя трансформатори 110/6/6 kV по 25,0 MVA , обща мощност 50,0 MVA . Подстанцията е захранвала завод „Метизи“.Останалите предприятия и битовите потребители са се захранвали и се захранват и до момента от подстанция „Мездра“, която е захранена на страна 110kV от ВЕ „Милин Камък“ и ВЕ Околчица“.

През 2008 г ЕСО е изкупил подстанция „Метизи“ и е преименувана на подстанция „Роман“. След изкупуването е направено преустройство и рехабилитация на подстанцията и са монтирани 2 броя трансформатори – единият 110/20/6 kV с мощност 25MVA, а другият – 10MVA . „Чез Разпределение България“ АД към момента изгражда електроразпределителна мрежа на страна 20 kV, която включва изграждането общо на 5 броя въздушни електропроводи, чрез които ще обхване цялата община. След приключване изграждането на електропроводите ще бъде подменен и трансформатора 10MVA с по-голям – 16MVA. Изходящите електропроводни на страна 20,0 kV са общо 5 Конфигурацията на схемата е съобразена с особеностите на региона. Консумацията на електрическа енергия за община Роман на този етап не може да се определи, тъй като същата се отчита в подстанция „Мездра“ общо за двете общини. По данни на електроразпределителното дружество в района има и водноелектрически централи, съществуващи и нови в процес на изграждане , които са сключили договор за присъединяване с електроразпределителното дружество, така че те ще снабдят с електрическа енергия една голяма част от Потребителите. Предвид тези факти на този етап подстанция „Роман „ няма необходимост от разширение.

Собствеността на електроразпределителните мрежи и съоръженията в района е на електроразпределителното предприятие - „Чез Разпределение България“ АД и частично в промишлената зона на частни лица.

10.1.3. Цели и задачи на настоящият проект

Основна задача и предмет на настоящата документация е да се анализира състоянието на електроенергийната мрежа и преценка на възможностите и необходимостите от осигуряване на ел. енергия на настоящите и бъдещи потребители на ел. енергия, както при нормални така и при аварийни ситуации на енергийната инфраструктура.

Да се посочат и отразят основните съществуващи съоръжения, имащи определящо влияние по отношение енергийното подсигуряване на региона и устройствените зони, като се осигурят безопасни отстояния и сервитутни зони за нормалното им функциониране. Да се определи необходимостта от изграждане и вида на нови ел. съоръжения за обезпечаване на нови мощности.

10.1.4. Прогнозни електрически товари.

Прогнозирането и развитието на електроенергийните товари на този етап е твърде непосилна задача предвид големия икономически спад . Развитието и размера на ел. товари, ще бъде пряко обвързано с икономическите фактори и миграционни процеси в региона. Важно е да се отбележи, че трайната и все по засилваща се тенденция на обезлюдяване на областта в последните 25 години, както и застаряващото население, води до спад на икономически активното население и на битовото потребление на ел. енергия . Не на последно място трябва да се отбележи и постоянното развитие и навлизане на енергийно-ефективни технически решения и технологии, които също имат отношение към намаляване на електропотреблението.

От друга страна в региона липсва тежка промишленост или рудодобив , а леката промишленост е със затихващи тенденции и се забелязва изнасянето й към големите градове.

От всички гореспоменати аргументи може да се заключи , че електрическите товари бележат траен спад през последните години и липсват обективни фактори към момента , които да променят тази тенденция в обратна посока. Предвид изложените в точка 2 данни е видно, че общината в близките 20 г няма да има нужда от разширяване на електроенергийната инфраструктура.

10.1.5. Конфигурация на електрическа мрежа СН - 20 kV.

10.1.5.1. Електропроводи СН

Въздушните ел. проводи в едно със сервитутните им зони, определени, съгласно Наредба 16/2004 г за сервитутите на електроенергийните обекти са нанесени на чертежите. Възприет е размер на сервитутната зона, спрямо оста на трасето по 5м от едната страна и 2,5 м от другата за трасетата за ВЛ 20kV. За трасетата на ВЕ 110 kV отбелязаният сервитут е получен от хоризонталното разстояние между крайните проводници при максимално отклонение плюс 8м - по 4 м от двете страни - съгл.Наредба 16/2004 г за сервитутите на енергийните обекти.

Кабелните електропроводи не са нанесени поради липса на данни от електроразпределителното дружество.

Изграждането и доразвиването на разпределителната мрежа СН и НН ще се изяснява в следващите етапи и в последващи градоустройствени разработки, като в зависимост от инвестиционният интерес и характера на терена електроразпределителното предприятие има ангажименти по осигуряване на възможности за присъединяване . Всички бъдещи

трасета на кабелните проводи 20 kV и НН ще се съобразяват с уличната регулация и Наредба 8/1999 за разполагане на подземни проводи.

10.1.5.2.Трансформаторни постове

От предварителните проучвания стана ясно, че съществуващите трансформаторни постове удовлетворяват нуждите на общината по отношение на битово потребление.

Изграждането на нови трансформаторни мощности в общината за трансформация на ел. енергия от 20 kV на 380V се предвижда да се изпълни, чрез трафопостове тип КТП, които ще следват инвестиционните процеси в региона. Същите са малогабаритни и необходимостта от изграждането им ще се определя според условията за присъединяване и "Наредба 6/2014 г. за присъединяване на производители и потребители на електрическа енергия към преносната и разпределителните електрически мрежи" /ДВ бр. 74/09.06.2004 г., при сключване на договор за присъединяване с електроразпределителното предприятие. При необходимост от изграждане на трафопост, следва да осигури място от порядъка на 8-12м^2.

При избора на местата на КТП следва да се осигурят техните сервитутни зони съгласно Наредба 16/2004 г за сервитутите на електроенергийните обекти, както и автомобилен достъп за механизация с оглед тяхното обслужване и монтаж.

10.1.6.Мрежи НН

Във всички населени места в общината са изградени въздушни мрежи НН и частично кабелни в гр.Роман. Същите са оразмерявани с перспектива за развитие, което към момента бележи спад, така че няма нужда от изграждане на нови такива, по скоро съществуващите се нуждаят частично от рехабилитация и поддръжка.

10.1.7. Фотоволтаична електроенергия

Територията на страната е районирана по слънчев потенциал, като са обособени три региона в зависимост от интензивността на слънчевото греене и средногодишното количество слънчева радиация попадаща на единица хоризонтална повърхност (kWh/m2). Община Роман обхваща част от Югозападен регион със средно годишно слънчево греене от 400 ч. до 1 640 ч., което прави общината подходяща за изграждане на фотоволтаични инсталации.

В гр.Роман е изградена фотоволтаична централа за собствени нужди на покрива на детска градина „Зора" с мощност 30 kW. Съществува пряка връзка има между изграждането на фотоволтаични централи и опазването на околната среда.

10.1.8. Комуникационни системи

Всички населени места в община Роман имат достъп до телевизия, интернет и телефон. Достъпът до кабелна телевизия и интернет се осъществява посредством услугите, предоставени от местни кабелни оператори .На територията на община Роман има изградена въздушно-кабелна мрежа и се предоставя услугата „Кабелна телевизия" и местен радиовъзел.

Телефонизация в общината се предоставя от всички мобилни оператори както и от фиксираните мрежи на БТК. БТК предлага фиксирани телефонни услуги при 100% цифровизация на територията на цялата община Роман, както и осигурява GSM покритие, мобилен достъп до интернет и телевизионна услуга на територията на община Роман. На територията на гр.Роман и с.Камено поле се предоставя достъп до високоскоростен интернет.

10.1.9. Сервитутни зони

Съгласно Приложение №5 към чл. 7, ал. 1, т. 5 от НАРЕДБА № 16 ОТ 9 ЮНИ 2004 Г. ЗА СЕРВИТУТИТЕ НА ЕНЕРГИЙНИТЕ ОБЕКТИ, обнародвано с ДВ, бр. 39 от 2020 г., Минимални

размери на сервитутните зони за линейни енергийни обекти за пренос и разпределение на електрическа енергия, за които са възникнали сервитути по силата на Закона за енергетиката и енергийната ефективност (отм.), съгласно § 26 от преходните и заключителните разпоредби на Закона за енергетиката, са:

- Въздушни електропроводи (ВЕ) за 10 kV, 20 kV, 110 kV, 220 kV, 400 kV и 750 kV:

По трасето на ВЕ, ивица с широчина:

- При трасе през населени места и селищни образувания:

- 10 и 20 kV - по 7 m от оста на ВЕ;
- 110 kV - по 14 m от оста на ВЕ;
- 220 kV - по 26 m от оста на ВЕ;
- 400 kV една тройка - по 42 m от оста на ВЕ;
- 400 kV две тройки - по 68 m от оста на ВЕ.

- При трасе извън населени места и селищни образувания - земеделски земи:

- 20 kV - по 10 m от оста на ВЕ;
- 110 kV - по 24 m от оста на ВЕ;
- 220 kV - по 30 m от оста на ВЕ;
- 400 kV за една тройка - по 41 m от оста на ВЕ;
- 400 kV две тройки - по 50 m от оста на ВЕ.

- При трасе в поземлени имоти в горски територии, просеки с широчина:

- за електропроводи 20 kV - по 7 m от оста на ВЕ;
- за електропроводи 110 kV - по 18 m от оста на ВЕ;
- за електропроводи 220 kV с бъчвообразно и триъгълно разположение на фазите - по 20 m от оста на ВЕ;
- за електропроводи 220 kV с хоризонтално разположение на фазите за една тройка - по 20 m от оста на ВЕ;
- за електропроводи 220 kV с хоризонтално разположение на фазите за две тройки - по 25 m от оста на ВЕ;
- за електропроводи 400 kV с триъгълно разположение и разположение делта на фазите - по 27 m от оста на ВЕ;
- за електропроводи 400 kV с хоризонтално разположение на фазите за една тройка - по 26 m от оста на ВЕ;
- за електропроводи 400 kV с хоризонтално разположение на фазите за две тройки - по 35 m от оста на ВЕ.

- При трасе на ВЕ през защитени територии:

- за електропроводи 20 kV - по 3,5 m от оста на ВЕ;
- за електропроводи 110 kV - по 9 m от оста на ВЕ;
- за електропроводи 220 kV с бъчвообразно и триъгълно разположение на фазите - по 12 m от оста на ВЕ; Изграждане, поддържане, експлоатация и ремонт
- за електропроводи 220 kV с хоризонтално разположение на фазите за една тройка - по 12 m от оста на ВЕ;
- за електропроводи 220 kV с хоризонтално разположение на фазите за две тройки - по 21 m от оста на ВЕ;
- за електропроводи 400 kV с триъгълно разположение и разположение делта на фазите - по 19 m от оста на ВЕ;
- за електропроводи 400 kV с хоризонтално разположение на фазите за една тройка - по 19 m от оста на ВЕ;
- за електропроводи 400 kV с хоризонтално разположение на фазите за две тройки - по 26 m

от оста на ВЕ.

- Кабелни линии за ниско и средно напрежение
  - При трасе през урбанизирани територии: по оста на трасето - 1,5 m от едната страна и 0,6 m от другата страна - към сгради.
  - При трасе извън урбанизирани територии: сервитутна ивица по оста на трасето с широчина 4 m, по 2 m от двете страни. Изграждане, поддържане, експлоатация и ремонт

Съгласно § 11 от Преходни разпоредби към НАРЕДБА ЗА ИЗМЕНЕНИЕ И ДОПЪЛНЕНИЕ НА НАРЕДБА № 16 ОТ 2004 Г. ЗА СЕРВИТУТИТЕ НА ЕНЕРГИЙНИТЕ ОБЕКТИ (ОБН. - ДВ, БР. 39 ОТ 2020 Г.), започнатите до влизането в сила на тази наредба производства се довършват по досегашния ред.

Всички инвестиционни намерения засягащи сервитутните зони на п/ст „Роман“ и електропроводите високо напрежение на територията на общината да се съгласуват със заинтересованите страни.

10.1.10. Заключение

10.1.9.1. По отношение на електроснабдяването предвид всички горе упоменати аргументи и обстоятелства , може да се заключи , че съществуващата електроразпределителна мрежа в региона и новите 5 броя въздушни електропроводни 20 kV, които изгражда към момента „Чез Разпределение България“ АД, както към момента, така и в следващите 20-30 години притежава свободен капацитет за развитие и осигуряване на нужното енергопотребление на териториите на общината. Необходимостта от нови трансформаторни мощности ще се определя от бъдещите инвестиционни процеси и ще се изпълнява съобразно действащото законодателство.

10.1.9.2. По отношение на комуникационните системи би било добре да се изградят оптични мрежи с цел подобряване качеството на услугите. Подобряването на телекомуникационната инфраструктура както и предлагането на високоскоростен интернет достъп до по-голям брой Потребители с по-добро качество е важен фактор и за развитието на икономката.

10.2. Водоснабдяване, канализация и пречистване на отпадни води

10.2.1. Общо описание

Според Административно-Териториалните Единици (ЕКАТТЕ), гр.Роман е трета категория с код VRC 32 и съгласно „Наредба 2 - за проектиране, изграждане и експлоатация на водоснабдителни системи“ от 19.04.2005г. чл.4, ал.1 попада във втора категория водоснабдителна система.

Селищната мрежа включва 13 населени места: гр. Роман - административен център, (разположен непосредствено до вливането на р. Малък Искър и р Искър, на площ 15.871 км2), с. Камено поле, с. Кунино, с. Синьо бърдо, с. Струпец, с. Радовене, с. Хубавене, с. Долна Бешовица, с. Курново, с. Стояновци, с. Караш, с. Среден рът и с. Марково равнище.

10.2.2. Водоснабдяване

Водоснабдяването на населените места (с изключение на 2) в общината се осъществява от ВиК ЕООД – Враца. Селата Средни рът (17 жители) и Марково равнище (5 жители) изобщо не са водоснабдени поради малкия брой жители и повишения здравен риск за ползване на водоизточници в ендемичен район, съгласно РМС №370/26.02.1967г.

Довеждащите водопроводи на територията на община Роман стопанисвани от дружеството са с обща дължина 81 943 л. м. , като 1 050 л. м. са от PVC, 26 689 л. м. от

полиетилен, 39 125 л. м. от етернит, 15 079 л. м. са от стомана, чугун и др. От своя страна разпределителната мрежа е с обща дължина 110 300 л. м., от които 29 139 л. м. от полиетилен, 61 003 л. м. от етернит, 2414 л. м. поцинковани, 17 744 л. м. от стомана, чугун и др.

Голяма част от външните водопроводи захранващи населените места ц. Долна Бешовица, с. Камено поле, с. Кунино, с. Караш и част от гр. Роман са подменени, а вътрешната водопроводна мрежа на с. Караш и с. Кунино е изцяло подменени.

Питейното водоснабдяване се осъществява от следните помпени станции /ПС/:
-За гр. Роман от ПС 1 и 2 намиращи се в землището на с. Хубавене и с. Старо село.

- За с. Хубавене и с. Караш от ПС 1 и 2 на с. Хубавене.
- За с. Каменно поле от ПС на с. Каменно поле.
- За с. Кунино, с. Радовене и с. Стояновци от ПС на с. Кунино.
- За с. Долна Бешовица от ПС на с. Долна Бешовица
- За с. Струпец и гара Струпец от ПС с. Струпец и ПС с. Старо село.
- За с. Синьо бърдо и с. Курново от ПС с. Синьо бърдо.

В границите на общината има 12 водоизточника, в т.ч. 10 каптажа и 2 шахтови кладенеца. Каптирани водоизточници се използват за питейно битово водоснабдяване на селата на община Роман и гр. Роман с дебит от 12 л/сек до 60 л/сек. По отношение на начина на добиване 99% от водата за питейно-битови нужди е помпажна. Към края на 2005г. е решено водоснабдяването на селата Радовене и Стояновци от кладенците в с. Кунино. Водоснабдяването на селата се осъществи след реализирането през 2002 – 2003г. на първия етап от одобрен работен проект за "Допълнително водоснабдяване на с. Радовене, с. Струпец, с. Хубавене, с. Караш, гр. Роман и с. Кунино от кладенците при с. Кунино". През последните години се реши и водоснабдяването на гр. Роман. Все още на частичен режим през летния сезон са определен брой села. Основна причина за това е напояването на земеделските стопанства и намаляването на естествените водни ресурси през лятото.

Съгласно писмо на БД „Дунавски район“ с което се предоставя информация за изработване на ОУПО Роман, на територията на общината няма определени санитарно-охранителни зони в съответствие с изискванията на Наредба № 3/16.10.2000 г. за условията и реда за проучване, проектиране, утвърждаване и експлоатация на санитарно-охранителните зони около водоизточниците и съоръженията за питейно-битово водоснабдяване и около водоизточниците на минерални води, използвани за лечебни, профилактични, питейни и хигиенни нужди (ДВ, бр. 88 от 27 октомври 2000 г.).

Демографската статистика за общината разкрива трайна тенденция на намаляване на населението, като дори оптимистичният вариант на прогнозата за демографско развитие сочи спад в броя на жителите с около 25% до 2035 година. Това показва, че нужните водни количества за питейни нужди няма да се повишават и усилията трябва да се насочат към обновяването на остарелите и амортизирани участъци от водопроводната мрежа с, с цел намаляване на течовете и авариите.

Необходимо е изграждане на пречиствателна станция за питейни води с цел подобряване на социалната и екологична среда. Това би подобрило качеството и гарантирало количеството на необходимата за потребление вода и би имало икономически ефект за развитие на туризма и курортното дело в Общината.

Съгласно изискванията на Раздел 1, към Глава единадесета „Водоснабдяване за пожарогасене“ от Наредба Із-1971/29.10.209 г. за строително-технически правила и норми за осигуряване на безопасност при пожари и съобразно нормите от същата наредба разходът на вода за пожарогасене в урбанизираните територии в зависимост от броя на

едновременните пожари за всички населени места в община Роман е определен на 5 l/s за главни водопроводни клонове и 2,5 l/s общ разход на вода за второстепенни клонове.

10.2.3. Водни ресурси.

Водните ресурси на община Роман са от повърхностни и подземни води.

Водните площи са около 2 800 дка, формирани главно от реките – 86.3% и язовирите – 9.68%. Останалите водни площи са незначителни и се формират от мочурища и блата.

- ***Повърхностни води***

Главната водна артерия за района са реките Искър и Малък Искър и притоците им – р. Радовене, р. Ръчене, р. Хубавене, р. Стояновска. Реките са предимно със снежно - дъждовно подхранване, характеризиращо се с ясно изразено пролетно - пълноводие през април, май и два минимума – зимен и летен. Водите на реките се използват за задоволяване на различни нужди: в бита, промишлеността и в селското стопанство – за напояване. В поречието на реките са изградени редица хидротехнически съоръжения.

За района, р. Искър е транзитна с ширина от 20 м. до 40- 50 м. и преобладаващи дълбочини 0.60 – 0.80 м. Североизточно, непосредствено до гр. Роман, се влива р. Малък Искър. Реките, събиращи водите си от високопланинските части, са предимно със снежно-дъждовно подхранване, характеризиращо се с ясно изразено пролетно-пълноводие през април, май и два минимума – зимен и летен. Водите се използват за задоволяване на различни нужди: в бита, промишлеността и в селското стопанство – за напояване. В поречието им са изградени редица хидротехнически съоръжения. Със стопанско значение са и изградените водохващания на р. Искър преди гр. Роман за силодобив (ВЕЦ “Искра”); на р. Малък Искър - западно от село Хубавене за напояване и при устието й – за промишленото водоснабдяване на “Метизи” АД.

Съгласно данни от БД „Дунавски район“ на територията на община роман има четири язовира: „Стояновци“, „Курново“, „Метизи“ и „Синьо бърдо“. Язовир „Метизи“, който е най-големия, е част от активите на „МЕТИЗИ“ АД и се стопанисва от дружеството.

„ДОКЛАД от извършена проверка на техническото и експлоатационно състояние на язовирните стени и съоръженията към тях на територията на област Враца“, изготвен за периода от 29 май до 23 юни 2017 год. от междуведомствена комисия (КОТЕСЯСС) констатира:

- Язовир **„Курново“** – намира се в землището на с. Курново и техническото му състояние е следното:

- язовирна стена: короната е с коловози, откосите са без нарушения
- преливник: без нарушения – с леко завишена кота, за продълбочаване
- основен изпускател: изправен (шахтата е почистена)

- Язовир **„Стояновци“** – намира се в землището на с. Стояновци и техническото му състояние е следното:

- язовирна стена: короната е частично насипана и уплътнена, по водния откос има свличания, а по въздушния храстовидна растителност за допочистване
- преливник: изправен – бетонен, почистен
- основен изпускател: изправен (монтиран втори спирателен кран с намален диаметър)

Община Роман е назначила фирма „ТДП Контрол“ ЕООД – гр. София за оператор на двете язовирни стени и съоръженията към тях, собственост на общината. И двата язовира имат наематели, които ги поддържат.

И двата язовира са собственост на община Роман и разполагат с изготвени аварийни планове, инструкции за експлоатация и програма за технически контрол.

- **Язовир за промишлени води**, собственост на **„Метизи“ АД**, гр. Роман съгласно

нотариален акт № 38 от 21.04.2005 г. Язовирът се намира в близост до град Роман и се ползва за нуждите на завода.

Техническото му състояние е следното:

- язовирна стена: короната е насипана с трошен камък и уплътнена, водния откос е с каменна броня - без нарушения, по въздушния откос има дървесна и храстовидна растителност за допочистване
- преливник: изправен (траншеен)
- основен изпускател: изправен - спирателния кран е в шахта в езерото (от ОИ се отделя тръбопровод за промишлено водоснабдяване)

Язовирът има актуален авариен план.

Съгласно План за управление на речните басейни (ПУРБ) 2016-2021г. Община Роман попада в поречие Искър, в обхвата на следните водни тела:

- **Повърхностни водни тела**

Код на водно тяло	Воден обект	Категория на водното тяло	Географски обхват	СМВТ/ИВТ/ Естествено водно тяло
По-голямата част от BG1IS135R1126	ИСКЪР	Река	р. Искър от вливане на р. Малък Искър при Роман до вливане на р. Златна Панега при Червен бряг	Естествено
Част от BG1IS200R1023	МАЛЪК ИСКЪР	Река	р. Малък Искър от вливане на р. Бебреш при Своге до устие при Роман, вкл. притока р. Батулска без зона питейни РВ "Говежди дол"; Своде	Естествено
Малка част от BG1IS135R1226	ИСКЪР	Река	р. Искър от вливане на р. Габровница при Елисейна до вливане на р. Малък Искър при Роман	Естествено

- ***Подземни води***

Подземните води са акумулирани главно в наносните речни тераси на реките Искър и Малък Искър и притоците им, намиращи се на малка дълбочина от 3-5м, порови по тип, безнапорни по характер. Те образуват общ водоносен хоризонт, пряко свързан с водните строежи на реките. Има изградени няколко шахтови кладенци и дренажи в района на жп. гара Струпец, с. Кунино и с. Хубавене. Пукнатинно – карстовите до карстови подземни води в североизточната част на община Роман са чисти, но уязвими на повърхностни замърсявания и влияния.

Съгласно План за управление на речните басейни (ПУРБ) 2016-2021г. Община Роман попада в поречие Искър, в обхвата на следните подземни водни тела:

➢ **Подземни водни тела**

Код на подземно водно тяло	Име на подземно водно тяло	Населени места
Част от BG1G0000QAL017	Порови води в Кватернера - р. Искър	Караш; Кунино; Радовене; Роман; Струпец
Част от BG1G0000K2S037	Карстови води в Предбалкана	Камено поле; Кунино
Малка част от BG1G0000TJK044	Карстови води в Западния Балкан	
Част от BG1G0000TJK045	Карстови води в Централния Балкан	Долна Бешовица; Караш; Кунино;Радовене; Роман; Синьо бърдо;Смолевица; Средни рът; Стояновци;Струпец;Хубавене

10.2.4. Канализация

Степента на изграденост на канализационната система в община Роман е едва 25%, няма изградени междуселищни външни колектори и пречиствателни съоръжения. Около 400 м. канална мрежа отводнява южната част на града, застроена с многоетажните жилищни блокове, като след септичната яма, последният участък зауства в р. Малък Искър. Използваем е и канала, който е построен за административната сграда и бл. 6 в центъра на града. Битово-фекалната вода в останалите имоти става чрез попивни ями. За предпазване от скатни повърхностни води в южната част на града има изграден охранителен канал с дължина от 450м. От този канал, повърхностните води се отвеждат в река Малък Искър.

Останалите селища в община Роман нямат изградени канализационни мрежи.

През 2009г. в община Роман има издадени 3 броя разрешителни за ползване на воден обект за заустване на отпадъчни води – на “Вария” ЕООД, гр. Роман и 2 броя на обекти в процес на проектиране: “Канализационна система в с. Синьо Бърдо” и “Канализационна система на гр. Роман”. От обектите, включени в Националната контролно-информационна система за състоянието на отпадъчните води и по график за контрол на РИОСВ-Враца, 4 броя се намират в община Роман.

10.2.5.Пречистване на отпадъчните води

В общината има изградена пречиствателна станция с биостъпало за промишлените отпадни води в завод “Метизи” АД. Към пречиствателната станция има изградени изсушителни полета, които позволяват целесъобразно третиране на утайките и използването им след това за наторяване. Пречиствателната станция има достатъчен капацитет за пречистване и на градските отпадни води.

10.2.6. Заключение

- Община Роман е осигурена с достатъчно количество вода за питейно-битови и противопожарни нужди;
- Качеството на водата съответства на изискванията на нормативната уредба и стандарти. Изграждане на пречиствателна станция за питейни води би повишило допълнително качеството на питейната вода.
- Необходимо е да се продължи с обновяване на външните и вътрешни водопроводи, което ще доведе до намаляване загубите на питейна вода и би било практична мярка насочена към един от приоритетите в развитието на България и Европейския съюз – смекчаване негативното влияние на очакваните климатични промени.
- Изграждането на канализационна мрежа се явява едно от най-необходимите и сигурни мероприятия за подобряване на екологията на град Роман, а оттам и на общината като цяло. Икономически изгодно би било успоредно с изграждане на канализацията да се извършва и реконструкция на водопроводната мрежа;
- Наложително е да се осъществи проучване, проектиране, учредяване, утвърждаване и експлоатация на санитарно-охранителни зони около водоизточниците и съоръженията за питейно-битово водоснабдяване;
- В селата Средни рът и Марково равнище да се предвиди изграждането на водопроводна мрежа;
- Водовземните съоръжения е необходимо да бъдат почиствани периодично, а каптажните шахти да се ремонтират;
- Съществуващите водоеми да се ремонтират, където е необходимо с оглед намаляване на филтрационните процеси;
- Необходимо е да се предвиди мониторингова система за наблюдаване на дебита и качествата на водоизточниците;
- Да се монтират уреди за измерване на постъпващите и използвани водни количества от водоизточниците, във водоемите и в началото на населените места.

10.3. Газоснабдяване

Газопреносната инфраструктура на територията на община Роман е собственост на „Булгартрансгаз“ и се състои от следните съоръжения:

- Магистрален газопровод – северен клон с условен диаметър 700 мм и работно налягане 5.4 MPa;
- Газопроводно отклонение Враца 1 с условен диаметър 500 мм и работно налягане 5.4 MPa;
- Газопроводно отклонение Враца 2 с условен диаметър 500 мм и работно налягане 5.4 MPa;
- Газопроводно отклонение Роман с условен диаметър 159 мм и работно налягане 5.4 MPa;

- Оптичен кабел в процес на изграждане в сервитута на описаните газопроводи;
- Съобщителни кабели положени в сервитута на газопроводите;
- Кранови възли и станции за катодна защита;

Дружеството планира подмяна на съществуващ преносен (магистрален) газопровод в участъка „ОС Беглеж-КВ Дерманци-КВ Батулци-КВ Калугерово“.

11. Урбанистична концепция

11.1. Същност, принос и основни принципи

Основната цел на ОУПО Роман произтича от предназначението на съвкупността от стратегически и планови документи да формират хармонична среда за устойчиво развитие.

Специфичният принос на ОУПО в този процес се изразява в обвързването на произтичащите от териториалния аспект на политиките за развитие мерки с конкретни, продиктувани от спецификата на местните условия, територии в землището на общината.

Той се осъществява чрез определяне на общата структура на територията, общия режим на устройство на отделните територии, разположението на мрежите и съоръженията на техническата инфраструктура и сервитутните им зони, териториите с вероятно разпространение на предвидими природни бедствия, териториите за активно прилагане на ландшафтноустройствени мероприятия и естетическо оформяне и териториите за специални обекти.

Главната цел на Общият устройствен план на общината е създаването на оптимална пространствена и функционална структура за развитие, изграждане и комплексно устройство на територията в хармонично единство на урбанизираните структури със съществуващите природни и антропогенни елементи и специфични социално-икономически условия.

Основни принципи на които е изграден ОУПО Роман са:

- ✓ **икономическа целесъобразност**, обвързана във времето, начина на ползване и собствеността на територията
- ✓ **функционална приложимост** съобразена с емкост на територията, нормативна база и инвестиционни намерения
- ✓ **приемственост** на идеи, наследство и визия
- ✓ **адаптивност** при комплексно отчитане на специфичните характеристики на района
- ✓ **гъвкавост** при комплексно отчитане на възможностите за варианти на развитие
- ✓ **комплексност** даваща визия за територията като цяло и всеки един от нейните елементи и системи в частност като завършен продукт

Философията на проекта е свързана с постигането на баланс между различните икономически, социални и екологични аспекти на устойчивото развитие, между различните частни, публични, групови и секторни интереси, между различните равнища - национално, регионално, местно.

11.2. Интегриране в системата от стратегически и планови документи

11.2.1. Дефиниране на основните проблеми

Съобразявайки се с действащата нормативна уредба и принципите и постановките на европейските, национални и регионални документи за развитие, ОУПО Роман се явява важна предпоставка за постигане на стратегическите им цели на общинско ниво. Особено тясна е връзката на ОУПО с Общинския план за развитие на община Роман 2014-2020г. и Плановото задание.

Осъществяването на Визията формулирана в ОПР намира подкрепа в заявения в Проектобюджета на ЕС за Периода 2021-2027г. стремеж за „истинска промяна в ежедневния

живот на всички граждани” и минава през реализиране на целенасочени мерки за решаване на проблемите на социално-икономическото развитие на общината.

Наред с глобални проблеми, като промените в климата, общоевропейски, като застаряването на населението и национални, като голямата разлика в доходите, резултатите от анализа на съществуващото състояние на средата и на нейните компоненти, откроиха и специфични за община такива, като:

- висока безработица
- засилена миграция на трудоспособното население
- намаляване на населението
- лошо състояние на част от комуникационно-транспортната и техническата инфраструктурата

11.2.2. Синтезиране на възможни решения, съобразно целите и принципите на стратегическите и планови документи и потенциала за развитие на община Роман

- **<u>Създаване на условия за привличане на работодатели и развитие на вече съществуващи предприятия</u>**

Ползи:

- повече работни места и повишаване на средната работна заплата за общината , а от там намаляване на миграцията на трудоспособното население и битовата престъпност, което от своя страна води до повишено търсене на услуги и така създава нови работни места и т.н.
- по-големи суми от местните данъци и такси

Силни страни:

- наличието на газ, освен на вода и електричество
- жп линията София-Варна
- близостта до София чрез автомагистрала през Ябланица

Слаби страни:

- лошо експлоатационно състояние на наличната инфраструктура
- липса на добре подготвени кадри и много ниска квалификация на безработните

Нужни интервенции:

- Подобряване състоянието на инфраструктурата
- Обучение на безработните до достигане на необходимото ниво на търсена от бизнеса квалификация
- Активна помощ при оползотворяване на възможностите за финансиране развитието на МСП от европейските фондове
- **Определяне на територия за реализиране на инвестиционни намерения**

- **<u>Привличане на инвестиции в недвижими имоти и туризъм</u>**

– реализиране на своеобразна „вилна зона“ за столичани и създаване на предпоставки за успешно отдаване под наем

- Здравен туризъм
- Културно-исторически туризъм

Ползи

- повишено търсене на услуги и потребление през почивните и празнични дни /общо 30% от дните в годината, без да се смята платения годишен отпуск/, което води до създаване на нови работни места

- нуждата от поддръжка на имотите води до търсене на нискоквалифицирана работна ръка
- „съживяване“ на изоставения сграден фонд
- възможност за „уикенд“ туризъм, чрез къщи за гости и отдаване под наем
- утвърждаване на Роман като център за лечение на белодробни заболявания от балканска величина

Силни страни:

- близост до София чрез автомагистрала през Ябланица
- мек климат и лечебни свойства на въздуха /на фона на големия проблем на София с качеството на въздуха/
- конкурентни цени на имотите
- наличие на изградена здравна инфраструктура и утвърдени здравни специалисти
- атрактивни природни забележителности и запазена природа
- богато културно наследство

Слаби страни:

- лошо експлоатационно състояние на наличната инфраструктура
- сигурност /проблем с битовата престъпност/
- лошо състояние на недвижимото културно наследство
- потенциалните инвеститори са „в неведение“ относно предимствата на общината
-

Нужни интервенции:

- Подобряване състоянието на инфраструктурата
- Повишаване на сигурността, чрез решаване на проблема с безработицата /според Стратегията за превенция на престъпността, битовата престъпност се дължи преди всичко на провокираната от безработицата бедност/
- Инвестиране в развитието на здравеопазването, не само като естествена потребност и конституционно право на населението, но и като бизнес
- Агресивна реклама чрез сайтове, фирми за недвижими имоти и здравни портали в страната и чужбина
- Създаване на възможност за избор на атракции /социализирани природни забележителности; реставрация, консервация и социализиране на недвижими културни ценности; презентиране на характерни обичаи и честване на празници чрез читалищата; представяне на традиционни занаяти, любителски риболов и др./
- **Запазване на жилищните територии и определяне на подходящи терени за отдих и туризъм /вилни зони, туристически пътеки и др./, определяне на зони за културно наследство и др.**

Основна цел става запазване и развиване на потенциала на общината, чрез концентрация на ресурсите в подобряване на експлоатационното състояние на съществуващата инфраструктура – жилищна, обществено-обслужваща, производствена, рекреационна, транспортна, инженерна и екологична.

11.2.3. Обща структура на територията и общ режим на устройство на отделните територии

Жилищни територии – Общата констатация, основана на демографски анализ и оценка на сградния фонд показва трайна тенденция на намаляване на населението и липсата на нужда от нови територии за жилищно строителство. Всички селища в това число и гр. Роман имат достатъчен териториален резерв. В новите граници на населените места се включват тангиращи ги, вече използвани за жилищни нужди имоти.

Територии за производствено-складови дейности

Съществуващата локализация на терените за производство отчитат реалната обстановка и потребност от развитие на икономическата база на община Роман. Изцяло се запазва локализацията на съществуващите производствени терени в крайселищната територия. Усвояването на нови терени е на база прогнозно развитие и ръст в икономиката и се осъществява по два начина:

- ✓ доуплътняване на терените на съществуващите производствени бази;
- ✓ включване в регулационните граници на селищната структура на усвоените и влезли в експлоатация производствени мощности и на такива с планова обезпеченост;

Териториалното обособяване на този вид локация е на входно-изходните артерии - логиката на ситуирането им е не само да бъдат с удобен транспортен достъп, но и с естетиката на своите архитектурен образ и планировъчна структура да са емблемата откъм главните транспортни потоци; по този начин ситуирани те са естествен преход към по-дребната териториално-устройствена структура на средата за обитаване.

- *Предимно производствени дейности (Пп)*

В отговор на мерките за създаване на благоприятна за инвестиции среда до гр. Роман се определят две нови зони за /едната-североизточно от града, на територия държавна частна собственост използвана за селскостопански двор; другата югоизточно от града, на земеделски територии частна собственост/. Двете територии са в непосредствена близост до съществуващата строителна граница на гр. Роман и ще бъдат включени в новата такава.

- *Зони за стопанска инициатива (Си)*

Приоритетно е развита системата труд върху терените на бившите селскостопански дворове. Те се превръщат в производствени зони за стопанска инициатива за малки и средни предприятия. Ситуирани край строителните граници на по-голямата част от населените места те предполагат една равномерност в покриването на територията от необходимите зони за труд. За префункционирането им не се налага промяна на предназначението, а добре развитата им подземна и надземна инженерна инфраструктура е предпоставка за бързо и лесно усвояване.

Обществено-обслужващи дейности(Оо)

Терените за обществено обслужване са представени в две разновидности:

- ✓ В регулационни граници на населените места като зона от вида Смесена централна зона (Ц)
- ✓ Извън регулационните граници на населените места като зона от вида Терени за обществено обслужване (Оо)

Третирането на терените и обектите за обществено обслужване е подчинено на три основни принципни постановки:

1) изцяло запазване на съществуващата центрова система в границите на населените места (разгледани като част от населените места Ц);

За селищната структура има изявен градски център в чиито обхват попадат обектите на административно-деловите, културните и донякъде образователните функции. В

радиален порядък спрямо центъра са локализациите на обслужващи терени от ежедневни услуги /търговия, обществено хранене, ателиета и други/, на детските градини и училищата, на културните обекти и здравното обслужване. Целият набор от елементи и обекти на общественото обслужване се допълва с локализации в новоусвоените територии, които съгласно нормативната и законова база съдържат обекти с образователни, търговски, здравни и други такива функции с по-ниски параметри на обхвата.

Новосъздадена зона се предвижда на мястото на стопански двор североизточно от с. Камено поле. Изборът на терен се определя от стратегическото местоположение - в непосредствена близост до НКЦ „Пустата черква“ и природната забележителност “Скално образувание Чуклите“, и в отговор на стремежа изразен в ОПР и Стратегията за развитие на туризма в община Роман.

Рекреационни-дейности, курорти и вилни зони

Като основна задача и приоритет на устройство на територията на общината в отговор на съобразените с контекста мерки за развитие е обособяването на зоните за рекреация, курорт и отдих.

Обособени са две основни териториални направления, които обезпечават реализацията на пълноценен масов и индивидуален отдих – зона за активен отдих и туризъм и зона за спокоен отдих и почивка. Концентрацията на културно-исторически и природни забележителности в северната част на общината, по течението на река Искър, е основната предпоставка за обособяването и като зона за активен отдих и туризъм. Определените са в общ вид трасетата на туристическа пътека и вело алея свързват в единен маршрут отделните забележителности. Вело алеята е свързана с проектни трасета на територията на съседни общини.

В южната част на общинската територия на терените на съществуващите махали се устройват вилни зони (Ов).

Спорт и атракции

Озеленените територии, означени като, в населените места, селищните образувания и извън тях в територията на общините се определят в зависимост от климатичните и почвените условия, конфигурацията на терена, екологичните и рекреационните изисквания и формират зелената система в общините.

Зелената система включва обществените озеленени площи, в т. ч. всички паркове, градини, улично озеленяване, извънселищни паркове и горски паркове. Те са предназначени за широко обществено ползване и са основа на зелената система.

Съществуващата селищна структура от предимно дворищни имоти сама по себе си е зелена зона.

Спорта и отдиха като функционално пространствена система се реализира главно чрез елементите на зелената система и елементите на културната и развлекателната база на общината.

Зона за спорт и атракции (Спа) е устроена югозападно от с. Кунино и обхваща терена на стадиона.

Земеделски територии

В съответствие със стратегическите и предходните планови документи, както и с тенденциите на развитие на Европейския съюз е отделено особено внимание на устройство на териториите за селскостопанска продукция. С решението е въведена максимална защита на плодородните земеделски земи. Възстановен е баланса на земите за трайни насаждения и земите за ниви. Ограничена е възможността за допускане на промяна на предназначението на земеделски земи.

Горски територии

В синхрон с европейската и национална политика за опазване на горите ОУПО оставя непокътнати горските територии.

Защитени територии, защитени зони. санитарно-охранителни зони на водоизточници

Археологическите обекти се опазват и устройват съобразно режимни изисквания за териториите им, определени от нормативната база.

С оглед запазване на биологичното разнообразие и съгласно ЗБР и европейските директиви по въпроса, решението на ОУПО Роман подхожда с особено внимание към защитените зони от Натура 2000 - обособяват се устройствени зони само в границите на територии с вече установени жилищни и стопански функции.

На територията на Община Роман няма определени санитарно-охранителни зони в съответствие с изискванията на Наредба № 3/16.10.2000 г. *за условията и реда за проучване, проектиране, утвърждаване и експлоатация на санитарно-охранителните зони около водоизточниците и съоръженията за питейно-битово водоснабдяване и около водоизточниците на минерални води, използвани за лечебни, профилактични, питейни и хигиенни нужди* (*ДВ, бр. 88 от 27 октомври 2000 г.*).

Нарушени територии за възстановяване

В хода на развитие на решението за хармонизирана и естетизирана природна и урбанизирана среда са предвидени екологосъобразни мерки за рекултивация на нарушени територии. Рекултивацията на нарушени терени от добивна дейност, от природни явления и бедствия, на основата

на биологични принципи и мерки, ще спомогне за възстановяване на релефа, почвите и растителността, оттока на водите, а оттам и на естетическите качества и биологичната фиторазнообразие.

- кариери за строителни материали
- хвостохранилища
- депа за строителни отпадъци
- депа за битови отпадъци

Особено внимание е отделено на териториите заплашени от наводнение и изрично е подчертано, че изработването на устройствени и инвестиционни проекти за тях трябва да бъде със завишени критерии за безопасност, устойчивост и допустимост. Целта е спазване на нормативната база и мерките за за осигуряване на надеждна защита на живота и здравето на гражданите и тяхното имущество, на стопанските и културни ценности.

Водни течения и площи

Включват водни течения и площи с прилежащите им терени извън границите на урбанизираните територии. В концепцията на плана са свързани освен с управление на водните ресурси и с превантивни мерки ограничаващи щетите от наводнения, възможности за туризъм и опазване на биоразнообразието.

12. Правила и нормативи за прилагане на ОУП на община Роман

ЧАСТ ПЪРВА. ОБЩИ ПОЛОЖЕНИЯ

Чл. 1. Правилата и нормативите са разработени на основание чл. 2, ал.2 и чл. 3, ал. 1 на Наредба №7 за правила и нормативи за устройство на отделните видове територии и устройствени зони (Обн., ДВ, бр. 3 от 2004 г.) и на основание чл. 18, ал. 3, т. 4 от Наредба № 8 за обема и съдържанието на устройствените планове (Обн. ДВ бр. 57 от 2001 г.).

Чл. 2. Правилата и нормативите за прилагане на Общия устройствен план на община Роман са приети с решение № ..... от..... на Общинския съвет на Община Роман.

Чл. 3. Предмет и цели на Правилата и нормативите

(1) Правилата и нормативите са неразделна част от ОУПО Роман в съответствие с чл. 104 ал. 2 на Закона за устройство на територията (обн. ДВ бр. 1 от 2001 г.).

(2) С прилагането на правилата и нормативите ще се задоволят постепенно следните изисквания:

1. Оптимално, щадящо използване на териториалните ресурси;
2. Подобряване на икономическата активност в района;
3. Осигуряване комфорта на обитаване на територията за постоянни и временни посетители;
4. Хармонично изграждане на средата.

(3) Правилата и нормативите конкретизират разпоредбите на Закона за устройство на територията и на Наредба № 7/2003 г. на МРРБ съобразно конкретните условия, процеси и потребности за устройството на отделните части от общинската територия.

1. конкретизират номенклатурата на типовете и разновидностите на устройствените зони/територии, определени с Наредба №7 и адаптират съдържанието им към конкретните условия в община Роман;
2. конкретизират пределните стойности на нормативите за устройство и застрояване на устройствените зони/територии и терени по Наредба № 7;
3. определят режим на превантивна устройствена защита по чл. 10, ал. 3 от Закона за устройство на територията за определени части от територията, за които се изисква запазване на фактическото ползване без влошаване на качествата на средата;
4. регламентират задължителни изисквания към последващото подробно устройствено планиране;
5. установяват правила за наблюдение, поддържане и отчитане на прилагането на Общия устройствен план на общината.

(4) Териториалният обхват на населените места, на селищните образувания, на устройствените територии и зони, на територите с особена териториално устройствена защита, са показани на графичните материали към ОУПО. Всяка разновидност на устройствените зони/територии е обозначена с буквен идентификационен код.

(5) Прилагането на Правилата и нормативите на ОУП на община Роман е задължение на:

1. Общинските органи на управление;
2. Органите на експертизата;

3. Органите за контрол;

4. Физически и юридически лица.

Правомощията и инициативите по прилагане на ОУП на община Роман са законово определени и всички последващи действия се съобразяват с това.

ЧАСТ ВТОРА. ЗОНИРАНЕ И УСТРОЙСТВЕНИ РЕЖИМИ НА ТЕРИТОРИЯТА

Чл. 4. С одобряването на ОУП на община Роман, предложеното зониране, устройствените режими, териториите и терените със съответните правила и нормативи стават задължителни при прилагането на плана.

(1) При възлагане и изработка на подробни устройствени планове за населените места или за части от населените места, както и за други територии в общината, правилата и нормативите за устройство трябва да отговарят на тези, предвидени в ОУП на община Роман.

(2) Терени с обекти на културното наследство се устройват съобразно изискванията и определените от Националния институт за недвижимо културно наследство (НИНКН) режими за опазване на недвижимото културно наследство. За тях се разработват специализирани предварителни проучвания, свързани с опазване на недвижимото културно наследство.

(3) Комуникационно-транспортната и инженерно-техническите мрежи в извънселищната територия се проектират и изпълняват, съобразени с предвижданията и предписанията на ОУП на община Роман.

Чл. 5. С ОУПО общинската територия се разпределя на видове територии с основно предназначение, типове и разновидности устройствени територии и самостоятелни терени с устройствен режим, предвидени в Наредба №7 и настоящите Правила и нормативи.

(1) Териториите с основно предназначение са:

1. урбанизирани територии (населени места и селищни образувания);
2. земеделски територии;
3. горски територии;
4. защитени територии;
5. нарушени територии за възстановяване.

Чл. 6. Устройство на урбанизираните територии

Територии с жилищни функции- обхващат населените места в общината, в които са обединени урегулирани поземлени имоти, предназначени предимно за жилищно застрояване. В жилищните територии, освен за жилищни нужди, отделни поземлени имоти се урегулират с устройствен план за социални, учебни, просветни, културни, спортни, здравни и религиозни дейности, магазини и заведения за хранене, сгради, мрежи и съоръжения на техническата инфраструктура, обществени озеленени площи, надземни и подземни гаражи и паркинги за леки автомобили.

(1) Съобразно характера на устройство и застрояване за жилищните територии са определени следните разновидности на жилищни устройствени територии и зони:

1. Жилищна зона с преобладаващо застрояване с малка височина(Жм)
2. Жилищна зона с преобладаващо застрояване със средна височина(Жс)
3. Жилищна зона с преобладаващо комплексно застрояване (Жк)

Разновидност на устройствената зона	Плътност на застрояване Пзастр, в %	Интензивност на застрояване Кинт	Необходима озеленена площ
Жм	от 20 до 60	от 0,5 до 1,2	от 40 до 60
Жс	от 25 до 70	от 1,0 до 2,0	от 30 до 50
Жк	от 20 до 50	от 1,0 до 2,0	от 40 до 60

Една трета от необходимата озеленена площ трябва да бъде осигурена за озеленяване с дървесна растителност.

(2) *Производствени територии* – обхващат съществуващите и новопредвидени територии за стопанска дейност. Устроени са в две разновидности:

1. Предимно производствена зона (Пп) - застрояват се предимно с производствени, складови, административни, търговски и обслужващи сгради и съоръжения. В тях не се допускат производства с вредни отделяния. Допуска се изграждане на жилищни сгради и общежития за персонала в предприятията, магазини и заведения за обществено хранене, хотели, здравни заведения, професионално-технически училища, професионални бази и сгради на научно-експериментални бази към предприятията
2. Зона за стопанска инициатива (Си) - застрояват се само с производствени, складови и обслужващи сгради и съоръжения, вкл. такива свързани със селското стопанство /животновъдство, растениевъдство и др./

Разновидност на устройствената зона	Плътност на застрояване Пзастр, в %	Интензивност на застрояване Кинт	Необходима озеленена площ
Пп	от 40 до 80	от 1,0 до 2,5	от 20 до 40
Си	от 50 до 80	от 1,0 до 2,5	от 30 до 50

Една трета от необходимата озеленена площ трябва да бъде осигурена за озеленяване с дървесна растителност.

(3) .*Територии за рекреационни дейности, курортни и вилни зони*- устройват се имоти отредени предимно за вилни сгради. В отделни урегулирани поземлени имоти във вилните зони, освен вилни сгради може да се разполагат и нежилищни обслужващи обекти - магазини и заведения за хранене, сгради за социални, здравни, културни, спортни и други обслужващи дейности, малки хотели с до 40 легла, сгради, мрежи и съоръжения на техническата инфраструктура, бензиностанции и газ станции. Съобразно характера на устройство и застрояване на териториите за рекреационни дейности са определени следните разновидности:

1. Вилни зони (Ов) - Обхващат съществуващите вилни зони и новоустроените зони на терените на съществуващите махали.

Разновидност на устройствената зона	Плътност на застрояване Пзастр, в %	Интензивност на застрояване Кинт	Необходима озеленена площ
Ов	до 40	до 0,8	от 50

Една втора от необходимата озеленена площ трябва да бъде осигурена за озеленяване с дървесна растителност.

(4) Територии с обществено-обслужващи функции (Оо)

1. Смесена централна зона (Ц) в регулационни граници на населените места - могат да се изграждат административни и делови сгради, сгради за социални, просветни, учебни, културни, религиозни и други обществени дейности, търговски и други обслужващи сгради и комплекси, жилищни сгради, в т.ч. със смесено предназначение, хотели и заведения за хранене и развлечения, сгради за безвредни производствени и занаятчийски дейности, бензиностанции, газ станции и надземни и подземни гаражи и паркинги за леки автомобили, сгради, мрежи и съоръжения на техническата инфраструктура.

2. Терени за обществено обслужване (Оо) извън регулационните граници на населените места – застрояват се с обекти за обществено обслужване.

(5) Терени за озеленяване, спорт и атракции

1. Терени за озеленяване (Оз)

2. Зони за спорт и атракции (Спа) - устройват се със спортни и атракционни обекти и съоръжения

(6) Територии на техническата инфраструктура (Ти) - Обхващат терени на техническата инфраструктура, както и обособени терени, предназначени за градското (комуналното) стопанство, като всеки отделен терен има своя специфика и конкретна функция. В обхвата на сервитутите на енергийни и инженерните мрежи и обекти необходимите и допустимите устройствени дейности се съобразяват с изискванията на съответните законови и подзаконови актове.

(7) Територии на транспорта (Тп) – включват републикански пътища и съоръженията към тях, общинските пътища и терените за паркиране и гариране. Не се допуска промяна на предназначението на земеделски или горски земи, попадащи на проектното трасе със сервитут 100 m от оста му до окончателно определяне на трасето с технически проект, след което за неговото реализиране се запазва полоса от двете му страни с обща ширина 30 m.

(8) Гробищни паркове (Пг)

Чл. 7.Земеделски територии - Предназначени за производство на растителна продукция и паша на добитък по начин, неувреждащ почвеното плодородие и здравето.

1. Обработваеми земи – ниви

2. Обработваеми земи - трайни насаждения

3. Пасища и мери

4. Друг вид земеделски земи

Без промяна на предназначението на земеделските земи, съгласно чл.12, ал.3 на ЗУТ и Наредба № 19 от 2012 г. за застрояване в земеделски земи се допуска ограничено по обем застрояване с обекти и съоръжения, свързани с непосредственото им ползване: стопански, складови селскостопански сгради, площадки и съоръжения, жилищна сграда за стопаните и работещите, инженерни мрежи и съоръжения за благоустрояването на имотите.

Чл. 8. Горски територии – обхващат гори и горски земи.

(1) Устройството и застрояването в горските територии се осъществява по реда на Закона за горите и ЗУТ. Без промяна на предназначението на земи от горския фонд, съгласно чл.12, ал.3 на ЗУТ и Наредба 5 от 2014 г. във връзка с чл. 54, ал. 1 и чл. 153 на Закона за горите, могат да се изграждат обекти, чиито функции са свързани с горскостопанската дейност.

(2) Допуска се изграждане на проводи и съоръжения на инженерната инфраструктура, рибарници, ферми за дивеч, горски кантони и пунктове, заслони,

посетителски и информационни центрове и други обекти и съоръжения съгласно чл. 153 на Закона за горите.

Чл. 9. Нарушени терени за възстановяване и рекултивация - Обхващат деградирали земеделски земи. Провеждат се необходимите мероприятия, които да позволят бъдещо включване на тези територии към обработваемите земи.

Чл.10. Защитени територии за опазване на културното наследство

• За НКЦ с определени граници, режими и предписания за опазване са валидни актовете за тяхното приемане;

• За единични НКЦ, за които не са определени режими на опазване – граници и предписания, са валидни изискванията на чл.79, ал.3 и 4 от ЗКН;

• За археологически обекти са валидни определените граници и режими за опазване на конкретната НКЦ (ако има определени такива) или писмо от НИПК №545/27.002.2001г.

Чл. 11. Защитени територии за природозащита - Необходимите и допустимите дейности по опазване на природната среда и необходимите и допустимите устройствени дейности се осъществяват в съответствие с изискванията на Закона за защитените територии.

(1) Изграждане на обекти в защитени територии се извършва в съответствие с режима на дейностите, установен по реда на Закона за защитените територии (ЗЗТ)

(2) В територии в обхвата на санитарно-охранителните зони около водоизточниците на питейни води и съоръженията за питейно-битово водоснабдяване необходимите и допустимите устройствени дейности, в т.ч. допустимото застрояване, се съобразяват с изискванията на наредбата по чл. 86, ал. 1 ЗУТ.

ЧАСТ ТРЕТА. ПОСЛЕДВАЩИ ПОДРОБНИ УСТРОЙСТВЕНИ ПЛАНОВЕ

Чл.12. Правилата и нормативите за прилагане на ОУП на община Роман се използват и спазват при разработването на подробните устройствени планове за отделни части от територията на общината и населените места. Заданията за проектиране, плановете за опазване и управление, устройствените планове, техните изменения, специфичните правила и нормативи към тях и инвестиционните проекти - за единични и групови недвижими културни ценности, в техните граници и охранителни зони в предвидените от ЗКН случаи се съгласуват от Министерство на културата, съгласно ЗКН.

Чл.13. Границите на новопредвидените територии за урбанизация се конкретизират поимотно с последващите цялостни подробни устройствени планове.

Чл.14. Подробните устройствени планове се възлагат, изготвят и одобряват за цели зони, квартали или цялостни.

Чл.15. При одобряване на инвестиционни проекти и издаване на удостоверения за строеж в тях да вписват изисквания за задължителни озеленителни и благоустройствени мероприятия, без реализацията на които съответните обекти да не се въвеждат в експлоатация.

ЧАСТ ЧЕТВЪРТА. НАБЛЮДЕНИЕ И КОНТРОЛ ЗА ПРИЛАГАНЕТО НА ОУПО

Чл. 16. (1) С оглед на системното наблюдение и оценяване на реализацията/прилагането на общия устройствен план на общината, Техническата служба на общинската администрация отразява върху дежурна карта (копие от плана или дигитално изображение) и документира по подходящ начин:

1. всички заявени от собственици и предприемачи (физически и юридически лица) инвестиционни инициативи, изискващи или не промяна на предназначението на земеделски земи или гори;
2. всички възложени, респ. допуснати/разрешени за изработване подробни устройствени планове, вкл. за обекти на техническата инфраструктура и за паркоустройство;
3. всички влезли в сила подробни устройствени планове, в т.ч. за обекти на техническата инфраструктура и за паркоустройство или изменения на такива планове, вкл. свързаните с промяна на конкретното предназначение;
4. всички решения за променено предназначение на земеделски земи или гори;
5. всички одобрени планове за управление на защитени територии по Закона за защитените територии, респ. определените в тях режими;
6. режимите за опазване на недвижими културни ценности (граници, охранителни зони, предписания за опазване), определени от компетентния орган по реда, определен в Закона за културното наследство.

(2) Техническата служба на общинската администрация периодично (всеки шест месеца) анализира посочените в т. 1 до 6. резултати и информира в писмен вид Кмета и Главния архитект на общината за изводите, произтичащи от анализа.

Чл. 17. Контролът по изпълнението на общината се осъществява от кмета и главния архитект на общината в съответствие с изискванията на чл. 5 и чл. 127 ал. 9 на ЗУТ.

ЧАСТ ПЕТА. ЗАКЛЮЧИТЕЛНИ РАЗПОРЕДБИ

Чл. 18. (1) В шестмесечен срок от влизането на настоящите ПРАВИЛА И НОРМАТИВИ в сила, Техническата служба на община Роман извършва преглед и анализ на всички действащи на територията на общината подробни устройствени планове за населените места и селищните образувания и непроцедирани подробни устройствени планове на земеделски имоти, предназначени за промяна на предназначението им от гледна точка на съответствието им с предвижданията на общия устройствен план на общината и с настоящите Правила и нормативи.

(2) В зависимост от резултатите от анализа се определят:

1. плановете, чието действие се потвърждава;
2. плановете, които следва да бъдат приведени в съответствие с ОУПО и Правилата и нормативите чрез частични изменения;
3. плановете, чието действие следва да бъде спряно по съответния ред, а за засегнатите територии се изработят нови устройствени планове.

Чл. 19. Общият устройствен план на община Роман може да бъде изменен само в случаите, предвидени в чл.134 (1) на ЗУТ.

Чл. 20. Настоящите правила и нормативи за прилагане на ОУП на община Роман не отменят действащите общи нормативни актове в областта на устройство на територията и други такива, свързани с тази материя.

13. Баланс на територията

	Територии с общо предназначение	Площ на съществуващи		Площ на проектни елементи	
		Площ в ха	Площ в %	Площ в ха	Площ в %
1	**Жилищни функции**				
1.1.	Населени места	875.76	2.90%	878.84	2.91%
1.2.	Махали и имоти за жил. строителство	105.37	0.35%	31.73	0.11%
2	**Обществено-обслужващи функции**	0.12	0.00%	1.25	0.00%
3	**Производствено-складови дейности**				
3.1.	Производствено-складови дейности	95.85	0.32%	95.85	0.32%
3.2.	Предимно производствени зони			21.48	0.07%
3.3.	Зони за стопанска инициатива			63.75	0.21%
3.4.	кариери за добив на стр. материали	30.04	0.10%	30.04	0.10%
3.5.	хвостохранилище	2.32	0.01%	2.32	0.01%
4	**Рекреационни дейности, курорти и вилни зони**				
4.1.	Вилни зони	21.20	0.07%	91.76	0.30%
4.2.	Санаториум, балносанаториум.	0.10	0.00%	0.10	0.00%
5	**Озеленяване, паркове и градини**	0.11	0.00%	0.79	0.00%
6	**Гробищни паркове**	6.75	0.02%	6.91	0.02%
7	**Спорт и атракции**	2.00	0.01%	2.00	0.01%
8	**Комунално обслужване и стопантсво**				
8.1.	депо за битови отпадъци	1.37	0.00%	1.37	0.00%
8.2.	депо за строителни отпадъци	0.67	0.00%	0.67	0.00%
9	**Земеделски територии, в т.ч.:**				
9.1.	Обработваеми земи - ниви	7196.73	23.83%	7951.50	26.33%
9.2.	Обработваеми земи - трайни насаждения	815.19	2.70%	1109.89	3.67%
9.3.	Пасища и мери	8453.72	27.99%	8667.85	28.70%
9.4.	Стопански дворове и животновъдни комплекси	60.11	0.20%		
9.5.	Изоставени, пустеещи земи	1290.62	4.27%		
9.6.	Друг вид земеделски територии	1431.98	4.74%	1423.09	4.71%
10	**Горски територии, в т.ч.:**				
10.1.	Гори	9099.87	30.13%	9099.87	30.13%
10.2.	Поляни и ливади	77.64	0.26%	77.64	0.26%
10.4.	Друг вид горски територии	133.28	0.44%	133.28	0.44%
11	**Водни площи**	350.41	1.16%	350.41	1.16%
12	**Транспорт и комуникации**	151.81	0.50%	151.81	0.50%
13	**Техничека инфраструктура**	0.91	0.00%	9.79	0.03%
14	**Обща площ**	**30203.95**	**100.00%**	**30203.95**	**100.00%**
	Защитени и нарушени територии*	**Площ в ха**	**Площ в %**	**Площ в ха**	**Площ в %**
А	**За природозащита - защитени територии и защитени зони**	13672.45	**45.27%**	13672.45	**45.27%**
Б	**За опазване на културното наследство**	0.21	**0.00%**	0.21	**0.00%**
В	**С особена териториално-устройствена защита**				
Г	**За възстановяване и рекултивация**	64.72	**0.21%**	64.72	**0.21%**
Д	**С активни потенциални свлачища и срутища**	0.01	**0.00%**	0.01	**0.00%**
Е	**Други потенциални територии**				
Ж	**Обща площ (с отчитане на припокриването)**	9331.48	**30.89%**	9331.48	**30.89%**
	**Тези категории се припокриват с други от баланса*				
	Общата площ отговаря на базата данни от изходната информация (.zem файлове).				

ИЗПОЛЗВАНИ ИЗТОЧНИЦИ:

- Закон за устройство на територията
- НАРЕДБА 7 за правила и нормативи за устройство на отделните видове територии и устройствени зони
- НАРЕДБА № 8 от 14 юни 2001 г. за обема и съдържанието на устройствените планове
- Закон за културното наследство
- НАРЕДБА № Н-12 от 21 ноември 2012 г. за реда за идентифициране, деклариране, предоставяне на статут и за определяне на категорията на недвижимите културни ценности, за достъпа и подлежащите на вписване обстоятелства в Националния регистър на недвижимите културни ценности
- „Europeanculturalheritage (Volume II): a reviewofpoliciesandpractice“ – превод Служба за културно наследство - дирекция на културата и културното и природно наследство
- ”От Искър до Огоста”, автор Богдан Николов - археолог
- https://pochivka.bg
- „Cultural Heritage Countsf or Europe“
- http://icomos-bg.org
- Миятев, Кр.-Църквата при Каменно поле,ГНМ, том VI, 1932-34, София,1936,с. 267-274
- http://tarbo.blog.bg/drugi/2010/05/04/srednovekovna-cyrkva-kameno-pole.539294
- http://www.bulgariamonasteries.com/
- http://photoy.snimka.bg/bulgaria/v-zrojdensko-utro.463216.23255713
- http://kartanavremeto-vratsa.org
- https://holypath.eu/